

MİTOLOJİ VE MADENCİLİK V YERALTININ RUHLARI

Nadir
AVŞAROĞLU

İÇİNDEKİLER

	YERALTININ RUHLARI	Sayfa
1	Sunuş	3
2	Giriş	5
3	Maden Ocağının Sahibi	9
4	Kanlı Baca	11
5	Şahta İyâse	13
6	Kobold	14
7	El Tío	23
8	Tommyknocker	27
9	Alicanto	32
10	Bakır Dağı Hizmetkarı	36
11	Knocker	40
12	Cüceler	44
13	Coblynau	48
14	Carbuncle	51
15	Gnome	54
16	Shubin	57
17	Muki	60
18	Skarbnik	63
19	Goblin	66
20	Yedi Islıkçı	68
21	Bluecap	69
22	Karzelek	70
23	Troller	71
24	Son Söz Yerine	73
26	Kaynakça	75

SUNUŞ

Binlerce yıldır batıl inancın insan doğasının doğal bir özelliği olduğu ve her bireyin doğaüstü bir inanca sahip olmayacağı kesin olarak söylenebilir. Ancak batıl inançlar dünyadaki birçok grubun ve kültürün ideolojilerinde ve geleneklerinde bir dereceye kadar yer alır ve öne çıkar.

Hem karanlık hem de tehlikeli olan madencilğin doğası düşünöldüğünde, madencilerin, özellikle de önceki dönemlerin, yeraltı çalışma çevreleriyle ilgili batıl inançlara eğilimli olmaları doğaldır.

Madencilik yerin metrelerce altında icra edilen bir meslek olması noktasında, yeraltı-yerüstü, karanlık-aydınlık gibi zıtlıkları bünyesinde barındırmaktadır. Bu noktada çalışma saatleri de göz önüne alındığında günün büyük bir bölümünün yeraltında geçmesi ve risk faktörü yüksek bir meslek olması bakımından “korku”, “endişe” gibi duyguların yaşandığı bir meslek koludur.

Güney Amerika’dan kıta Avrupa’sına kadar birçok yerde madenciler yer altında yaşayan canlılar olduğuna ve bu canlıların kurallara uyan madenciler yol ve cevher gösterdiğine ancak kurallara (racona) uymayan madencilere de başta maden kazası, tünel ve galeri çökmesi ya da maden ocaklarında patlamalara neden oldukları düşünölmektedir.

Belli ki madenciler yıkılma noktasındaki bir çatının gıcirtısını dinlemeyi öğrendiler. Sesi koruyucu ruhlara affetmek, bu tür cehennem koşullarında çalışmayı daha katlanılabilir hale getirebilir. Sonuçta bu dönem işçi hakları ve sendikalardan önceki bir dönemdir. Madencilerin, birinin onlara ve onların güvenliğine göz kulak olduğu hissine ihtiyacı vardı. Bilinmez belki de ruhlar gerçekten madenlerde, yaklaşan felakete karşı sığınakta ikamet ediyordur. Belki sıkıntıdan alet ödünç aldılar ya da kendi madenciliklerini yaptılar. Belki de bu varlıklar Dünyanın derin ve karanlık yerlerini uzun süre koruyabilirler.

İşte tüm bu yeraltı canlılarına olan inanışlar ve anlatılar bu çalışmada yer alıyor.

İlginizi çekeceği umuduyla,

Nadir AVŞAROĞLU
Maden Mühendisi
Kasım - 2022

GİRİŞ

İnanışlar, özellikle de meslek inanışları bağlamında ele alındığında, her mesleğin kendine özgü kurallarının yanı sıra anlatılarının, jargonunun, inanış ve uygulamalarının olduğu görülür. Başka bir deyişle, bireyle meslek arasındaki ilişki sadece maddi değil, aynı zamanda manevidir. Madencilik, yerin altına inilerek yapılan bir meslek olması bakımından çalışanların kaygı ve korku duygusunu yoğun bir şekilde yaşadıkları bir meslektir. Yerin metrelerce altında olmak bireyin güven duygusunu zedelemektedir. Yeraltı dünyası, kolektif bilinçaltında insana ait bir yer değildir. İnsana ait olmayan madenin de bir sahibi “iyesi” olduğuna inanılır. Bu da bir yeryüzü varlığı olan insanoğlunun doğaüstü bir varlığın tehlikelerle dolu egemenlik sahasına girdiği anlamına gelmektedir.

Bu nedenle yeraltına girmek ve ona ait olanı yeryüzüne çıkarmak yasak ve tehlikelidir. Tehlike arz eden bu tekinsiz mekân, insanoğlunu inanma ve uygulamalara (ritüellere), özellikle de tabu ve kaçınmalara zorunlu kılmıştır. Söz konusu tekinsiz mekân, sadece inanış ve uygulamaların ortaya çıkmasına neden olmamış, günümüzde “memorat” olarak adlandırılan çok sayıda anlatının da meydana gelmesine vesile olmuştur.¹

Madencilik yerin metrelerce altında icra edilen bir meslek olması noktasında, yeraltı-yerüstü, karanlık-aydınlık gibi zıtlıkları bünyesinde barındırmaktadır. Bu noktada çalışma saatleri de göz önüne alındığında günün büyük bir bölümünün yeraltında geçmesi ve risk faktörü yüksek bir meslek olması bakımından “korku”, “endişe” gibi duyguların yaşandığı bir meslek koludur. Yerin metrelerce altında olmak düşüncesiyle birlikte yerin altında bir mekânda çalışmak durumunda olmak, doğal olarak korku, tedirginlik gibi duyguları da meydana getirmekte ve maden ocaklarını da tehlikeli/sakıncalı yerler arasına sokmaktadır. Bu bağlamda maden ocaklarını “sahipli yerler” olarak değerlendirmek gerekmektedir.

Her meslek kolunda olduğu gibi, madencilik mesleği etrafında da oluşan halk anlatıları, inanışlar ve uygulamalar mevcuttur. Bu anlamda madencilik geleneği etrafında oluşan inanışlar da dikkat çekmektedir. Günümüzde efsaneden ayrı bir tür olarak değerlendirilen anlatılar, “doğaüstü ferdi bir tecrübenin yaşayan veya ondan dinlemiş birisi tarafından anlatılan şahsa bağlı hikâye”dir. Bu noktada anlatılarda doğaüstünden kastedilenin cin, peri, şeytan, alkız, karabasan veya çeşitli ruhlardan oluşan ve sosyal bir hayat yaşadığına inanılan varlıklarla, görme, konuşma, dokunma, hissetme, rüya veya bunlardan başka bir yolla kurulan bir iletişim olduğu unutulmamalıdır.

Madencilik tarihi, yıllar boyunca gelen mitlerle zengindir. Bazıları batıl inançlarla, bazıları ise mağaraların derinliklerindeki kayıp hazinelerle ilgilidir. Madenciler tehlikeli ve karanlık yerlerde çalışıyorlardı, bu yüzden iblisler her zaman etraftaydı. Hanna Havzası madenlerindeki yeraltı canlılarına olan inanç öncelikle İngiltere, Galler ve İskoçya’dan geldi. Madenciler evde ve madende şanssızlıklara karşı önlem aldı.

¹ AYAZ Berna, GÜNAYDIN Aykut, “Zonguldak Madencilik Mesleği Geleneğine Bağlı Oluşan Memoratlar Üzerine Bir Değerlendirme”, Motif Akademi Halk Bilimi Dergisi, 2019, Cilt: 12, Sayı: 26, s. 305-316.

Dünyanın çeşitli yerlerinde maden ve yeraltında çalışan insanlar zor çalışma şartlarında ve karanlıktaki çalışma olanaklarına ilişkin bazı inanış ve anlatılara sahiptirler. Birbirlerinden çok değişik kültürlerde ve farklı coğrafyalarda olmalarına rağmen bu inanışlar oldukça benzer oldukları görülmektedir. Bu nedenle çeşitli coğrafyalarda da yaşasalar madenciler ne pahasına olursa olsun kaçınılması gereken bazı batıl inançları bulunmaktadır. Bu inançlardan bazılarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür.

- Madende ıslık çalmak uğursuzluktur.
- Eğer bir kadın, özellikle de kızıl saçlı bir kadın madene girerse, bir ölüm meydana gelir.
- Madendeki siyah kediler kötü şans getirir, biri ölür.
- Kömür madenindeki köpekler, madende çalışan birinin öldürüleceği anlamına gelir.
- Eğer fareler ya da fareler bir madenden kaçarsa, madende bir felaket olacağına inanılır.
- Bir örümceği öldürmek uğursuzluk olarak kabul edilir.
- Kömür madenindeki beyaz bir fare bir kazanın olduğunun işaretidir.
- Görünürde bir sebep olmadan yeraltından gelen yukarı hava, tehlikenin yaklaşık olduğu anlamına gelir.
- Madende ani ılık bir esinti bir hayaletin geçmesi anlamına gelir.
- Bir madencinin gözüne kömür tozu bulması iyi şans getirir.
- Madende asla merdivenin altında yürünmez, özellikle de üzerinde biri varsa, kötü şans getirir.
- Madende garip bir ışık görmek ölümün yaklaştığının işaretidir.

Bunların dışında birçok madenci maden girişinin üzerindeki at nalının madencilere iyi şans getirdiğine inanır. Şansın bitmemesini sağlamak için at nalı maden girişlerine her zaman boynuzlu veya açık ucu üstte olacak şekilde asılır. Şans için at nalına dört kez dokunma geleneği İngiltere'deki Cornish madencileri ve Michigan'daki Cornish göçmenler arasında yaygındır.

Şansın sembolü olarak at nalı, hem Amerikan hem de Avrupa madencilik kültüründe bulunur. İngiltere'de Devon ve Cornwall'daki madenciler, madenin girişindeki at nalının şeytanın girmesini engellediğine inanırlar. Şeytanın her zaman bir daire

çizdiğine inanırlar, ancak madene bu şekilde girmeye çalışıldığında at nalı üzerinde kapana kısılırdı.

Alman ve Doğu Avrupalı madencilerin felaket habercisi olarak küçük beyaz hayvanlar bulunmaktadır. Bu inaniş Kıta madencileri İngiltere'ye de getirmiştir. Galli madenciler, yeraltındaki farelerin uğursuz olduğuna inanırlar. Beyaz bir sıçan,

tahliye edilen farelere evcil hayvan olarak liderlik ediyor olarak görülürdü.

Bir diğer kötü alamet de kömür madenlerinde kadınları ve kız çocuklarının görülmesiydi. Madendeki bir kadın, yalnızca onu gören kişi için değil, tüm ekip için çok kötü şansı temsil ediyordu. Orta Avrupa madencilerinin bu inaniş, tüm madencilerin batıl inançlarının en evrensellerinden biridir. Bu inancın İngiliz versiyonu, madene giden yolda bir kadınla, özellikle de yaşlı bir kadınla karşılaşmanın şanssız olduğu şeklindedir. Evden madene giderken bir kadınla karşılaşmak o kadar ciddiydi ki çoğu kez bir madenci çukura girmezdi. Bu inaniş İskoçya ve Galler'de de biliniyordu.

Galler, birçok batıl inancı beraberinde getiren büyük bir madencilik topluluğuna sahiptir. Örneğin, bir madenci işe giderken bir domuz görürse, arkasını dönüp eve dönecektir. Bu, gerçekleşmek üzere olan kötü bir şeyin işaretidir. Madene giderken yolunuzun kesiştiği beyaz tavşanlar ve siyah köpekler de işe gitmekten kaçınmak için önemli sinyalleridir.

Tarihsel olarak, yılın belirli günlerine saygı duymak da önemliydi. Noel Günü ile ilgili yaygın bir Britanya inancı; o gün perilerin ve ruhların madenin en derin girintilerinde ayin düzenlediği şeklindedir.

Madenler ve yeraltında bulunan varlıklarla ilgili olarak çok çeşitli coğrafyalarda benzer inanişlar bulunmaktadır. Ünlü araştırmacı ve mitolojist Eliade, madenlerin büyümlü güçlerle yüklü olduğunu, Çin'de ve Hint'te maden eritilen kazanlar ile bu ritüelleri bilen "erginlenmişler" in kutsal sayıldığını, büyümlü güçlerle beslenip korunduklarına inanıldığını ifade etmektedir. Fransa'nın güneyi ile Belçika'da yer alan inanişlara göre madenlerin koruyucusu aziz Peran'dır. Eliade'ye göre madenlerin sahipleri, koruyucuları ya da cinleriyle ilgili anlatıların temel sebebi madenin bir döl yatağı olarak görülmesidir. "Maden filizleri burada sanki ana karnındaymış gibi döllenen büyümeye bırakılmıştı. Madencilerin inancına göre madenler her türlü yeraltı cinini barındırıyordu. Bunlar iyi ya da kötü olabilirdi. Halkın dağdaki keşiş dediği Hoemmerling Usta ile göçükleri haber veren Beyaz Hanım ve sayısız hayalet ile gulyabani bunların arasında yer alır". Başka geleneklerde de maden işleri ve metalürjinin kökeninde yine bir yarı tanrı ya da bir uygarlaştırıcı kahraman, bir Tanrı elçisi vardır. Bu durum Çinlilerin "dağları delen" Büyük Yu efsanelerinde de açıkça ortaya çıkar. Yu "toprağı kirleten değil sağaltan mutlu bir madenciydi. Mesleğin

ayinlerini biliyordu. Gana'da da altın madenlerinde çalışan işçiler altının bir ruhu olduğuna inanmaktadırlar. Bu nedenle madene inmeden önce ruhlara mutlaka yemin ederler.²

Örneğin, İngiltere, Galler ve Birleşik Devletler'de yer alan madenlerde "knockers" olarak adlandırılan bir varlıktan söz edilmektedir. Bu varlığın fiziksel özellikleri ise iki feet (yaklaşık 60 cm) yüksekliğinde, büyük bir kafa, uzun kollar, buruşuk suratlı ve beyaz bıyıkları olan küçük bir insan olarak tanımlanmaktadır. Standart madenci kıyafetinin ufak bir versiyonunu giyerek, madencilerin araçlarını ve yemeklerini çalmak gibi yaramazlıklar yapmaktadır.

Adı, maden duvarlarının tokmakla çalınmasından gelmektedir. Bazı madenciler için tokmaklar kötü ruhlardı. Onları temelde iyi niyetli pratik şakacılar olarak gören başkaları içinse madencileri yaşamı tehdit edici bir çöküşün yakınlaştığı konusunda uyarma yoluydu. Onlar yaklaşık 60 cm olan boyları nedeniyle "cüce madenciler" olarak adlandırılmaktaydılar. Genellikle madenciler gibi giyinirdi. Genellikle madencilere zarar vermezler, iş de yapmazlar. Nadiren işçileri yaralarlar. Maden cüceleri madenlerin bulunduğu ya da bulunacağına dair umutturlar.³

Ukrayna'da ise madencilerin mitolojik ruhu "shubin" olarak adlandırılmaktadır. Donbass adı verilen maden bölgesindeki madenciler arasındaki inanışa göre bu ruh genellikle iyi olmakla birlikte kötü de olabilir. Bir rivayete göre Shubin ölen bir madencinin hayaletidir. Bir başka rivayete göreyse Donbass'ta çalışan bir maden ustasıdır. Madenin çökeceğini ya da gaz sızıntılarını önceden görebilme gibi bir yeteneği vardı. Bu usta her vardiyadan önce madene iner ve tehlike hissederse diğer madencileri uyarırdı. Bu nedenle madenciler zor zamanlarda onun adını anarlar. Bir zamanlar adamın biri madendeyken ışıklar söner, adam karanlıkta kalır. Yönünü kaybeder ve çıkışı bulamaz. Umutsuzluk içindeyken birden ruh parıldayan bir fener tutarak yaklaşır. Adam korkar ama yine de itaatkâr bir şekilde onu takip eder. Shubin karşısına çıktığı kişiye bağlı olarak iyi ya da kötü olabilir. Shubin Rusya'da da bilinmektedir. 19. yüzyılda Urallarda, yeraltında çalışan insanları iten Shubin adında acımasız bir ustanın yaşadığı ve öldürüldüğü anlatılmaktadır. O zamandan beri yeraltı kanalizasyonlarına musallat olduğu ve genellikle kürk mantolu ve keçe botlarıyla yaşlı bir adamın görüntüsünde tasavvur edilmektedir. Shubin'i görenlerin hayatta kalamayacaklarına inanılmaktadır. İnsana ait olmayan mekânların başında gelen yeraltı dünyası, insanın müdahalelerine karşın "sahip" olgusunu yerleştirmiştir. Bu yerlere girmenin bir bedeli olmalıdır. Bu noktada öncelikle ocak sahibinin kim olduğunun belirlenmesi gerekir.

² ELİADE Mircea, "Demirciler ve Simyacılar", Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2003.

³ RONALD, James M. (1992). "Knockers, Knackers, and Ghosts: Immigrant Folklore in the Western Mines". Western Folklore, 51, April, pp. 153-177.

MADEN OCAĞININ SAHİBİ

Tüm dünyada olduğu gibi Anadolu'da da madencilik ile ilgili birçok inanış ve efsaneler bulunmaktadır. Hititlerden bu yana Anadolu'da madencilik faaliyetlerinin yürütüldüğü bilinmektedir. Özellikle Romalılar döneminde pagan tanrılarına inanışlarla ilgili birtakım madencilik ritüellerinden söz edilmekse de bu inanışlar günümüze kadar tam olarak aktarılamamıştır. Ancak bilimsel madenciliğin uygulandığını düşündüğümüz ve yabancılar tarafından yaklaşık 150 yıl önce Zonguldak'ta taşkömürü üretimi ile başlayan süreçte Anadolu insanının yaratıcılığının bir ürünü olan inanışlar mevcuttur.

Zonguldak'ta maden ocağında çalışan madencilerden edindiğimiz bilgilere göre her ocağın bir sahibi bulunmaktadır. Bu sahibe "ocağın Arap'ı" denilmektedir. "Her ocağın bir Arap'ı olur. O, ocağın sahibidir. Ocağa "besmele" çeker girersin. Karşına çıkınca Bu ocağın sahibi kim? diye sorar. Eğer Filancanın dersen başına bir musibet gelir mutlaka. "Senin!" dersen bir şey yapmaz, çeker gider". Pertev Naili Boratav da 1939 yılında Zonguldak kömür ocaklarında edindiği bilgiler çerçevesinde şu bilgileri aktarmaktadır: "İşçilerin çoğu ocakta bir "Arab"ın (zenci) zaman zaman görüldüğüne inanırlar. Onu ocağın "sahibi" sayarlar. O, rastladığı işçiye sorarmış, "Bu ocak kimin?" İşçi "Falan şirketin..." gibi bir karşılık verirse kızar, onu ya çarpar ya boğar ya da direkleri çökerterek ezermiş. Onun sorusuna "Ocak senin" diye karşılık vermek gerekmiş. O zaman Arap hoşnut olur, işçinin gücünün yetmeyeceği kadar kömür çıkarmasını sağlarmış.... Arab'ın yardımları sayesinde çok kömür çıkarmayı başarmış olan işçinin, ona rastladığını başkalarına bildirmesi hayırla sonuçlanmaz. Dayanamayıp başından geçenleri anlatan işçilerin, çalıştıkları yerde ölümlerinin bulunduğu bu inanışa kanıt olarak belirtilir."⁴

Ahmet Naim Yeraltında Kırk Beş Sene adlı kitabında ocağın Arap'ı hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Bir gün tek başıma nefesliğe gidiyorum. Nefeslikle bizim çalıştığımız yer arasında yaklaşık olarak iki yüz metrelik kör bir yol var. Elimde lamba, iki metre ötesini zar zor

⁴ BORATAV Pertev Naili, "100 Soruda Türk Folkloru (İnanışlar, Töre ve Törenler, Oyunlar)". BilgeSu Yayınları, Ankara, 2013.

aydınlatıyor. Çevrede tıs yok. İlerde eski direk bağlarda peydahlanan mantarların kustuğu fosfor benekleri, yüzlerce göz gibi parlayıp sönüyor. Ara sıra da enseme, tavandan soğuk su damlaları düşüyor. Ürperiyorum... uzaklarda bir bağ esniyor, yankılana yankılana gelip geçiyor sesi. Birden içime korku düştü. Kafamın içinde eski madencilerin anlattığı Arap hikâyeleri de dönüp duruyor bu arada. Panikledim. Koşmaya başladım. Birden ne oldu anlayamadım. Ansızın tepeme tokmak gibi bir şey indi, gözlerim şimşeklendi, sendeledim, düşmemek için yandaki direk bağlardan birine yaslandım. O an Arabı karşımda buldum. Elinde kısa bir sopa tutuyordu. Dev gibiydi. Çok korkutucuydu. Elindeki sopa ile bana “geri dön” işareti yapıyordu. Bayılmışım...”⁵

Zonguldak'ta yapmış olduğumuz derlemelerde bir kaynak şahsımızın anlattığı memoratta ocağın sahibi, Arap değil, madende çalıştığına inanılan bir çoban olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Bu olay Dilaver'de Hacının Ocağında geçmektedir. Mesela kendi başına ocakta kaldığın zaman bir yerden bir yere gitmen gerekiyor. Bu yalnız başına gitme işleri de genellikle tulumbacılar arasındadır. Tulumbacı kendi başına işini yapmaya gider. Tulumbacının görevi, ocakta belli yerlerde bulunan suyu kontrol etmek ve dışarı atmaktır. Bu görünen çoban da çoğunlukla tulumbacılarla görünürmüş. Tulumbacılar hafta sonu kendi başlarına giderken korka korka giderlermiş, korktukları zaman da hep bu çobanı görürlermiş. Bu vatandaş, yani çoban ocakta senin karşına çıkıyor. Bu kişinin ocakta ölmüş işçilerden biri olduğu da rivayet ediliyordu. Mükellefiyet zamanlarında bölgedeki herkes ocağa zorla alınırdı. Bu da muhtemelen orada çobanlık yapan ve bu ocakta ölen bir vatandaştı. Bu çoban karşına geçiyor, dikiliyor, seni ocakta hiçbir yere geçirmiyor. Sen de zaten adamı tanıyorsun. Sana soruyor bu çoban: ‘Hop dur bakalım! Burası kimin?’ Eğer sen benim dersin vay haline; yandın, dayağı yedin. ‘Benim!’ dediğin an ‘Olur mu lan burası benim!’ diye tokat attığı söylenir. Bir de ocakta bu adamın yani çobanın koyunları var sana onları da soruyor: ‘Bu koyunlar kimin?’ Eğer ona da benim veya ben bilmiyorum ya da ocağın dersin yine yiyorsun tokadı. Yani burada dayak yeme şansın çok yüksek illa o dayağı yiyeceksin. Orada bu çobana, şu cevabı vermen gerekiyor: ‘Bu ocak senin. Bu koyunlar da senin.’ Eğer bu cevabı vermezsen yersin dayağı. Ama sen o anda yerin bilmem kaç metre altında kendi başına tabi ki de böyle bir cevap veremiyorsun. Düşünsene o anda karşına tek başına çıkıyor ne dersin ki? Genelde anlatılan tabi dayak yenildiğidir. Bunun sonucunda ‘Ben oraya gitmem, vay efendim benim karşıma çoban dikildi, bana soru sordu, dayak attı’ diye işçiler arasında yayılıyor. Ki bu hikâye bu zamanda da anlatılıyor. Ben 2011 yılında Dilaver'de çalıştım. Ben ocağa girerken bana böyle böyle bir şey karşına gelirse: ‘Senin de! Dayak yeme!’ diye oranın kıdemli işçileri beni tembih ederlerdi”⁶

⁵ Ahmet Naim, “Yeraltında Kırk Beş Sene (Bir Maden İşçisinin Anıları 1886- 1931)”, (Hzl.: Sina Çıladır), Evrensel Basım Yayın, İstanbul, 2014.

⁶ AYAZ Berna, GÜNAYDIN Aykut, “Zonguldak Madencilik Mesleği Geleneğine Bağlı Oluşan Memoratlar Üzerine Bir Değerlendirme”, Motif Akademi Halk Bilimi Dergisi, 2019, Cilt: 12, Sayı: 26, s. 305-316.

KANLI BACA

Zonguldak'ta maden işçilerinden derlediğimiz bir diğer memorat da ocakta kendi kendine çalışan kazma ve küreklerin olduğuna dair anlatılan anlatılardır. Bu anlatının da yine ocağın sahibi temelinde dayandığını düşünmekteyiz. Bu anlatıların temel özelliği, ocakta çalışan işçilerin çalışma sırasında kürek ve kazmaların kendi kendine çalıştığına şahit olmaları, bu durumdan yararlanarak iş yapmayı bırakmaları ve sonucunda dayanamayarak bu durumu başka arkadaşlarına söyleyerek ifşa etmeleridir. Sırrın ifşası neticesinde ya olayı yaşayan işçinin başına bir iş gelmekte ya da ocak çökmektedir. Zonguldak'ta maden işçileri tarafından yaygın olarak bilinen "kanlı baca" anlatısı kaynak şahsımız tarafından şu şekilde aktarılmıştır:⁷

"Kanlı baca hikâyesi Zonguldak ilçesi Dilaver Mahallesinde geçmektedir. Burada 225 numaralı baca ağızı vardır. Bu baca ağzının 300-400 metre üstünde o zamanlarda Fransızların daha sonra TTK'nın devraldığı ocaklar var. Bir bahar ayında tam böyle yağmurların yoğun bir şekilde yağdığı zamanlarda tarihi belli olmayan 1800 veya 1900 yıllarında gerçekleşmiştir. Yağmur bu bölgede 3 gün boyunca çok şiddetli bir şekilde yağmış. Yağmurdan sonra ocağı gündüz vardiyasını tertip eden işçiler devralır. Her zaman sayı olarak gündüz vardiyası diğer vardiyalardan daha fazladır. Gece tabi çok yağmur yağmış. Sabah işçiler burayı tertip ediyor. Herkes bir iş peşinde koşturuyor. Ocağın şu işi yapılacak. Sen bağ yapıcan. Sen sarma yapıcan şudur budur işçiler kendileri aralarında hummalı bir iş paylaşımı yaparlar. O zamanlarda bu bir vardiyanın 100-200 kişi arasında bazılarında göre daha fazla kişiyle

olduğu söyleniyor. Bu işçi sayısı sadece o bacayı tertip ediyor. Sayının bir ocakta ne kadar fazla olduğunu siz düşünün. O yağmurdan mütevellit arazinin yapısı değişiyor. İşçiler üst yüzeye yakın kotlarda çalıştıkları için arazi suyu daha fazla çektiğinden zayıflamış. Arazi zayıflayınca içindekilerle beraber bacayı komple kapatıyor ve bu işçilerin hepsi göçük altında kalıyor. Tabi bundan sonra işçileri almak için uğraşıyorlar fakat işçileri alamıyorlar. Anlatılanlara göre 2 ya da 3 vardiya bacadan sürekli oluk oluk kan akıyor. 2 ya da 3 vardiyaya açıklık getirecek olursak bu 3 gün ya da 4 günü kapsayabilir. Sürekli bir müdahale ediliyor ama baca sürekli göçüyor. Sonunda müdahale etmeyi bırakıyorlar. Oradan sürekli bir kan akmaya devam ediyor tabi. Ondan sonra o bölgeyi yani bacayı komple işletmeye kapatıyorlar. Seneler

⁷ AYAZ Berna, GÜNAYDIN Aykut, "Zonguldak Madencilik Mesleği Geleneğine Bağlı Oluşan Memoratlar Üzerine Bir Değerlendirme", Motif Akademi Halk Bilimi Dergisi, 2019, Cilt: 12, Sayı: 26, s. 305-316.

sonra işte 50 sene 60 sene sonra TTK, Fransızlardan ocakları alınca bu bacanın kontrollerini yaptıktan sonra içeride cevherin yani kömürün olduğunu tespit ediyor. Bacayı açıyor. Çünkü kömürün oradan alınması lazım. Bacayı açıyorlar. Üç vardiya insan bacada çalışıyor. Bu üç vardiyanın bir vardiyası çalışırken bir farklılık seziyorlar. İlk önce bir tanesi fark ediyor. Bakıyor ki kazma kendi kendine çalışıyor. Tabii olan bu olayı ilk başta bu işçi kimseye söylemiyor. Daha sonra sadece kendi vardiyasındaki arkadaşına söylüyor. Söylediği arkadaş da daha sonra bakıyor görüyor ki kürek kendi kendine çalışıyor. Belli bir vakitten sonra bu vardiyada çalışanlar ocaktaki bu garip olayı görüyor ve şahit oluyor. Daha sonra bu işçiler kendi aralarında diyorlar ki “burada biz iş yapmadan da zaten iş kendi kendine yürüyor. En iyisi biz çalışmayalım. Kimseye de bu durumu söylemeyelim. Diğer vardiyalar bu durumu anlamasın ki şef, mühendis başımıza bela olmasın”. Bir süre bu durum olay her neyse böyle devam ediyor. İşler sürekli tıkrında devam edip ilerliyor. Bağ yapılıyor, ocak kazılıyor, makinalar çalışıyor. Her iş, işçiler çalışmadan yürüyor. İşler bir zaman sonra değişmeye başlıyor. Bu garip olayı bilen vardiyadaki işçilerden birisi bu olayı diğer vardiyadakilerden birine anlatıyor. “Biz çalışmadan yevmiye alıyoruz. Siz çalışıp durun” diyor. Diğer vardiyadaki işçi soruyor tabii adama nasıl oluyor bu durum diye. Adam anlatıyor bütün olayı. Daha sonra bu olayı anlattığı işçi de vardiyadaki arkadaşlarına söylüyor biz de yapalım çalışmayalım diye. Harbiden bakıyorlar ki bu durum onlarda da oluyor. Çalışmadan işler tıkr tıkr ilerliyor. Ama tabii bu iş kısa sürüyor. Bu olayı anlattıktan birkaç gün sonra bu baca tekrardan kimsenin çalışmadığı bir zamanda bu sefer hiçbir işçi zarar görmeden komple göçmeye başlıyor. Sürekli baca göçüyor kapatıyor, göçüyor kapatıyor. Burayı tekrardan hummalı bir çalışma ile açmaya çalışıyorlar ama nafile artık hiç açamıyorlar. Artık orada ne görülen efsane adamlar çalışıyor. Ne o zamanda çalışan sağ işçiler çalışabiliyor orası öyle kalıyor. Daha sonra baca tamamen işletmeye kapatılıyor. Şu anda da bu Dilaver’de 225 baca ağız dediğimiz yer işletilmiyor ve üst kısımlarda kalmış kapalı bir yerdir”.

Benzer bir olay, başka bir kaynak şahsımız tarafından da şu şekilde ifade edilmektedir:

“Benim bir arkadaşım bir gün bana geldi dedi ki ‘Ben bu ay ilk kez rahat para aldım’. Dedim ‘Nasıl oldu bu iş?’. Bana ocakta çalışan biri olduğunu ama kendisinin onu göremediğini bütün işi onun yaptığını söyledi. Ben ilk başta inanmadım. Birkaç gün sonra o arkadaşım kaza geçirdi vefat etti. O zaman doğru söylediğini anladım”.

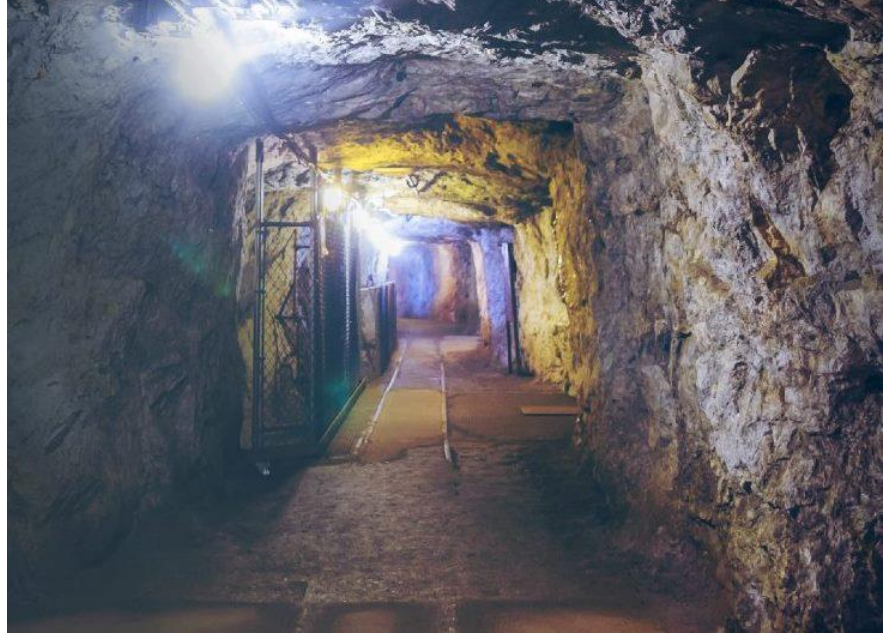

Zonguldak’tan derlenen bu olayın Amerika’da tespit edilmiş bir benzeri şöyledir: Ronald, benzer bir olayı Amerikan Flat’teki Baltimore madeninde dolaşan iki adamdan aktarılan bir anlatıya göre şöyle anlatır; iki adam bir gece yarısı madende karlı çıkacak kadar cevher olup olmadığını öğrenmek için madene girerler, bir patikaya tırmanırken, çekiç sesleri duyarlar ve yıllardır hiç kimsenin orada bulunmadığını bildiklerinden çok şaşırırlar ancak kimseyi göremezler ve kaçarlar.⁸

⁸ RONALD, James M. (1992). “Knockers, Knackers, and Ghosts: Immigrant Folklore in the Western Mines”. Western Folklore, 51, April, pp. 153-177.

ŞAHTA İYÄSE

Maden ocaklarının iye ya da sahiplerine dair inancı diğer Türk bölgelerinde de görmek mümkündür. Nitekim Tatar Türklerinde maden ocağının “Şahta İyäse” adı verilen bir iyesi olduğuna inanılmaktadır. Bu iye maden ocağında yaşamakta, ancak insanlara görünmemektedir. Kendisini ısıklık çalarak, kedi gibi miyavlaması, bebek ağlaması, ayı bağırması ya da köpek uluması gibi sesler çıkararak belli etmektedir. Maden ocağında çalışan işçilere yardım etmekte, maden ocağı çökeceği zaman “gidin” diyerek işçileri uyarmaktadır. Fakat işçilerden biri maden ocağı iyesinin kendisini uyardığını başkasına söylese ona çok kızarak üzerine maden ocağını yıkıp o kişiyi öldürebilmektedir.⁹

⁹ ÇETİN - ZARİPOVA Çulpan (2007). “Tatar Türklerinde Mitolojik Varlıklarla İlgili Mitler ve İnanışlar (İyeler ve Yaratıklar)”. Bilig, S. 43, s. 1-32.

KOBOLD

Kobold (bazen cobold), Germen mitolojisinden kaynaklanan ve Alman folklorunda modern zamanlara kadar hayatta kalan varlık ve ruhtur. Genellikle görünmez olmasına rağmen, bir kobold bir hayvan, ateş, bir insan ve bir mum şeklinde görünebilir. Koboldların en yaygın tasvirleri onları küçük çocukların büyüklüğünde insansı figürler olarak göstermektedir. İnsanların evlerinde yaşayan Koboldlar köylülerin kıyafetlerini giyerler; Madenlerde yaşayanlar kambur ve çirkindirler ve gemilerde yaşayan koboldlar boru tüttürerek denizci kıyafetleri giyerler.

Anlatılar üç ana kobold türünden bahseder. En yaygın olarak, yaratıklar kararsız doğanın ruhlarıdır. Bazen ev işlerini yaparken, hakarete veya ihmale uğradıklarında kötü niyetli numaralar yaparlar. Bu tip ünlü koboldlar arasında Kral Goldemar, Heinzelmann, Hödekin bulunmaktadır. Bazı bölgelerde koboldlar, güney Almanya'nın Galgenmannlein'i ve Köln'ün Heinzelmannchen'i gibi yerel isimlerle bilinir. Başka bir kobold türü, madenler gibi yeraltı yerlerine dadanmaktadır. Üçüncü bir kobold türü olan Klabautermann gemilerde yaşıyor ve denizcilere yardım etmektedir.

Kobold inançları, Almanya'nın Hıristiyanlaşmasından sonra pagan geleneklerinin hayatta kalmasının kanıtıdır. Koboldlara olan inanç, Alman köylülerin evleri için Kobold yaşam alanı olarak hazırladıkları mekanlar bulunmaktadır. Bu tür pagan uygulamaları, antik Yunanistan'ın yaramaz kobalos'una antik Roma'nın ev domuzlarına ve penatlarına veya kofewalt adı verilen benzer bir oda ruhundaki yerli Alman inançlarından (adı modern kobold veya Alman lehçe varyantının olası bir kök kelimesidir) türetilmiş olabilir. Kobold inançları, Avrupa'nın diğer bölgelerindeki benzer yaratıkların efsanelerini yansıtır ve bilim adamları, cinler ve kabouters gibi yaratıkların isimlerinin kobold ile aynı köklerden türediğini savunmuşlardır. Bu canlılar için ortak bir kökene işaret edebilir veya Avrupa halklarının kültürel yaklaşımlarına ve birbirleri üzerindeki etkilerini temsil edebilir. Benzer şekilde, yeraltı koboldları kökenlerini cüceler ve cüceler gibi canlılarla ve benzer su ruhlarına sahip Klabautermann ile paylaşabilirler.

Kobold'un kökeni net olarak belli değildir. Kaynaklar, yerli kobold'u İngiliz boggart, hobgoblin ve pixy, İskoç brownie ve İskandinav nişse veya tomte gibi yaratıklara benzetmektedirler. Yeraltında yaşayanlar İskandinav cücesi ve Cornish knocker ile benzetilirken İrlandalı tarihçi Thomas Keightley, Alman kobold ve İskandinav Nis'in İrlanda perisi ve İskoç brownielerinden önce geldiğini ve bu varlıklara olan inançları etkilediğini belirtmektedir. Ancak Amerikalı folklorist Richard Mercer Dorson bu argümanı Keightley'nin Kelt anlatılarına karşı Gotho-Germen anlatılarını yansıttığını ifade etmektedir.

Kobold inançları, pagan geleneklerinin Hristiyan ve modern çağlarda hayatta kalmasını temsil eder ve pagan Avrupalıların evlerinin mahremiyetinde nasıl ibadet ettiklerine dair ipuçları sunar. Din tarihçisi Otto Schrader, kobold inançlarının, ocak yangınında ikamet ettiği düşünülen ev tanrılarına tapma pagan geleneğinden türediğini öne sürmüştür. Alternatif olarak, Nancy Arrowsmith ve George Moorse ilk koboldların ağaç ruhları olduğunun düşünülmüş olduğunu söylemektedir. 13. yüzyıl Alman şairi Würzburg'lu Conrad'a göre, Ortaçağ Almanları boxwood ve balmumundan koboldlar kazıdı ve onları "eğlenmek için odaya" koydu. Mandrake kökü kullanılan başka bir malzemeydi. İnsanlar vahşi kobold'un figürü oymak için kullanılan

malzemede kaldığına inanıyordu. Bu kobold figürleri 30 ila 60 cm (bir ila iki fit) yüksekliğindeydi ve renkli kıyafetlere ve büyük ağızlara sahipti. Monoloke olarak bilinen bir örnek beyaz balmumundan yapılmış ve mavi bir gömlek ve siyah kadife yelek giymişti. 17. yüzyılda kobold gibi gülmek ifadesi, ağızları açık olan bu bebeklere atıfta bulunmakta ve “yüksek sesle ve içtenlikle gülmek” anlamında kullanılmaktadır. Bu kobold figürleri cam ve ahşap kaplarda saklandı. Alman mitolojist Jacob Grimm geleneği Roma dönemine kadar takip etti ve Almanlar Hıristiyanlaştıktan sonra bile dini otoritelerin buna göz yumduğu gözlemlendi.

İnanışlara göre çok çeşitli Kobold türü olduğuna inanılmaktadır. Başka bir kobold sınıfı yeraltı yerlerinde yaşamaktadır. Folkloristler, kobold madeninin eski Germen halkının inançlarından türediğini belirtmektedir. İskoç tarihçi romancı Walter Scott, Proto İskandinavların koboldları istilalarından kaçan ve kuzey Avrupa mağaralarında ve dağlarında sığınacak yer arayan kısa Finler, Lapplar ve Letonlar üzerine dayandığını öne sürmektedir. Orada madencilik becerilerini ortaya koydular ve proto-İskandinav inançlarına göre doğaüstü varlıklar olarak görüldüler. Bu inançlar yayıldı, kobold, Germen cücesi, Fransız goblin haline geldi. Buna karşılık, mizahçılar William Edmonstoune Aytoun ve Theodore Martin, İskandinavların kendilerinin madenci kobold ve cüceler, cinler ve troller gibi benzer yaratıklar için model olduklarını öne sürmüştür. İskandinav madencileri ve demircileri “fiziksel oranlarında küçüktürler ve genellikle tepelerin arasındaki madenlerin ağızlarına yaşamaktadır.” Bu, küçük, yeraltı varlıkları hakkında birçok efsaneye yol açtı ve hikayeler “aynı yerlerden gelen askeri göçler kadar” Avrupa’ya yayıldı.

Alman yazar Heindrih Smidt, deniz koboldlarının veya Klabautermann’ın, onları İngiltere’de öğrenen Alman denizciler aracılığıyla Alman folkloruna girdiğini düşünmektedir. Ancak tarihçiler David Kirby ve Merja-Liisa Hinkkanen, İngiltere’de böyle bir inanca dair hiçbir kanıt bulunmadığını iddia ederek buna karşı çıkmaktadır. Alternatif bir görünüm, Klabautermann mitlerini Sinope Aziz Phocas’ın hikayesiyle birleşmiştir. Bu hikaye Karadeniz’den Baltık Denizi’ne kadar yayıldı. Reinhard Buss ise bunun yerine Klabautermann’ı yeni yaratıklarla karıştırılmış erken ve Hristiyanlık öncesi inançların bir birleşimi olarak görmektedir.

Çeşitli mitolojilerde Knocker, Coblynau, Kobold veya Skarbnik gibi farklı isimlerle bilinen bu mitolojik ruhların, kayalarda ve yarıklarda konutları olan bir peri türü olduğuna inanılıyordu. Yine de evleri ölümlü gözlerle görülmüyordu. Varlıklarını,

metal ve minerallerin varlığını duyurmak için sesler ve vuruşlar yaparlar ya da yaklaşan tehlike hakkında yararlı dokunma uyarıları vererek madencilere yardımcı olurlardı.

Bu çirkin, genellikle yaramaz yaratıklar mumları çalar, kıyafetleri saklar ve toplarlardı. Bazen zorlu ve tehlikeli çalışmaları sırasında madencileri tehdit edecek

kadar kötü niyetliydi. Bu maden ruhlarına olan inanç bir zamanlar yaygındı, özellikle Galler ve Cornwall gibi yoğun madencilik Kelt bölgelerinde. Kobolds olarak bilinen Alman folklorunda, Alman peri tarihinin Kobolds (“iyi ev” veya “haydut”) olarak biliniyorlardı.

İnsanlar, bu ruhun, madende çalışırken ölen madencilerin ruhlarını alan yeraltı krallığının yöneticisi olduğuna inanıyorlardı. Sbornik elinde meşalesiyle yaşlı, sakallı bir madenci şeklinde ortaya çıkmaktadır. Ayrıca keçi, at, köpek, fare, kurbağa, örümcek, sinek şeklini alabilirdi. Görünmez de olabilir; madenci onların varlığını hissedebilir veya vurma sesini duyabilirdi.

Yapılabilecek en kötü şey küfür etmek veya ıslık çalmaktır. Kobold bundan hoşlanmaz, bu yüzden madenciler bazılarını Kobold’a iyi şartlarda olmaları için bırakırlardı. Almanya’da madenciler, madene girmeden önce kasklarını kaldırarak tokmakçıları selamladılar. Koboldlar, birçok kültürün folklorunda, madencilere eşlik eden tüm madencilik batıl inançlarının en ısrarcısı olarak farklı isimler altında görünür.

Geceleri, Koboldlar, neredeyse kırmızı paltolar, diz kemerleri ve başlarının etrafına bağlanmış mendiller giymiş insanlar kadar uzun süre - ay ışığında dans etmek için madenleri terk ederler. Orta Avrupa’da Almanya, Polonya, Çek tarihi bölgesi Moravya ve Avusturya tarafından kuşatılmış tarihi bir bölge olan Bohemya’da, eski insanlar da haus-schmiedlein (“küçük ev ustaları”) olarak bilinen bir yeraltı yaratığı olan Kobold ve knockerlara inanmaktadır. Bohemya’nın mitolojik vurucuları, örsünde veya bir madencide çok çalışsan bir demircinin sesiyle de ilişkilendirilir.

İnsanlar, bir madencinin ölümü yaklaştığında, duvara üç kez vuracaklarına inanıyorlardı. Bir kaza meydana gelmek üzereyken, işyerindeki madencilerin seslerini taklit edebiliyorlardı. Bir madenin karanlık, sınırlı ve tehlikeli iç kısmının, çalışkan madencileri “çevreleyen” doğaüstü yaratıklara ve diğer batıl inançlara inanç yaratmaya elverişli olacağını anlaşılmaktadır. Birçok madenci onları karanlık yeraltı alemlerinin hayaletleri olarak görüyor ve iyi taraflarında kalmak için yiyeceklerinin bir kısmını onlar için bırakıyorlardı.

Bu durumda Ortaçağ batıl inançlarından kaynaklanan kötü şöhretli madencilik yaratığı Kobold’dur. Kobold, Alman folklorunda en yaygın olanıdır ve bu yeraltı yaratığının hikayeleri on altıncı yüzyılda en yaygın olanıydı. Bu yaratıklar genellikle görünmezdi, ancak maddeleştiklerinde goblinlerin görünümüne sahiptiler. Ortaçağ Germen madencileri, Kobolds’un yeraltı madenlerinin uzak bölgelerinde sondaj, çekiç ve kürek çekerken her zaman duyulabilen uzman madenciler ve metal işçileri olduğuna inanıyorlardı. Cornish ve Galler folklorunda olduğu gibi, Kobolds hakkındaki görüşler farklıydı; bazı madenciler, cevher çıkarmak için yalnız bırakıldıkları sürece, insan madencilere karşı kayıtsız kaldıklarına inanıyorlardı.

Bununla birlikte, diğ erleri aslında yeraltında kargaşaya neden olma niyetinde olan kötü yaratıklar olduklarına inanıyorlardı. Sonuç olarak, ortaçağ madencilik operasyonlarını sık sık rahatsız eden kazalar, mağaralar ve kaya kaydırakları için suçlandılar. Koboldlar folklorundan kaynaklanan ilginç bir husus, kobalt kimyasal elementinin keşfi ve adlandırılması ile ilgilidir. Hikayeye göre, on altıncı yüzyılda, Avrupalı madenciler bazen bakır veya gümüşün zengin damarları gibi görünen, ancak aslında kobalt elementi bakımından zengin cevherlerle karşılaştılar.

Bu cevherleri bakır veya nikel gibi metaller üretmek için eritme girişimleri başarısız oldu ve bunun yerine toz verdi. Ayrıca, kobaltın birincil cevherleri her zaman arsenik içerdiğinden, cevherin eritilmesi, arsenik içeriğini metal işçilerine zarar veren ve aynı zamanda cevherin madenciler için itibarını azaltan oldukça toksik ve uçucu arsenik okside oksitledi. Madenciler ve metal işçileri bu yeni unsur hakkında çok az anlayışa sahip oldukları için, Kobolds'u madencileri değ ersiz ve zararlı cevher almaları için kandırmakla suçladılar.

Madenciler yeraltı goblinlerini altın ve gümüş teklifleriyle yatıştırmaya çalışırlar ve madenci arkadaşlarının onlara saygılı davranmaları konusunda ısrar ederlerdi. Bununla birlikte, Kobold'lar bu tür cömertlik eylemlerini dikkate almazlar ve madencileri bu değ ersiz cevheri sömürmeleri için kandırmaya çalışırlardı. Kaçınılmaz olarak, bu cevher, geldikleri düşünölen efsanevi yaratıklardan sonra Kobalt olarak anılmaya başlandı. Sadece 1735'te İsveçli bir kimyager olan Georg Brandt, bu cevherden bir maddeyi izole etti ve kobalt rex olarak adlandırdı. Bu yüzyılda yapılan daha ileri araştırmalar, bunun aslında kaçınılmaz olarak kobalt olarak adlandırılan yeni bir element olduğunu ortaya koydu. Bu kadar zengin efsanevi folklor büyük ölçüde ortaçağ Avrupa'sı ile sınırlıdır ve bu tür batıl inançlar modern çağda kaçınılmaz olarak ortadan kalkmıştır.

Orta Avrupalı madenciler yeraltı ruhlarına inanıyorlardı. Kobold, Alman folklorunda bu rolü doldurdu ve İngiliz bluecap, Cornish knocker ve Galler coblynau gibi diğ er yaratıklara benziyor. 16. yüzyıla gelindiğinde Almanya'da yeraltı koboldlarının hikayeleri yaygındı. Batıl inançlı madenciler, yaratıkların sürekli delme, çekiçleme ve kürekleme sesleri duyulabilen uzman madenciler ve metal işçileri olduğuna inanıyordu. Bazı hikayeler koboldların kayanın içinde yaşadığını iddia ediyordu.

Efsaneler genellikle yeraltı koboldlarını kötü yaratıklar olarak aktarırlar. Ortaçağ maden kasabalarında insanlar onlardan korunmak için dua ettiler. Madencileri rahatsız eden kazalar, göçükler ve kaya kaymalarından sorumlu tutuldular. Kobold şakalarından biri madencileri değ ersiz cevher bulmakla kandırmaktı. Madenciler, koboldları altın ve gümüş teklifleriyle yatıştırmaya çalışırlar ve diğ er madencilerin onlara saygılı davranmaları konusunda ısrar ederlerdi. Bununla birlikte, bazı hikayeler Koboldların bu nezaketi zor kabul ettiklerini göstermektedir.

Almanya'nın diğ er bölgelerinden gelen masallar, en azından saygılı davranılırsa, koboldları faydalı yaratıklar halinde aktarılmaktadır. Bu tür sesleri koboldlardan bu yöne gitmemeleri için uyarılar olarak yorumladılar. Diğ er madenciler, darbelerin metal damarlarının nerede bulunabileceğini gösterdiğini iddia ettiler ve ne kadar çok darbe olursa, damarın o kadar zengin olacağına inandılar. 1884'te, spiritüalist Emma Hardinge Britten, Michael Engelbrecht adlı bir köylüsü ziyaret ederken maden koboldlarını duyduğunu iddia eden bir Madam Kalodzy'den bir hikaye bildirdi:

“Varışımızdan sonraki üç ilk gün, madenin ağzına ve ağzına, sanki bazı titreşimler veya çok uzak darbelerle üretilmiş gibi sadece birkaç donuk darbe duyduğunu söylemektedir. Koboldlar bazen yalnız kaldıkları sürece insan madencilere kayıtsız olarak tasvir edilir.

Koboldlar ruhlardır ve bu yüzden ruhani bir alemin bir parçasıdır. Bununla birlikte, diğer Avrupalı ruhlarda olduğu gibi, genellikle insanlar arasında yaşarlar. Kobold genel terim olmasına rağmen, masallar genellikle bireylere ve koboldlar sınıflarına isimler verir. Chim adı özellikle yaygındır ve hikayelerde bulunan diğer isimler arasında Chimmeken, King Goldemar, Heinzchen, Heinze, Himschen, Heinzelmann, Hödekin, Kurd Chingen, Walther ve Wolterken sayılmaktadır. Koboldların yerel isimleri arasında Allerünken, Alraune, Galgenmännlein (güney Almanya’da), Glucksmännchen, Hütchen ve Oaraunle sayılabilir.

Koboldlar hayvanlar, ateş, insanlar ve nesnelere olarak kendini gösterebilir. Ateşli koboldlara drakes, draches veya puks da denir. Anglosakson araştırmacı Benjamin Thorpe tarafından 1852’de kaydedilen Altmark’tan bir masal, kobold’u “genellikle bir taraftan diğerine salladığı geniş başlı ateşli bir şerit” olarak tanımlar. Luckenwald yakınlarındaki Pechüle’den alınan aynı dönemden bir anlatı, kobold’un havada mavi bir şerit olarak uçtuğunu ve tahıl taşıdığını söylemektedir. Eğer ona bir bıçak veya ateş çeliği atılırsa, patlar ve taşıdığı şeyi düşürür.” Bazı anlatılar ateşli kobold’un bacadan bir eve girip çıktığını söyler. Batı Uckermark’tan 1852’ye kadar uzanan anlatılar kobold’a hem insani hem de ateşli özellikler atfe ediyor; kırmızı bir ceket ve şapka giyer ve ateşli bir çizgi olarak havada hareket eder.

Diğer koboldlar hayvan olarak görünür. Folklorist DL Ashliman, koboldların ıslak kedi ve kümes hayvanı olarak görüldüğünü bildirdi ve Arrowsmith ve Moorse yarasalar, kediler, horozlar, ve solucanlar şeklinde koboldlardan bahsetmektedir. Thorpe, Altmark halkının koboldların yeryüzünde yürürken kara kedi olarak görüldüğüne inandığını kaydetmiştir. Kobold Heinzelmann siyah sansar ve büyük bir yılan olarak tasvir etmektedir.

Çoğu zaman, koboldlar tamamen görünmez olurlar. Hardenstein Kalesi’nden ünlü bir kobold olan Kral Goldemar’ın (veya Goldmar) elleri “kurbağa gibi ince, soğuk ve yumuşak” olmasına rağmen, kendini hiç göstermemiştir. Heinzelmann’ın yaşadığı Hundermühlen Kalesi’nin

efendisi, kobold'u bir gece ona dokunmasına izin vermeye ikna etmiştir. Kobold'un parmakları çocuksuydu ve yüzü kafatası gibidir ve vücut ısısı yoktur. Bir anlatıda, bir kadın hizmetçinin evinin kobold'una süslü bir şekilde bindiğini ve onu görmek istediğini anlatır. Kobold reddediyor ve ona bakmanın korkutucu olacağını iddia ediyordu. Tereddütsüz, hizmetçi ısrar eder ve kobold ona daha sonra onunla buluşmasını ve yanında bir kova soğuk su getirmesini söyler. Kobold, çıplak ve sırtında bir kasap bıçağıyla hizmetçiyi bekler. Hizmetçi görüş alanında bayılır ve kobold onu soğuk suyla uyandırır. Bir varyantta, hizmetçi kan dolu bir fıçıda yüzen ölü bir bebek görür. Yıllar önce, kadın bir çocuk doğurmuş, onu öldürmüş ve böyle bir fıçıya saklamıştı. Anlatılar, bir kobold'u kandırarak kabahatler için cezalandırıldığını göstermeye çalışanlardan bahseder. Örneğin, Heinzelmann bir asilzadeyi kobold'un bir sürahide saklandığını düşünmesi için kandırdı. Soylu yarattığı tuzağa düşürüp sürahi ağzını kapattığında, kobold onu çileden çıktı.

Yerli koboldlar belirli bir haneye bağlıdır. Bazı anlatılar, sahiplerinin isteklerine veya ihtiyaçlarına bakılmaksızın her evin yerleşik bir kobold'u olduğunu iddia ederler. Bir kobold'un yeni bir eve girme aracı masaldan masala değişir. Bir gelenek, kobold'un geceleri ev hakkında odun anıtı dikerek ve süt kasalarına kir veya gübresi koyarak kendini duyurarak haneye girdiğini iddia etmektedir. Evin efendisi odun anıtını bırakırsa ve kirli sütü içerse, koboldun ikamet edeceğine inanılır.

Bir başka anlatıda Hundermühlen Kalesi'nden Kobold Heinzelmann 1584'te geldi ve kapıyı çalarak ve başka sesler yaparak kendini duyurdu. Birisi soğuk, ıslak bir yaratık şeklinde bir kobold'a acır ve ısıtmak için içeri götürürse, ruh orada ikamet alır. Kuzey Almanya'daki Perleberg'den gelen bir gelenek, bir ev sahibinin bir kobold'u evine çekmek için belirli talimatlara uyması gerektiğini söylüyor. St John Gün'ünde öğle ile saat 1 arasında ormana gitmeli. Üzerinde kuş olan bir karınca yuvası bulduğunda, kuşun küçük bir insana dönüşmesine neden olan belirli bir ifade söylemelidir. Figür daha sonra ev sahibi tarafından taşınan bir çantaya atlar ve daha sonra kobold'ı evine aktarabilir. Hizmetçiler gelip geçse bile kobold kalır.

Ev koboldları genellikle bir evin ocak alanında yaşarlar, ancak bazı masallar onları evin daha az ziyaret edilen bölgelerine, ahşap eve, ahırlara ve ahırlara veya bir hanın bira mahzenine yerleştirir. Geceleri, bu tür koboldlar, insan sakinlerinin yatmadan önce bitirmeyi ihmal ettikleri işleri yaparlar. Zararlıları kovalarlar, ahırları temizlerler, sığırları ve atları besler ve tımar ederler, bulaşıkları ve tencereleri temizlerler ve mutfağı süpürürler.

Koboldlar iyi şans getirir ve ev sahipleri onlarla ilgilendikleri sürece ev sahiplerine yardım ederler. Üç ünlü kobold, Kral Goldemar, Heinzelmann ve Hödekin, yaşadıkları evin sahiplerine tehlike hakkında uyarılarda bulundu. Heinzelmann bir keresinde bir albayı günlük avında dikkatli olması konusunda uyarıyordu. Adam tavsiyeyi dikkate almadı, sadece silahının geri tepmesi ve başparmağını vurması için. Heinzelman ona göründü ve dedi ki, "Gördün mü, şimdi, seni uyardığım şeye sahipsin! Eğer bu sefer ateş etmekten kaçınırsanız, bu misil size olmazdı." 12. yüzyılda Hildesheim piskoposu ile birlikte yaşayan kobold Hödekin, bir keresinde piskoposu bir cinayet konusunda uyarıyordu. Piskopos bilgi üzerine harekete geçtiğinde, katilin topraklarını ele geçirdi ve piskoposluklarına ekledi.

Buna karşılık, aile akşam yemeğinin bir kısmını (veya birayı) ruha bırakmalı ve kobold'a asla alay etmeden veya yaratıkla gülmeden saygılı davranmalıdır. Bir kobold her gün aynı saatte aynı yerde beslenmeyi bekler veya Hütchen durumunda, haftada bir ve tatillerde bulunmaktadır. Bir gelenek, en sevdikleri yemeğin kum veya su-yulaf ezmesi olduğunu söyler. Masallar kendi odaları olan koboldları anlatır. Kobold Heinzelmann'ın kalede mobilyalarla dolu kendi odası vardı ve Kral Goldemar'ın Neveling von Hardenberg ile aynı yatakta uyuduğu söylenir. Masada bir yer ve atları için bir durak talep etmiştir. Keightley, belirli bir hanenin çalışanlarından ayrılan hizmetçilerin, kobold evine iyi davranmaları için haleflerini uyarmaları gerektiğini belirtmektedir.

Anlatılar, bazı koboldların oldukça kötü niyetli ve intikamcı hale geldiğini anlatır, doğaüstü hastalıklar, şekil bozuklukları ve yaralanmalarla hatalı konakçılara bulaşır. Şakaları hizmetçileri dövmeğe onlara hakaret edenleri öldürmeye kadar uzanır. Bir kutsal adam Heinzelmann'ın evini ziyaret etmiş ve Kobold'un Hristiyan olduğu yönündeki protestolarını kabul etmemiştir. Heinzelmann onu tehdit etti ve soylu kaçtı. Başka bir soylu kobold'un onuruna içmeyi reddetmiş, bu da Heinzelmann'ı adamı yere sürüklemeye ve neredeyse boğmaya itmiştir. Bir mutfak hizmetçisi kobold Hödekin'e kir bulaştığında ve her ortaya çıktığında ona su sıktığında Hödekin çocuğun cezalandırılmasını istemiş, ancak hizmetçi bu davranışı çocukça bir şaka olarak reddetmiştir. Hodeken hizmetçinin uyumasını beklemiş ve sonra onu boğmuştur. Baş aşçı cinayet için kobold'u azarladı, bu yüzden Hodeken piskopos için hazırlanan ete kan sıktı. Aşçı bu davranışın ruhunu cezalandırdı, bu yüzden Hodeken onu asma köprüden hendeğe attı. Lüthi'ye göre, bu yetenekler onlara inanan insanların korkusunu yansıtır. Thomas Keightley, koboldların başarılarını "vantrilokluk ve hizmetkarların ve diğerlerinin hilelerine" bağlamıştır.

Folktaller, yaramaz koboldlardan kurtulmaya çalışan insanları anlatır. Bir hikayede, kobold perili ahır olan bir adam tüm samanları bir arabaya koyar, ahır yakar ve yeniden başlamak için yola çıkar. Uzaklaşırken arkasına bakar ve kobold'un arkasında oturduğunu görür. Köpenick'ten benzer bir hikaye, kobold istilasına uğramış bir evden taşınmaya çalışan bir adamı anlatmaktadır. Kobold'un da hareket etmeye hazırlandığını görür ve yaratıktan kurtulamayacağını fark eder. Hundermühlen Kalesi'nin efendisi Heinzelmann'dan hoşlanmadı ve ailesiyle birlikte ikamet edip başka bir yerde ikamet ederek ondan kaçmaya çalışmıştır. Bununla birlikte, görünmez kobold onlarla birlikte bir handa kaldıklarında keşfettikleri beyaz bir tüy olarak seyahat etmiştir.

Klabautermann (ayrıca Klaboterman ve Klabotermann'ı da yazmıştır) Almanya'nın kuzey kıyısı, Hollanda ve Baltık Denizi'ndeki balıkçıların ve denizcilerin inançlarından gelen bir yaratıktır ve üçüncü bir kobold türünü veya muhtemelen kobold gelenekleriyle birleştirilmiş farklı bir ruhu temsil edebilir. Klabautermann'a olan inanç en az 1770'lere kadar uzanır. Bu geleneklere göre, Klabautermannlar gemilerde yaşarlar ve genellikle mürettebata faydalıdırlar. Örneğin, bir Klabautermann ambardan su pompalayacak, kargo düzenleyecek ve onarılanaya kadar deliklere çekiç vuracaktır. Yaratıkların özellikle tehlike zamanlarında yararlı olduğu ve geminin batmasını önlediği düşünülmektedir. Klabautermann, üzerinde yaşadığı geminin odunlarıyla ilişkilidir. Gemiye onu inşa etmek için kullanılan ahşaptan girer ve bir geminin marangozu olarak görünebilir.

Klabautermann'ın yardımsever davranışı, mürettebat ve kaptan yaratığa saygılı davrandığı sürece sürer. Bir Klabautermann batma eşiğine gelene kadar gemisini terk etmeyecek. Bu amaçla, 19. Ellett, bir mürettebatın geminin Klabautermann'ının varlığını inkar ettiği için kaptanını denize attığına dair bir söylenti kaydetmiş. Heinrich Heine, bir kaptanın kamarasında gemisi klabautermann için bir yer yarattığını ve kaptanın ruha sunduğu en iyi yiyecek ve içeceği sunduğunu bildirdi. Klabautermann'lar kolayca öfkelenir. Ire, ipleri karıştırmak ve ev işlerinden kaçan denizcilere gülmek gibi şakalarda kendini gösterir. Bir Klabautermann'ın görülmesi kötü bir alamettir. Bir geleneğe göre, sadece ölmek üzere olanlara görünürler. Ellett tarafından kaydedilen başka bir hikaye, Klabautermann'ın sadece gemi batmaya mahkumsa kendini gösterdiğini iddia ediyor.

Alman yazarlar uzun zamandır hem şiir hem de düzyazı için Alman folklorundan ve peri irfanından ödünç almışlardır. Folkloristlerin ve masalların anlatı versiyonları yaygındır ve koboldlar bu tür birkaç hikayenin konusudur. Koboldlar başka çalışmalarda da yer almaktadır. Örneğin, İncilde martin Luther, Yeşaya 34:14'teki İbranice Lilith'i kobold olarak çevirir. Johann Wolfgang von Goethe'nin Faust'unda kobold, Yunan dünya unsurunu temsil eder.

Benzer şekilde, bir Kobold, Edvard Grieg'in 3 numaralı opus 71 adlı lirik parçasında müzikal olarak tasvir edilir. Aynı şekilde Pittiplatsch ve Pumuckl gibi kobold karakterleri de Alman popüler kültüründe karşımıza çıkmaktadır. Der Kobold, Op. 3, aynı zamanda Siegfried Wagner'in metin ve müziğiyle Üç Perde operasıdır; üçüncü operası ve 1903'te tamamlamıştır.

Koboldlar, Larry Niven romanı Protector'da atıfta bulunmaktadır. Jack Brennan, süper zeki bir insansı olduktan sonra, Güneş Sistemi dış taraflarında Kobold adını verdiği yapay bir dünya yaratır. Bu isim, Jack Brennan'ın bir düzenbaz (dünyadaki insanları şaşırtmak için üstün zekasını ve teknolojisini kullanarak) ve insanlığın kendi kendini atamış bir koruyucusu olarak ikili rollerine bir göndermedir. Kobold Hinzelmann, Neil Gaiman'ın Amerikan Tanrıları romanında önemli bir karakterdir. Koboldlar ayrıca Diana Wynne Jones'un ev işlerini yapan küçük, mavi, insansı yaratıklar olarak tasvir edildiği House of Many Ways romanında da önemli bir rol oynar.

Masa üstü rol yapma oyunu Dungeons & Dragons'da Koboldlar, mağaralarda ve yeraltı zindanlarında yaşayan ejderhalarla (başlangıçta daha köpek gibi olmasına rağmen) ilgili, uzman madenciler olan ve maceracıları öldürmek için tuzaklar kurmanın ustaları olan insansı sürüngenlerin bir ırkıdır. Brandon Mull'un Fablehaven adlı kitap serisinde Kobold, dünyayı devirmek için kötü bir planın içinde olan, yaratık gibi pullulu, cin gibi bir cindir. Warcraft evreninde mayınların içinde ve çevresinde bulunan çıplak köstebek faresi benzeri insanlardır. Mumlara karşı garip bir takıntıları vardır ve genellikle kafalarına bir tane takarken görülürler.

EL TÍO

El Tío (Amca), Cerro Rico'da, Potosi'de, Bolivya'da "Yeraltı Dünyasının Efendisi" olduğuna inanılır. Cerro Rico'nun madenlerinde bu şeytan benzeri ruhun birçok heykeli bulunmaktadır. El Tío'nun madenlere hükmettiğine inanılır, aynı anda hem koruma hem de kazalara neden olduğuna inanılır.

Madenciler El Tio heykelleri için sigara, koka yaprağı ve alkol gibi sunumlar yaparlar ve eğer El Tío'ya yeterince hediye ve sunum yapılmazsa sorunlar çıkaracağına inanırlar. Potosi köylüleri ritüel olarak bir kurban ederler ve madenlerin girişine kanlarını sürerler.

Bolivya madenlerinde, "El Tío", Huari veya Supay olarak da bilinen dağın ruh sahibinin diğer adlarıdır. Peru'daki "muqui" adı verilen madenlerde bulunan benzer rakamlarla yakından ilgilidir. "El Tío" kelimeleri İspanyolca'da "amca" anlamına gelir ve madencilerin ruhla olan himaye ilişkisini gösterir. Huacaların yanı sıra Hristiyan şeytan kavramı ile ilişkilidir ve Bolivya madencilik topluluklarının ritüel yaşamında merkezi bir figürdür. Her maden girişinde, kurbanlık alkol, koka sunumlarını almak için bir Tío heykeli bulunur iyi niyetine ve madenlerde iyi sağlık ve iyi şans garantisi karşılığında madencilerden sigara, lama kanı ve diğer ritüel eşyalar ister.

Kendilerini işlerinin tehlikelerine karşı korumak için, birçok madenci "Dağın Şeytan Tanrısı" olarak da bilinen dağın koruyucu ruhu olan "El Tio" ya da "Amca" ya sunum yapar, koruyuculuk talep eder. El Tio'ya tapınaklar madenlerin her tarafına yerleştirilir ve her Cuma günü alkol, sigara ve koka yaprağı hediyeleriyle ibadete edilir. Bazen

madenciler El Tio'yu yatıştırmak için bir lama bile kurban ederler. Bolivya'da ki birçok madenci, hristiyan olmalarına rağmen El Tio'ya ibadet etmekte bir çelişki görmezler ve "Madenin dışında Katolik ve madene girdiklerinde El Tio'ya ibadet ederler.

Tío, maden yöneticilerine benzeyen sakallı sarışın bir adamın hayaleti veya bir yaşlı adam da dahil olmak üzere birkaç farklı biçimde olabilir, ancak çoğu zaman madenlerin içinde fiziksel formunda Hristiyan şeytanının popüler kavramlarına benzeyen bir kil figürü olarak görünür. Tipik olarak, Tío'nun bir görüntüsü, madencilerin çalışma alanının yakınındaki bir niş içindeki her aktif maden girişine oturmuş olarak bulunur.

Yaygın olarak El Tío'nun boyutu, kompozisyon ve tasarımı değişiklik gösterir. Bazıları, Cerro Rico'daki heykel gibi (şu anda müzede sergileniyor), özenle şekillendirilmiş ve dekore edilmiş ve bir insan kadar büyük olabilir. Çoğu görüntü daha küçük ve daha az şatafatlıdır, ancak Tío'nun kafasından büyüyen göze çarpan boynuzlar nedeniyle hala kolayca tanımlanabilir. Simgenin gözleri, madencilerin kasklarından veya metal cevheri parçalarından atılan ampullerden yapılabilir ve dişleri genellikle cam veya kristal parçalarından oluşur.

Farklı simgeler biraz farklı kişilikler alabilir ve Katolik azizlerin farklı görünülerinden veya simgelerinden farklı olmayan değişik isimler ("Tío César" veya "Tío Óscar") alabilir. Tío'nun tüm görüntüleri açgözlülüğünü ve doyumsuzluğunu somutlaştırır. Ağız sigara ve koka kabul etmeye açık, eli alkol teklifleri için uzanmış, dik şekildedir. Görüntüleri çevreleyen, geçmiş ayinlerden gelen flamalar veya konfeti parçaları ve madencilerin Tío'nun doyumsuz iştahını doyumak için yaptıkları tekliflerin kalıntıları ile doludur. Bir El Tío betimlemesinin bir süre gözetimsiz kaldığında, madenciler acıktığını ve simgenin bulunduğu madenin tehlikeli hale geldiğini, çünkü Tío'nun insan yaşamı için aç olduğuna inanmaktadırlar.

El Tío cömertlikle karakterize değildir ve doyumsuz iştahı ile ayırt edilir. Madenciler her zaman bu iştahı düşünmeli ve lama kurban etmeli, böylece El Tío'nun lamayı kabul ederek madenci hayatını talep etmeyeceğine inanmaktadırlar. Talepleri, yerli halkın, mita sistemi altındaki madenlere zorlandıkları ve imkansız üretim kotalarına tutuldukları sömürge düzeni altında karşı karşıya kaldıklarına benzemektedir. Böyle bir kaderden kaçmak için, alt sınıfların üyeleri, kendi adlarına müdahale edecek güçlü bir müttefik olan El Tío'nun iyiliğini aramak zorunda kaldılar.

Bolivya'da Cerro Rico'nun madencileri katoliktir ve hem İsa'ya hem de El Tío'ya inanırlar. Ancak, El Tío'ya ibadet Katolik kilisesi tarafından şiddetle yasaklanmaktadır. El Tío'nun görüntülerine genellikle madenlerin dışında izin verilmez, çünkü bu Tanrı'nın krallığı olarak görülür ve El Tío'nun orada yeri yoktur. Aynı şekilde, bu "Yeraltı Dünyası" El Tío'nun

krallığı olarak görüldüğünden, Hıristiyan sembolizminin madenlerin içine girmesine izin verilmez.

Bütün bu El Tio'ya tapınma ritüelleri eşsiz bir inanış ve kültür çatışması yaratır. Sonuçta madenciler dindar Katolikler ve düzenli kilise müdavimleridir. İlginçtir ki, iki zıt inancını tamamen ayırmanın bir yolunu bulmuşlardır. Tanrıya, yukarıdaki dünyanın hükümdarı olarak ibadet edilirken, El Tio yeraltındaki madenlerin efendisidir. Bu inanca bağlı kalmak için, El Tio asla madenden çıkarılmaz. Hıristiyanlıkla ilgili herhangi bir şeyin yeraltı dünyasında söylenmesi yasaktır.

Bolivya'daki 500 yıllık yeraltı madenciliği tarihinde başta gümüş ve kalay olmak üzere 8 milyon kişinin öldüğü tahmin ediliyor. Gümüş madenciliği 1546'da İspanyolların Potosi'ye yerleşmesiyle başladı. 1603'te madenlerde 58.800 Kızılderilinin istihdam edildiği biliniyor. Daha sonra 30.000 Afrikalı köle de madenlerde çalıştırılmak üzere getirildi. 1600'lerin sonlarında Potosi'nin nüfusu 200.000'di ve o tarihlerde dünyanın en büyük şehirlerinden biriydi. 1800 yılına gelindiğinde gümüş madenleri tükenmiş ve yatırım ve üretim kalay madenlerine gelmişti. Daha sonra 1985'te küresel kalay pazarı da bitti.

Bu kadar önemli bir maden şehri olan Potosi'de her yıl 1 Ağustos'ta, bir grup yatari (yerli medyum, şaman), El Tio'yu yatıştırmak umuduyla ritüel bir fedakarlık yapmak için Cerro Rico'yu ziyaret eder. Madenin dışında bir veya daha fazla lama kurban edilir ve kanları girişe, makinelere ve aktif cevher damarlarına sürülür. Lama'nın kalbi daha sonra çıkarılır ve El Tio heykelin ayağına yerleştirilmek üzere içeriye alınır. Herkes kanlı törenden sonra El Tio'ya yemeğinin tadını çıkarması için biraz zaman vermek için madenden ayrılır.

Tarım topluluklarında, Kolomb öncesi doğa ruhlarına adanmışlıklar ritüel yaşamın önemli bir parçası olmaya devam etmektedir, ancak tepelerin ruhu bölgedeki maden topluluklarının adanmışlık yaşamlarında göze çarpan bir konuma yükselmiştir. Diğer ruhlar gibi, El Tio da aslında kötü olayların yanı sıra iyi olaylar da yaratabilen oldukça kararsız bir varlıktır. Ona yapılan kurban ritüelleri onun iyi eğilimini sağlamış ve kendi alanını yöneten güçlerde dengenin korunmasına yardımcı olmuştur.

Her yıl El Tio gibi inanışlar için Karnaval de Oruro düzenlenir ve başmelek Mikail'in elindeki yenilgisini temsil eden bir törenle El Tío'nun kostümleri ve heykelleri sergilenir. Bu, El Tío'nun görüntülerinin madenlerin yüzeyinin üzerinde olmasına izin verilen tek zamandır. Ch'alla, madencilerin oturup Tío ile bir içki, bir esrar ve biraz koka paylaştığı bir tür sosyal ziyaret olarak tanımlanabilir. En dikkat çekici tapınma, karnavalın Salı günü gerçekleştiriliyor ve Ağustos ayı boyunca, madenciler de çalışmak için madene girdiklerinde her Salı ve Cuma günü Tío'ya küçük bir tapınma yapmalarıdır. Renkli flamalar ile örtülür ve ağızına bir sigara yerleştirilir. Sonra madenciler ona içki serpip koka yaprağı ikram edip sigarasını yakarlar. Birlikte otururlar sohbet ederler ve içki, sigara içerek koka yaprağı çiğnerler.

K'araku, Ch'alla'yı Karnaval sırasında Tío'ya kadar takip eden bir yatari (şaman) tarafından gerçekleştirilen ya da madenlerde meydana gelen bir kazadan sonra onu sakinleştirmek için yapılan daha törensel bir teklif biçimidir. Tarım döngüsünün başlaması beklentisiyle arazinin adak almaya açıldığı bir dönemin başlangıcı olan Ağustos ayının ilk günü gerçekleştirilen k'araku, yabancılar için şaşırtıcı olabilir çünkü

bir veya daha fazla lamanın kurban edilmesini içerir. Lama madenin girişinde kurban edilir ve kanları büyük bir kapta toplanır. Bu kan daha sonra madenin girişine, madenin içindeki makinelere ya da çalışılan damarların yüzeylerine sürülür.

El Tío şeytani görünüşünü ilk kez üstlendikten sonra bile, kendisine fedakarlık yapan madencilerin hayatındaki rolü, değişen sosyal, politik ve emek bağlarına bağlı olarak farklı anlamlar kazanmıştır. 1952 yılında madenlerin kamulaştırılmasından önce madenciler çalışma grupları halinde örgütlenmiş ve madenden çıkarabilecekleri cevher miktarına ve kalitesine göre ödeme yapılmıştır. Bu çalışma grupları, grup dayanışmasını güçlendirmenin ve Tío'nun iyiliğini kazanarak rakip çalışma gruplarına karşı bir avantaj elde etmenin bir yolu olarak ayinleri Tío'ya yönelmişlerdir. Madenlere tek başına girenlerin kişisel kazançları için Tío ile anlaşma yaptıklarından şüphelenmişler, zenginlikleri için ruhlarını Tío'ya satanların 30 gün içinde öldüğüne inanmışlardır.

Bolivya'daki 1965 askeri darbesinin ardından madenlerin millileştirilmesinin ardından madencilerin El Tío ile ilişkisi değişmiştir. Maden sahipleri ile işçiler arasındaki düşmanlığı azaltmaya yarayan Tío onuruna verilen inanç ve ritüeller isyankar duyguların odağına dönüşmüştür. Dönemin askeri diktatörlüğü sırasında, işçilere artık üretim oranlarından ziyade standart ücretler ödenmeye başlanmıştır. Bu nedenle artan verimlilik için Tío'ya yalvarmalar artık gerekli değildi. Bu tür ayinler, ülkedeki diğer yerli ritüeller gibi madencilik yöneticileri tarafından da bastırıldı ve yasaklandı. Bu baskılara rağmen, El Tío'ya tapınma ritüelleri gizlice uygulanmaya devam etti ve yeni bir siyasi kimliğin ortaya çıkmasına yardımcı oldu. Tío'nun madenci kültürü bir kimlik inşa ediyor, bir dayanışmayı güçlendiriyor ve aynı zamanda iyiyi ve kötüyü temsil etmedeki belirsizliği onları koruyor ve yabancılara karşı güçlü bir müttefik olarak hizmet ediyordu. Tío'ya yapılan fedakarlıklar bugün hala devam ediyor ve bir zamanlar olduğu gibi bastırılmamalarına rağmen, madenci örgütlenmenin temeli olarak önemli fonksiyonları bulunuyor. Artık El Tío standart Batı modelinden farklı ve buna karşı bir tür başkaldırı ve mücadeleyi temsil ediyor.

Bugün, yüzlerce çocuk da dahil olmak üzere 9000 Bolivyalı madenci, yalnızca ilkel koruma ve ekipman kullanarak Cerro Rico madenlerinde çalışıyor. 20.000'den fazla tünelden oluşan bir labirente çalışan, genellikle "Cerro Rico'nun çöpçüleri" olarak adlandırılan madenciler, İspanyol yönetimi sırasında göz ardı edilen değerli minerallerin artıklarını bulma görevini üstleniyorlar.

TOMMYKNOCKER

Madencilik, dünyanın en eski mesleklerinden biridir ve aynı zamanda en tehlikeli mesleklerinden biridir. Hiç şüphe yok ki, sayısız madenci girdikleri yeraltı madenlerinde ölüm ile başbaşadır. Böylesine eski bir mesleğin, sevgili küçük dostumuz Tommyknocker gibi batıl inançları her zaman olacaktır. Tommyknockerslar madencilerin hem ölümlerinden hem de ölüme yakın deneyimlerinden sorumlu tutulmuştur. Bu küstah küçük yaratıklar, yüzyıllardır tüm dünyadaki madenlerin en derin kısımlarında görülmüştür.

Tommyknockers efsanesi çok uzun zamandır madenciler arasında konuşulmaktadır. Madenciler, madenlerin derinliklerinde sesler duyduklarında, bu durumu genellikle bir çöküş olacağının bir göstergesi ve çoğu kez varsayımlarında haklı çıkmaktadır. Pek çok madenci, seslerin madencilik kıyafetleri giyen küçük adamlar olduğu söylenen Tommyknockerlardan geldiğine inanıyor.

Eski Dünya halkları ve kömür bölgelerinde çalışanlar Tommyknockers'ı çok daha önce biliyorlardı. Bazıları onların ölen madencilerin ruhları olduğuna inanırken, diğerleri karanlık maden kuyularında ilerlerken ürkütücü mavi bir parıltı saçan hareketli yaratıklar olduklarında ısrar ediyor.

Doğaları ne olursa olsun, Tommyknockers yerin altındaki gölgeli girintilerde yaşadıklarına inanılır. Birçok doğaüstü varlık gibi, çalışkan bir şekilde kazmak ve madencilere cevheri bulmada yardımcı olmak veya iyi tedavi edilmezse zararlı oldukları düşünülmektedir. Madenciler tommyknockerın yardımlarını kazanmak için sık sık su ve yiyecek bırakırlar, hatta bazen bu cüce maden sakinlerine hediye olarak madeni paralar bile bırakılmaktadır. Yaklaşan bir göçük durumunda, Tommyknockers madencileri tekrarlanan keskin bir rap sesiyle uarmaktadır. Hatta kurtarma ekiplerini yaralı işçilere yönlendirdikleri ya da çökmeden saniyeler önce adamları karanlık galerilerden temizledikleri düşünülmektedir.

Tommyknocker efsanesinin, Batı Pensilvanya'daki kömür madenlerinde çalışmak için gelen Galli göçmenlerin hikayelerinden büyüdüğüne inanılıyor. 1848'in Kaliforniya

altın hücumlarından sonra efsane batıya yayıldı. Genellikle Galler ve Cornish folklorunda Knockers olarak adlandırılan Tommyknockers, İrlandalı Leprikon veya İskoç Brownie'ye eşdeğeri. Yaramaz ve yardımsever, sahipsiz araçlara düşkünlü. Bu nedenle, yanlış yerleştirilmiş eşyaların veya küçük hırsızlıkların çoğu yaratıkları suçladı. Galli maden işçileri bu yeraltı ruhlarına o kadar inanıyorlardı ki, tommyknockers'ın zaten ikamet ettiğine dair sahipleri tarafından güvence altına alınana kadar bir madende çalışmayacaklardı.

Yirminci yüzyılın ortalarında, maden işçileri batıl inançlara tutundular. 1956'da büyük bir maden mühürlendiğinde, işçiler Tommyknockers'ın serbest haline getirilmesi ve yeni bir maden bulabilmesi için sahiplerine yeniden açmaları için dilekçe verdi ve bu duruma maden sahipleri uydu. Bugün, Tommyknockers olduğu fikriyle alay etse de, madenlerin çevresinde yaşayan diğerleri hala karanlık geçitler arasında mavi ışıkların dokuduğu ve çalışkan işçilerin kazma sesini duyduklarında ısrar edilmektedir.

Galli madenciler ile birlikte ABD'ne gelen bu inanış ve madencilik Nevada'nın Comstock'unu inşa eden endüstridir, ancak karanlık yeraltında çalışmanın gerçek tehlikeleriyle birlikte, Batı Amerika madenlerine geçiş yapan Tommyknocker, cornish knocker veya madencilik elfi gibi eski batıl inançlar gelmiştir. Tommyknocker hakkındaki efsaneler, hayaletlerle ilgili hikayelerle birleşerek bölgesel folklorun dinamik bir yönü haline gelmiştir. James, Cornwall'daki araştırmalarından ve İngiltere'nin o küçük Kelt ilçesinden gelen göçmenlerin Nevada'yı ve batı madenciliğini doğaüstü inançlar için bir yatak haline getirmeye nasıl yardımcı olduğundan bahsetmektedir.

Bu inanış ve anlatılardan kaynaklı olarak Stephen King, 1987'deki bilim kurgu romanının adı; Tommyknocker'dır. Ayrıca, James, "Cadılar Bayramı'na çok az bir süre kala, madenlerdeki hayaletlerle ilgili hikayeleri anlatmak için mükemmel bir zaman" ifadesini kullanmıştır. James, Cornish göçmen madenciliği inançları üzerine kesin çalışmayı yazan Tommyknockers'ın önde gelen otoritelerinden biridir.

İngiliz Cornishler, bu küçük adamların İsa Mesih'i çarmıha geren Haçlıların ruhları olduğuna inanıyordu. Ayrıca Romalılar tarafından kalay madenlerinde çalışmak üzere gönderildiklerine inanıyorlardı. Tommyknocker cumartesi günü ya da Yahudi şenlikleri sırasında hiç duyulmadı.

Madenciler nesillerdir Tommyknockerların yardımını kazanmak için yiyecek bırakırlar. Ancak, madenciler arasında onlarla alay edenler de bulunmaktadır. Yaklaşık 200 yıl önce Smokeshire tepelerindeki madencilerden gelen yazılı bir hikaye, yedi

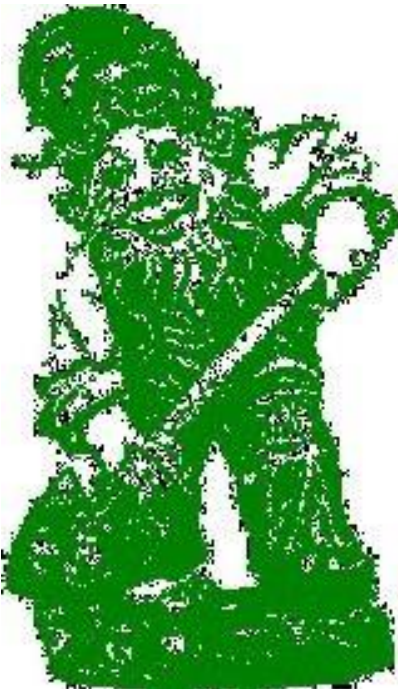
madenciden oluşan bir grubun madenin derinliklerinden zayıf bir sıralı dokunma sesi duyduklarında işte olduklarını anlatıyor. Yedi kişiden üçü, Tommyknockers'ın var olmadığını iddia ederek gülmüş ve şaka yapmıştır. "Hadi o zaman Tommyknockers bize neler yapabileceğini gösterir" Geri kalan 4 madenci ise kaçmıştır. Az sonra maden çökmüş ve Tommyknockers ile alay eden üç madenci ölmüştür. Madenden kaçan 4 madenci de maden çökerken önlerinden koşan küçük tommyknocker benzeri yaratıklar gördüklerini söylemektedir.

Başka bir inanişaya göre, tommyknockerlar küçük canavarlar insanları galerilerin derinliklerine çekiyorlar, bazen de madencileri isimleriyle çağırdıklarına inanılır. Ayrıca, bir başka korkunç inanişaya göre vurma seslerinin Tommyknockers'ın madenlerdeki tahkimatı kırdıkları söylenilmektedir.

Tommyknockers yüzyıllardır madencilik var olduğu yerlerde olduklarına inanılır. Bu küçük adamlar yüzyıllardır dünyanın her yerindeki madenlerde görülmüş ve hem kurtarmakla hem de birçok madencinin ölümüne neden olmakla suçlanmıştır. Tommyknocker'ların bazı madenlerin arkasında ve hatta yeraltında yaşayan küçük yaratıklar olduğu söylenir. Madenciler, madenin derinliklerinden gelen vuruntu seslerini duyduklarında, bir mağara olacağına dair bir uyarı olurdu, bu yüzden madenciler bu uyarıyı alır ve yeri hemen terk ederdi.

Tommyknocker görüldüğünde, genellikle yaklaşık iki metre boyunda oldukları ve genellikle madenci kıyafetleri giydikleri söylenilmektedir. Bir cüceye benzedikleri söylenir ve genellikle yeşil renkte algılanırlar. Ayrıca madenlerde trajik bir şekilde ölen madenciler oldukları düşünülmektedir. Diğer insanlar, küçük bir parlayan ışık ve ardından ölen bir madenci formuna dönüşen garip bir sis gördüğünü bildirdi. Bu yaratıklar her kimse, kesin olan bir şey var ki o da bir erkek tokmağı asla görmezden gelmemektir.

Birçok madenci, tommyknockerların iyi niyetli olduğuna inanılmaktadır. Eski maden iş arkadaşlarının, yaklaşmakta olan tehlikeye karşı (mağaralar gibi) onları uyarmak ve buldukları yerden hemen çıkmaları için duvarlara vurduğuna inanılıyor. Ayrıca madencilere zenginlik ve iyilik getirdikleri düşünülmektedir.

Ayrıca oldukça yaramaz oldukları bilinir ve madencilere öğle yemeklerini yemek, aletlerini saklamak, çimdiklemek ve baretlerini kırmak gibi şakalar yapmaktadırlar. Daha rahatsız edici bir teori ise, onların aslında insanları kuyuların derinliklerine çekmek için isimlerini söyleyen canavarlar olmalarıdır. Diğerleri, insanların duyduğu darbelerin madencileri uyaran tommyknockerlarının değil, küçük canavarların kötü bir şekilde destek kirişlerini parçalayarak çöküşe yol açtığına inanıyor.

Birçok insan "tommyknocker" kelimesini düşündüğünde, otomatik olarak Stephen King'in kitabını düşünür, ancak dünya çapında birçok madene musallat olan gerçek tommyknocker

efsanesinden tamamen farklıdır. 1987’de Stephen King, “Tommyknocker” başlıklı bir bilim kurgu romanı yazmıştır. Ancak kitabı, duymaya alıştığımız küçük cüce benzeri yaratıklar yerine uzaylılarla ilgiliydi. Sonra 1993’te King’in romanından uyarlanan bir mini dizi de yayınlandı.

Madencilerin batıl inançları olduğu, özellikle de bu tür tehlikeli koşullarda çalıştığı bir sır değil. Bazı batıl inançlar arasında, madenlerin içinde ısıklık çalmanın şanssızlık getirdiği, çünkü tommyknockerlarını rahatsız ettiği yer alır. Madenciler ayrıca öğle yemeği kaplarında genellikle tommyknockerlarına dostça bir teklif olarak fazladan yiyecek taşırlar. Ve mesailerinden sonra, madenciler bara gidip küçük yaratıklar hakkında hikayeler anlattıklarında, tommyknockerlarının barda onlarla oturması için fazladan yer açarlardı.

Bir başka efsaneye göre, tommyknockers , Colorado’daki Cripple Creek yakınlarında bulunan Mamie R.Mine’a musallat oldular. Tommyknockers’ın hem iyi hem de kötü olduğuna inanılırken, tek başına korku, sayısız madencinin o madeni terk etmesine ve asla geri dönmemesine neden oldu. Çok daha az batıl inançlı olan diğer madenciler, zengin olmayı umarak Mamie R. Madeni’nde çalışmaya devam ettiler. Ancak, trajedi o madeni vurdu ve Hank Bull adında bir madenci, tünelde kaybolan bir çocuğun sesini duyduğuna ikna oldu. Ancak çocuğu aramak için aşağı indiğinde, tavan çöktü ve onu öldürdü. Bir kova düşüp bir madencinin kafatasını ezdiğinde başka bir ölüm meydana geldi. Bu ölümlerden sonra, diğer madenciler madende bu iki adamın hayaletlerini gördüklerini bildirdiler. Ayrıca fısıltıların duyulduğu ve etrafta dolaşan garip şekiller görüldüğüne dair raporlar da vardı. Tüm trajik ölümlere neden olanın tommyknockerlar olduğuna inanan madenciler, sonunda yeterince aldıklarına karar verdiler ve madeni temelli olarak terk ettiler. Ocak 1895’te maden kapandı.

Bir başka anlatıda, Sumpter, Oregon’daki Crescent Mine, tommyknockers için iyi bilinen bir sıcak nokta ve hatta 2013’ten başlayarak iki sezon boyunca o yerdeki garip deneyimleri belgeleyen Ghost Mine adlı bir gösteri bile vardı. Birkaç deneyimli

madenciye ek olarak, madene musallat olan şeyi araştırmak için ekibe iki paranormal araştırmacı da katıldı. Yer, 1917’de bir yangın madeni trajik bir şekilde yok edene kadar bir zamanlar gelişen bir maden kasabasıydı. Madende meydana gelen bir dizi açıklanamayan trajedi ile perili olduğu için kötü bir ün kazandı ve kapatıldı. Ghost Mine’ın çekildiği sırada yeniden açılmış, ancak sonunda sahipleri tarafından satışa çıkarılmıştır. Crescent Mine’ın içinde hala yaklaşık 10 milyon dolar değerinde altın olduğu söyleniyor, bu yüzden belki detommyknockerla ve hayaletlerle uğraşmaya değer olduğu düşünölmektedir.

Çoğu insan tommyknockerların iyi tarafında kalmak isterken, bir grup madencinin küçük yaratıklarla alay ettiği ve sonucun yıkıcı olduğu bir hikaye bulunmaktadır. Yaklaşık 200 yıl önce, bir altın madeninde Smokeshire tepelerinde çalışan yedi madenci, madenin derinliklerinden gelen sesleri duyduklar. Yedi madenciden üçü, uyarıyı dinleyip hemen oradan çıkmak yerine, tommyknockerın var olmadığını söyleyerek gülmeye ve şakalaşmaya başladı. “Hadi o zaman tombullar bize neler yapabileceğinizi gösterebilirsin” diyerek onları da kışkırttılar. Madencilerden dördü bölgeyi hemen terk etti, ancak tommyknockerlarıyla alay eden üç kişi mağarada öldü. Kaçan dördü de madenden çıkarken tommyknockerlarını gerçekten gördüklerini söyledi. Madende hâlâ altın olduğu söylense de, hiç kimse oraya çalışmak için geri dönmedi ve maden mühürlenmiştir.

Tommyknockerlar, yerin altında, mağaraların derinliklerinde yaşayan ve madenlerde yaşamayı seven küçük cüceler olarak tanımlanır. Pamuk Prenses’teki yedi cüceyi hatırlayın ya da Hobbit, Yüzüklerin Efendisi, Tommyknockerslara benzetilmektedir. Cüceler, yeraltı dünyasının gizemli yaratıkları, en iyi arkadaşınız veya en kötü düşmanınız olabilecek ruh varlıklardır. Çok gerçek olduklarına inananlar var, özellikle de bu modern bilim ve teknoloji gününde bile madenciyseniz, bazıları hala inanıyor.

Bazen geceleri sessizce oturup bir terkedilmiş madenin girişini dinlerseniz iş yerinde Tommyknockers’ı duyabilirsiniz. Madenlerden henüz çıkarılmamış altınlar ile oynarken onları duyabilirsiniz. Bazen Smokeshire tepelerinin altındaki seslerinin hafif yankısını duyabilirsiniz ve şanslıysanız, tommyknockerların düşürüp geride bıraktığı madenin altındaki tepeden aşağı inen derede küçük bir veya iki külçe bulabileceğinize inanmanız gerekir.

ALICANTO

Güney Amerika kültürü efsaneler ve mitlerle doludur. Bunlardan birini de Şili'nin *Atacama çölünde*, *Alicanto* efsanesinde buluyoruz. *Şili* bir madencilik ülkesidir ve böylesine bir maden ülkesinde tarihinin başlangıcından bu yana, birçok insan altın aradı. Efsane, altın ve elmaslardan yapılmış bir kuşun madencileri değerli minerallere yönlendirdiğini söyler, bu kuş *Alicanto'dur*.

Alicanto, özellikle Atacama bölgesinde, dünyadaki en ıssız ve en kurak çöl bölgesinde yaşayan Şili şehir mitolojisinden bir yaratıktır. Efsaneler ve yöre insanların söylemleri onu büyük bir kuşla temsil eder, ancak bazı versiyonlarda orta büyüklükte olarak tanımlanır. Muhteşem altın tonu nedeniyle kör edici bir güzelliğe sahiptir. Bu mitolojik yaratık, altın kanatları, uzun bacakları ve büyük pençeleri olan bir kuşu şeklindedir. Bazı efsanelerde mücevherlerle kaplı altından yapıldığı söylenir.

Şili'nin kuzey tepelerinde, en büyük mineral ve değerli metal yataklarının olması gereken yer, madencilerin hayalinin El Alicanto'yi bulduğu yerdir. Bu mineraller bu mitolojik kuşun yiyeceğidir. Bu yaratığı görmek iyi şanslar olarak kabul edilir ve iyi şans çeker. Onu bulur ve inine kadar takip etmeyi başarırsanız, büyük miktarda gümüş, değerli metaller ve altın elde edebilirsiniz.

Alicanto, Şili'nin dağlık bölgelerinde yaşayan ve bir kartal türü olan Muggle kartalına benzilmektedir. Ancak normal bir kartaldan daha küçüktür ve gümüş tüylerle serpiştirilmiş parlak altın tüylere sahiptir. Başında altın ve gümüş tüylerden oluşan bir tepe vardır. Keskin bir gagası ve eşit derecede keskin pençeleri vardır. Bunlar, yemek için kayalardan altın ve gümüş çıkarmasını sağlamaktadır.

Alicanto sadece altın ve gümüş yer ve bu nedenle maden kuyularındaki küçük mağaralarda yaşar. Çoğunlukla altın yiyen bir Alicanto daha fazla altın tüye sahip

olurken, çoğunlukla gümüş yiyen bir Alicanto daha fazla gümüş tüye sahip olacağından, bu diyet kuşun tüylerini bile renklendirir. Bazen o kadar çok altın ve gümüş yerler ki kısa bir süreliğine uçamayacak kadar ağırlaşır. Kanatları gece boyunca metalik renklerle parlar ve gözleri parlak bir ışık yayabilir, her ikisi de geceleri çok iyi görmesini sağlar. Gören herkese iyi şanslar getirir.

Güney Amerika inanışında Alicanto iyi bir şans olarak kabul edilir. Efsanenin en yaygın versiyonlarına göre, onu görmeyi başaranlara uzun yıllar boyunca ekonomik refah garanti edilir; diğer versiyonlarda, eğer ona dokunmayı başarırlarsa, hayatlarının geri kalanında servete sahip olacaklarına inanılır. Dağlarda bulunan madenlerin yakınında yaşar, Alicanto'nun görüldüğü yerlerde değerli metal ve mineral yatakları bulunduğuna inanılır. Altından yapılmış izlenimi veren görünümünün nedeni budur.

Alicanto, özellikle madenciler tarafından aranmakta ve efsanelere göre, onu takip etmeyi başarırlarsa, onları değerli metallerin veya mücevherlerin muazzam yataklarına yönlendirilecekleri düşünülmektedir. Fakat geceleri görüldüğü için, onun izini sürmeleri çok zordur. Popüler mitolojiye göre, *Alicanto*, arandığı ilgiye bağlı olarak, kimin görebileceğine ve kimin göremeyeceğine karar veren aynı yaratıktır.

Efsaneye göre, kişi her zaman şanslı değildir, çünkü Alicanto, takipçilerinin niyetlerini görmeyi başarır, eğer onu takip edenler açgözlülikle dolu insanlarsa, uçan yaratık onları madenlerin derinliklerine, uzak yerlere, tehlikelerle dolu ve bilinmeyen yollara götürecek, sığınak bulamayacaklar ve geri dönemeyeceklerdir.

Umutsuzca kaybolacaklar ve yok olacaklar, kimse onları bir daha göremeyecektir.

Efsanelerde, eğer Alicanto beslenirse, yiyecek olarak tükettiği metallerin ağırlığı nedeniyle uçamayacağı, bunun kuşu fazla etkilemediği, yürüdüğünde ise hiçbir iz bırakmadığı ve bu nedenle onu takip edemediklerini söylenmektedir. Mitolojiye göre bu kuşun kayıp madencilerin kurtuluşu olabileceği düşünülmektedir.

Diğer versiyonlar etkileyici bir ışıltıya sahip gözlerinden bahsedilir. Onlara doğrudan bakmalarını engelleyen ışık haleleri gibidirler, bu yaratığın bir başka özelliği, tehlikede olduğu hissiyle karşı karşıya kaldığında, kanatlarının tonunu değiştirmeyi başarması, onları gölgeyi bile yansıtmayacak kadar karanlık hale getirmesidir. Fark edilmeden gitmeyi başarır.

Ayrıca *Alicanto'nin* parlaklığıyla ona bakanların gözlerini kamaştırdığı ve kör ettiği söylenir. Altın olduğu için tüylerinin çok parlak olduğu, ona bakmayı ve uzun süre tutmayı zorlaştırdığı varsayılmaktadır. Yiyecekleri altın ve gümüşe dayanır, bu da onları bu değerli metallere benzetir. Şili'nin her madencisi, altın sarısı tenli bu büyük kuşu görmeyi ve takip etmeyi hayal eder ve böylece *Alicanto'yi* takip ederek en büyük bulunmamış cevher yatağına ulaşmanın hayalini kurar.

Hikayeye göre; uzun zaman önce Şili'nin *Copiapó* şehrinde, bakır ve maden madenlerinin sahipleri olan çok zengin bir aile vardı. En büyük oğul, kardeşlerinin tüm mirası elinde tutacağını söyleyerek sahip olduklarından asla memnun değildi. Bir gün okuldan eve döndüğünde, hiçbir ortak yanı olmayan bir kuşu çizen bir hizmetçi gördü. Kanatlarında ateş ve daha önce hiç görmediği geniş özellikleri ile büyüktü.

Ne çizdiklerini sorarak, ona *Alicanto efsanesini anlattılar*. Genç adam kuşu aramaya gitmeye karar verdi. Babasının madeninden bir güvenlik kıyafeti giydi, en yakınına gitti ve madenci gibi davrandı. Madene girdikten sonra büyük acı çekiyormuş gibi davrandı, bir süre sonra tünelin sonunda bir parıltı gördü, şikâyetlerden etkilenen *Alicanto'ydü*. Uzaklaştığını fark eden genç adam, efsanenin kuşu olduğuna ikna olmuş bir şekilde onu takip etmeye başladı.

Onu çok eski bir odaya kadar takip etti ve bu oda neredeyse ağzına kadar hazinelerle doluydu. İçeri girerken kapı kapandı ve genç adam kapıyı açamadı. Orada, tıpkı çizimdeki *Alicanto* gibi doğrudan bir kuşa baktı. Hazineleri gören genç adam, "*En zengini ben olacağım*" dedi, o anda kuş siyaha döndü ve ortadan kayboldu.

Çocuk hazineyi kaldırmaya çalıştı ama çok ağırdı, bu yüzden biraz para aldı, ama dışarı çıkmaya çalıştığında kapının açılmayacağını fark etti. Dışarı çıkmak için her şeyi yaptı ama kapı açılmadı. Bir süre sonra kapalı kaldığı bu ortamda havasızlıktan öldü. Onu hiç bulamadılar. O günden sonra yörede her gün birçok madenci kuşu görmeye çalışıyor ve her geçen gün daha fazlası sebepsiz yere ortadan kayboluyor ve gizemi geride bırakıyor.

Alicanto, 1973'te Şilili bir madencilik şirketinin sembolüydü. Kuşu, sembolleri olarak kullanarak daha fazla altın ve gümüş bulmalarına izin vererek kuşu memnun edebileceklerini umuyorlardı. Ne yazık ki, maden şirketinin sahipleri kar hırsıyla (açgözlülük) bilimsel madencilikten uzak bir çok uygulamanın içine girdiler. Yaşanan olumsuzluklarla efsanedeki gibi Alicanto tarafından uçurumlardan aşağı çekerek öldürüldüler ve bu nedenle madencilik operasyonu kapatıldı.

Ancak, kapanıştan hemen önce, madencilik ekibi damperli kamyonlarından birinin önünde bir yığın altın ve gümüş fark etti. Orada bulunan birçok kişi, Alicanto'nun şirketin sembolü olarak kullanılması nedeniyle madencilere onu memnun ettikleri için teşekkür ettiğine inanıyor. Madenciler, Alicanto'ya teşekkür etmek için altın ve gümüşün bir kısmını geride bıraktılar ve olay yerindeki adamlardan biri, kuşun dağdan aşağı uçtuğunu ve sunuları topladığını gördüğüne yemin ediyor.

BAKIR DAĞI HİZMETKARI THE MİSTRESS OF THE COPPER MOUNTAIN

Bakır Dağı Hizmetkari (Malachite Maid) olarak da bilinen, Slav mitolojisinden efsanevi bir yaratık ve bir Rus masal karakteridir. Ural bölgesinde bulunan madencilerinin efsanelerinden dağ ruhu ve Rusya'nın Ural Dağları Hizmetkari olarak da bilinir. Slav ulusal folkloründe ve bölgedeki anlatılarda, malakit yeşili gece elbisesi giymiş son derece güzel yeşil gözlü genç bir kadın veya taçlı bir kertenkele olarak tasvir edilir. Madencilerin hamisi olarak görülmekte, gizli yeraltı zenginliklerinin koruyucusu ve sahibi, belirli yerlerde taş ve metal madenciliğine izin verebilen veya önleyebilen biri olarak tanımlanmaktadır.

Bu anlatıların çoğunda Bakır Dağı'nın Hizmetkari, yeşil gözlü son derece güzel bir genç kadın görünümüne sahiptir. Daha ayırt edici özelliklerinden bazıları koyu örgülü saçlar, ince çınlayan bakırdan kurdeleler ve malakitten yapılmış bir gece elbisesi bulunmaktadır. Malakit ve değerli taşlarla süslenmiş bir diadem (antik dönemde kralların sahip oldukları otoriteyi göstermek için başlarına taktıkları, bir düğümle sona eren ve omuzlara inen iki şeritten oluşan beyaz kurdele) giyer. Bir dağ ruhu olarak gizli yeraltı zenginliklerinin koruyucusu ve sahibidir. Her zaman yeşil, mavi, altın veya aydınlık olabilen küçük kertenkeleler şeklinde tasvir edilen hizmetkarları ile birlikte yaşadığı düşünülmektedir. Bakır Dağı Hizmetkarının kendisi de birçok anlatıda bir kertenkele olarak tasvir edilmektedir. Anlatılarda, Bakır Dağı Hizmetkari'ni gören bir kişi onun büyüüne girer. İyi insanlara ve yetenekli zanaatkarlara nezaket gösterir, mücevher ve altın bulmalarına yardımcı olur, ancak koşulları yerine getirilmezse, kişi tüm şansını, becerisini kaybeder ve hatta ölebilir. Bunların dışında da belirli yerlerde madenciliğe izin verebilir veya engelleyebilir, zenginlik verebilir veya alabilirdi.

Bakır Dağ, halk tarafından "Bakır Dağ" veya basitçe "Dağ" olarak adlandırılan Ural Dağları'nın en eski madeni olan Gummyoshevsky madenidir. Rusya'nın Polevskoy kasabasında bulunan bir bakır madenidir. % 1,02 bakır tenörlü 48,5

milyon ton cevher rezervi olduğu tahmin edilmektedir. Ural bölgesinde yaşayan madenciler tarafından “Bakır Dağ” veya sadece “Dağ” olarak adlandırılır.

Slav mitolojisine göre, Bakır Dağı Hizmetkarı yoğun ritüeller ve tabularla aktarılmaktadır. Örneğin inanışlara göre kadınlar yeraltı madenlerine inemezler. Çünkü Burası Bakır Dağı Hizmetkarı'nın alanıydı ve himayesine aldığı genç erkeklerin evlenmelerini yasaklardı. Tabuların ihlalinin ağır bir ceza getirmesi gerekiyordu. Bazı durumlarda yeraltı madenlerinde çalışan madencileri rahatsız etmemek için çocuklara madenlerin yanında bağırılmaları ve kavga etmemeleri ve madenlerde sessiz kalmaları öğretildi, çünkü popüler inanışa göre Bakır Dağı Hizmetkarı yüksek seslerden hoşlanmıyordu.

Bakır Dağı'nın Hizmetkarı'nın birçok ismi vardır. Taş Anne, Taş Kız (The Stone Maiden), Yılan Hizmetkarı, Kertenkele Kraliçesi, Bakır Madeni Hizmetkarı, Malakit Kızı, Malakit veya Malakit Kadını (Malakite Lady) olarak adlandırılmaktadır. Ancak Ural bölgesinde çalışan madenciler onu genellikle Bakır Dağı Hizmetkarı olarak anmaktadırlar. Bakır Dağı Hizmetkarı karakteri Mercedes Lackey'in 2007'de Fortune's Fool adlı romanında yer almıştır. Ayrıca Mercedes Lackey'in 2020'de Tennessee kırsalındaki kömür madenlerinde geçen Jolene romanında baş karakter olarak yer almıştır.

Pavel Bazhov'un Malakit Kutusu adlı eserinde Bakır Dağı Hizmetkarı şöyle tarif edilir: Onun hizmetçi olduğunu onun platinden görebiliyorsun. Bir çeşit koyu siyahtı, onunki gibi, ve hizmetçilerimizin yaptığı gibi sallandı, ama yakın ve düz bir şekilde sırtüstü uzandı. Ve sonundaki kurdeleler tam olarak kırmızı değildi ve yeşil değildi, her ikisine de bir şey olurdu. İçlerinden parlayan ışığı görebiliyorsunuz ve ince bakır yaprakları gibi biraz tıklıyor gibiydiler. Çok uzun değildi, güzel bir figüre sahipti ve gerçek bir kıpır kıpırdı, bir dakika bile oturamıyordu. Bornozu, başka hiçbir yerde göremeyeceğin bir şeydi. Hepsi ipek malakitlerden yapılmıştı. Taş ama ipek gibi görünüyor, alıp okşamak istiyorsun.

Yine eserin başka bir yerinde Bakır Dağı Hizmetkarı ile madenciler arasındaki bağlantı; “onlar dağda yaşayan yetenekli zanaatkarlar ve kimse onları görmüyor. Hanımefendi ne isterse, onun için yaparlar. Bir keresinde biraz

çalışmalarını görmüştüm. Yılanlarımız, ne kadar iyi olurlarsa olsunlar, taştan başka bir şey değiller, ama bu sanki yaşıyor gibiydi. Siyahın aşağısında siyah bir çizgi ve gözler. Her şeyi yapabilirler!” şeklinde ifade edilmiştir. Ural Dağları'nın bazı bölgelerinde, Bakır Dağı Hizmetkarın görüntüsü, yerel folklorde başka bir dişi yaratıkla, Azov Dağı'nda yaşayan büyülü kız veya prenses Azak Kızı ile ilişkilendirilir.

Bakır Dağı Hizmetkarı'nın kökeni net olarak belli değildir. Bir ana tanrıça veya Toprak Ana kavramı olarak algılanmaktadır. Yerel mansi ve Khanty halkı da dahil olmak üzere Ural bölgesindeki her kültürde çok popülerdir. Ural etnografı A. Sagalayev, karakterin tanrıça Umay ve Kaltés-Ekwa'dan kaynaklandığını öne sürmektedir. İnsanların algısındaki ana tanrıça figürünün bazen bir kaya ve heykel boyutuna küçüldüklerine veya bir dağ büyüklüğüne genişlediğine dikkat çekmektedir. Bakır Dağı Hizmetkarı, Azovka'nın halefi olarak ortaya çıkmış olabilir, çünkü ondan önce Azovka ile aynı bölgelerde oldukça ünlüdür ve bu yüzden hazinelerin bekçisi yavaşça efendilerine dönüşmüştür. Bazhov, Ural mitolojisinin en eski yaratığının aslında Azovka olduğuna, sırada Büyük Yılan'ın görüldüğüne ve sonuncusunun Bakır Dağı Hizmetkarı olduğuna inanmaktadır. Tıpkı Azovka gibi, Bakır Dağı Hizmetkarı da bekar erkekleri cezbeder.

Mark Lipovetsky, siyah saç rengi ipuçlarını Slav olmayan ebeveynliği hakkında, muhtemelen Azovka gibi “Yaşlı İnsanlar”dan yorumlamaktadır. Koyu saçlı ve gizemli, tipik Rus kızlara benzemiyor. Bazhov, madencilerin kadınları özlediğine inanıyordu, çünkü çalışmaları onlarla çok az temasa izin verdiği düşüncesindedir. Ayrıca Bakır Dağı Hizmetkarı'nın bir hazine bekçisinin ilk işlevini adandığını düşünülmemektedir. “Gücün, zenginliğin ve güzelliğin vücut bulmuş hali” olduğu ve bu da kendini sadece insanların en iyilerinden önce ortaya çıkardığı bilinmektedir. E. Kulikova, Ural mitolojisindeki yerinin büyük olasılıkla dağların “büyülü alan” olarak algısıyla bağlantılı olduğunu belirtmektedir.

Alexei Ivanov, Bakır Dağı Hizmetkarı'nın büyük olasılıkla bir “Toprak Ana” figürü olarak bir yeraltı ruhundan kaynaklandığını öne sürmektedir. Polevkoy Bakır Eritme Tesisi'nden yerel bakır Bakır Dağı Hizmetkarı'nın insanlar ve dağ zenginlikleri arasındaki “ilişkiyi” sembolize ettiğini ve aslında Hristiyan erdemlerini koruduğunu, örneğin açgözlülüğü önlediği, nezaketi, alçakgönüllülüğü, onuru ve beceriyi (Hristiyan erdemleri) teşvik ettiğini belirtmektedir. Ancak Alexei Ivanov, putperest tanrılarla “genetik ilişkisini” ortaya koyduktan sonra etliğinin Hristiyan olmadığını savunmaktadır. Hikayelerden birinde, yakınlarda bir kilise inşa ettikten sonra altını madenden çıkarır ve madencilere sunar.

Bir diğer yaklaşımda da Maya Nikulina, kulak ya da içki içmediği, iz bırakmadığı, giysilerinin taştan yapıldığı ve benzeri şeyler yaptığı ve Dağ'ın onu yaşıyanların dünyasına bağladığını, ölümler diyarıyla olan ilişkisini işaret eder. Bu görüşe göre Bakır Dağı Hizmetkarı karakteri Finnic kökenli olabilir. Bu bölgede yaşıyan Fin halkları daha sonra Baltık Denizi'ne göç etti veya yeni Rus költürüne asimile oldular. Folklorları, Ruslar tarafından bilinmeyen Chthonic tanrıları, madencilik ve metalurji tekniklerinde taklit edilen yeraltı zenginliklerini, ahlaki ve manevi güçleri içeriyordu.

Bakır Dağı Hizmetkarı'nın nitelikleri (kertenkeleler, bakır ve malakit) Hristiyan karakteriskleri değildir. Nataliya Shvabauer, kertenkelelerin kötü doğaüstü yaratıklar olduğunu söyledi belirtmekte, kertenkele ve yılanların görüntüleri Azov (Azak) Dağı çevresindeki Permiyen bronz dökümlerinde (5-15 yüzyıl) bulunmuştur. Bakır Dağı Hizmetkarı, Urallar'daki kadın güzelliğinin bir sembolüydü. Malakit aynı zamanda gençliği, umudu, talihsizliği ve kederi sembolize etmektedir.

KNOCKER

Knocker ya da Knacker, Galler ve Cornish folklorunda efsanevi birer yaratık olarak tasvir edilirler. İrlanda cinleri ile İngiliz ve İskoç perilerine eşdeğerdir. Yaklaşık 6 metre boyunda ve uzun kulaklı ve yer altında yaşadıklarına inanılan yaratıklardır. Standart madenci kıyafetinin küçük versiyonlarını giyerler ve madencilerin sahipsiz aletlerini ve yiyeceklerini çalmak gibi rastgele yaramazlık yaparlar.

Knocker'ların isimleri, galeri göçüklerinden hemen önce meydana gelen maden duvarlarından gelen çatırdama seslerinden gelmektedir. Madenlerde kaza olmadan önce toprak ve ağaç tahkimatları gıcırdatırlar. Bazı madenciler için, Knockerlar kötü niyetli ruhlardı ve vurma sesleri, duvarlara ve desteklere çekiçle vurarak göçüklere neden olma sesiydi. Onları esasen iyi niyetli olarak gören diğerleri için, kapı çalma, madencileri hayatı tehdit eden bir çöküşün yakın olduğu konusunda uyarma yoluydu.

Bazı Cornish inanışlarına göre, Knockerlar, yöredeki birçok madende daha önceki kazalarda ölen madencilerin yardımsever ruhlarıydı ve madencileri yaklaşan tehlikelere karşı uyarıyordu. Uyarılar için teşekkür etmek ve gelecekteki tehlikelerden kaçınmak için, madenciler lezzetli hamur işlerinin son lokmasını Knockerlar için madenlere atarlardı.

Batıl inancın insan doğasının doğal bir özelliği olduğu ve her bireyin doğaüstü bir inanca sahip olmayacağı kesin olarak söylenebilir, ancak batıl inançlar dünyadaki birçok grubun ve kültürün ideolojilerinde ve geleneklerinde bir dereceye kadar yer alır ve öne çıkar. Hem karanlık hem de tehlikeli bir çalışma şekli olan madencilik doğası düşünüldüğünde, madencilerin, özellikle de önceki dönemlerin, yeraltı çalışma çevreleriyle ilgili batıl inançlara eğilimli olmaları doğaldır.

Gerçekten de, Orta Çağ'da durum kesinlikle bu noktadaydı. Çünkü özellikle birçok Avrupalı madenci, yeraltı yaratıklarının ve ruhlarının varlığına kesin bir inanç duyuyordu. Bu tür yeraltı doğaüstü varlıklara olan inanç, özellikle bilim ve aydınlanma çağından önce, büyük olasılıkla bazen yeraltında meydana gelen garip aksilikler ve kazaları açıklamanın bir yolu olarak gelişti.

İngiliz batıl inanç ve folklorunda, yeraltı madencilik alanlarında yaşayan en yaygın efsanevi yaratık, Galce'de Bwca olarak da adlandırılan Knocker'dı. Knockerlar özellikle Galler ve Cornwall ile ilişkilidir, her ikisi de ortaçağda köklü madencilik endüstrilerine sahipti.

Yaygın inanışlara göre Knockerların birçok adı vardı; Buccas, Knackers, Nickers, Nuggies ve Spriggans, Amerika'da bu maden ruhları tommyknockers olarak biliniyordu. Birçok kişi Pamuk Prenses'in cücelerinin Tommyknockers

olduğuna inanıyor. Genellikle standart madenci kıyafeti giyerler ve alet ve yiyecek kaybı gibi bir madencinin başına gelebilecek herhangi bir vukuattan sorumludurlar. Knockerlar madenlerde yaşayan yaramaz küçük yaratıklardır, aletleri ve korumasız yiyecekleri çalarlar, adı madencilerin bir şaft çökmeden hemen önce duydukları vurma sesinden gelir, bazıları bunun Knockers'ın duvarları ölümcül bir şaka olarak indirme sesi olduğunu söyler, diğerleri vurmanın onlara kaçma şansı veren iyi huylu ruhlardan bir uyarı olduğunu söyler.

Bu küçük insanlar Galler, Cornish ve Devon halkları ve özellikle de madenciler tarafından iyi bilinmektedir. Uzun boyları ile yeraltında yaşarlar. Nadiren görülenler, Knocker'ların genellikle madenci teçhizatı giydiğini ve sahipsiz aletler, yiyecek ve kıyafetler çalmak gibi rastgele yaramazlıklardan sorumlu olduklarını bildirmektedir. Knocker'ların yakın göçük hakkında uyarıda bulunup bulunmadığı veya duvarları ve destekleri çalarak buna neden olup olmadığı bilinmemektedir. Ama Cornish metal madencileri, Knockerlar'ın önceki kazalarda ölen madencilerin ruhları olduğundan emindirler.

Knocker ve cüceler genellikle madenleri ve yeraltı hazinelerini korur, insanlar tarafından gömülmüş hazine ve henüz çıkarılmamış değerli taşlar ve metaller gibi doğal hazineler de bu korumaya dahildir. Knocker ve cüceler, çoğu toprak sakini gibi, insanlardan kaçınmayı tercih eder. Gerekirse küçük ve hızlı hareket eden, zeki ve korkutucu savaşçılardır. Kuzenleri cücelerde olduğu gibi, cüceler genellikle beyaz olan uzun sakallara sahip olarak tanımlanır. Dişi cücelerden nadiren bahsedilir.

Bazı madenciler, Tokmakların aslında kötü yaratıklar olduğuna ve vurma sesinin duvarlarda çekiçleme sesleri olduğuna ve göçüklere neden olacak desteklere inanıyordu. Bununla birlikte, diğerleri aslında iyi niyetli sprite olduklarına ve vurmanın madencileri hayati tehlike arz eden bir çöküşün yakın olduğu konusunda uyarma yolları olduğuna inanıyordu.

Bazı Knockerların, Almanya'nın Köln kentindeki Heinzelmännchen (House Brownie) gibi yer üstüne çıktığı ve insanlara yardım ettiği bilinmektedir. Bu Knockerların, şehirdeki ev işlerini uyurken yaptıkları ve gün içinde daha fazla boş zaman bıraktıkları söyleniyordu. Efsaneye göre, bir terzinin karısı gece işlerinde Knockerları yakalamayı merak ediyordu. Bu yüzden Knocker dolaşamaması ve gezmemesi için atölyenin zeminine bezelye saçtı. Hileye öfkelen Knocker, Köln'ü bir daha geri dönmek üzere terk etti. O andan itibaren, Köln sakinleri kendi işlerini yapmak zorunda kaldılar.

Bir başka inanişaya göre, Cornish'li madencilerinin eşleri, karanlık, nemli madenlerde geçirdikleri yorucu günlerde

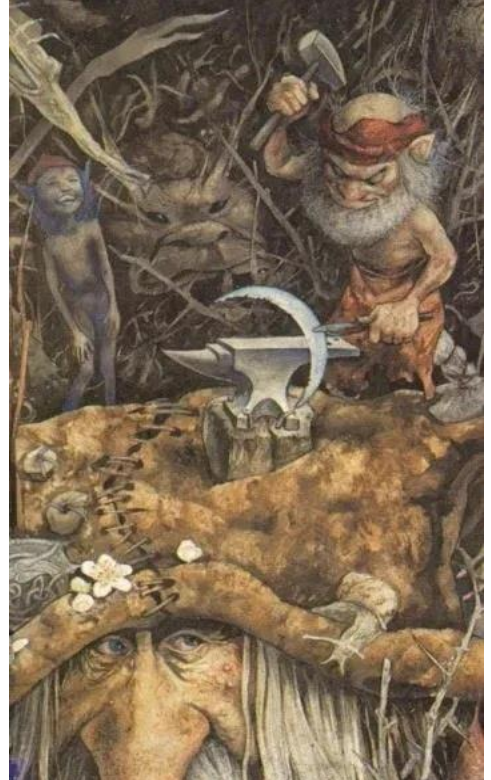
eşlerine geçim sağlamak için bu hepsi bir arada yemekleri sevgiyle hazırlarlardı. Bu madenciler öğle vakti yüzeye çıkmaları mümkün olmayan derinliklerde çalışırlardı. Bu yüzden madencilerin eşleri bir kenarı kalın bir kabuk şeklinde kıvrılmış bir hamur işi çemberi içine kapatılmış bir yemek hazırlarlardı. Cornish madencileri için geleneksel yemek, tuz ve karabiber ile terbiye edilmiş biftek, dilimlenmiş veya doğranmış patates ve soğan ile dolu bir hamur işi çemberinden yapılan Cornish hamur işiydi. Hamur işi ikiye katlanır ve daha sonra bir fırında pişirilirdi. Eşlerin hazırladığı bu hamur işlerinden bazıları ya da yenmeyen kısımları Knockerlar için maden ocağının bir kenarında bırakılırdı.

Galli madenciler 1820'lerde ABD'nde Pennsylvania'nın batısına taşındılar. Yeni bir ülkeye taşınan her grupta olduğu gibi, Knocker hikayelerini de yanlarında götürdüler. Madenciler yeni iş arkadaşlarına çalıntı aletler ve yararlı uyarılarla ilgili hikayeler anlattılar. Cornish madencileri bu efsaneleri Kaliforniya'ya da götürdüler. Madencilik yetenekleri o kadar arandı ki, maden sahipleri bölgeye daha fazla Cornish madencisi getirmek için tekne ücretini bile ödediler. Yöneticiler onlara yardımsever ruhların mevcut olduğuna dair güvence vermedikçe yeni madenlere girmezlerdi. Wikimedia Commons aracılığıyla Knockerlara benzer bir Korrigan Amerika'da, Knockerlar Tommyknockers oldu.

Knocker ayrıca Staffordshire madencilerinin folklorunda aynı fenomen için bir isim olarak ortaya çıktı. Tommyknockers aynı zamanda Stephen King'in bir bilim kurgu/korku kitabında bulunan bir motiftir. Tommyknockers ayrıca Hardy Boys'un "Hunting for Hidden Gold" adlı kitabında da bahsedilir.

Ronald James'e göre, Nevada'daki Tommyknockers'a olan inanç 1930'lara kadar sürdü. Cornwall'a karşılık gelen bir inanç 1900'de yok oldu. Hatta bazı madenciler kilden ruhların heykellerini yaptılar ve tünelleri korumak için madenlere bıraktılar. 1956'nın sonlarına doğru bile, büyük bir Kaliforniya madeni kapandı ve orijinal Cornish madencilerinin torunları, sahiplerinden ruhları başka bir yerde çalışmak için serbest bırakılmalarını istediler.

Bir başka inanışa göre Knockerlar haç sembollerine karşı çıkmaktadırlar, bu da bazı insanların arkaik Yahudi madencilerin hayaletleri olduklarından şüphelenmesine neden olmuştur. Bazıları bu durumu Yahudilerin Romalılar tarafından Mesih'in ölümü nedeniyle onları cezalandırmak için madenlerde çalışmak üzere gönderildiğine inanıyordu. Bu nedenle, Knockerların haç işaretine tahammül edemediği söylenir, bu nedenle madenciler haç veya X ile herhangi bir şey yapmaktan kaçınırlar. Ancak bu isteksizlik, pagan dinlerinin ve ruh inançlarının Hıristiyan yer değiştirmesinden de kaynaklanabilir. Ancak diğer Maden Ruhları gibi onlar da küfretmek ve ıslık çalmaktan nefret ederdi ve rahatsız edici madencilere büyük olasılıkla bir çakıl taşı yağmuru yağardı.

Efsaneye göre, çok çalışkanlardı ve gece boyunca çalıştıkları görülmüştür. Zengin cevher damarlarıyla ilişkilendirilirler ve bu nedenle madenciler doğaüstü sesleri duydukları yerlere dikkat ederler. Madenciler kahkaha ve ayak sesleri duyduklarını ve bazen onları gördüklerini bildirdiler. Çoğu zaman, standart madenci kıyafetlerinin küçük versiyonlarını giyen, çok küçük boy olarak tanımlandılar. Ayrıca madencilere sıkıntıda yardımcı oldukları biliniyordu, ancak ıslık çalmanın Kockerlar rahatsız ettiği, bu nedenle madencilerin madenlerde ıslık çalmanın şanssız olduğuna inandıkları belirtiliyor. İnanışa göre Kuzey İngiltere'nin Cutty Soams'ı ve Dartmoor, Devon'daki Chaw Gully'nin Kockerları daha kötü yaratıklardır. Madencilerin ölümlerinden yaygın olarak sorumlu olduklarına inanılıyordu ve zengin mineral damarlarının ve değerli cevherlerin aşağılık varlıkları nedeniyle madenden yoksun bırakıldığına inanılıyordu.

Tokmakların arkasındaki gerçeği tartışmak bu çalışmanın kapsamı dışındadır. Belki de madenciler yıkılma noktasındaki bir galerinin gıcirtısını dinlemeyi öğrendiler. Sesi koruyucu ruhlara atfetmek, bu tür cehennem koşullarında çalışmayı daha katlanılabilir hale getirebilir. Sonuçta bu dönem işçi hakları ve sendikalardan önceki bir dönemdir. Madencilerin, birinin onlara ve onların güvenliğine göz kulak olduğu hissine ihtiyacı vardı. Belki de ruhlardan gerçekten madenlerde, yaklaşan felakete karşı sığınakta ikamet ediyordur. Belki sıkıntıda alet ödünç aldılar ya da kendi madenciliklerini yaptılar. Kockerlar, madencilik dünyasının derin ve karanlık galerilerinde halen varlıklarını sürdürmektedirler.

CÜCELER

Madenci, ister metal ister kömür olsun, eski günlerde, batıl inançlara doymuştu. Avrupa'nın metal madenlerinde var olan birçok ilginç inançtan biri, şeytanların, cücelerin veya perilerin madenlerin çoğunu istila ettiğiydi. Bayan Hoover'ın yardımıyla, Georgius Agricola tarafından yazılan ve ilk kez 1556'da Latince dilinde yayınlanan "De re Metallica" yı çeviren Bay Herbert Hoover, "(Almanya'nın) madenlerinde şeytanların veya cücelerin varlığı o kadar genel bir inançtı ki, Agricola bunu tamamen kabul etti." Agricola tarafından 1548'de yayınlanan "De Animantibus Subterraneis", cücelere şu referansı veriyor;

"Sonra Almanların ve Yunanlıların Cobalos olarak adlandırdıkları nazik bir tür var, çünkü insanları taklit ediyorlar. Neşeyle gülüyor gibi görünüyorlar ve çok şey yapıyormuş gibi davranıyorlar, ama gerçekten hiçbir şey yapmıyorlar. Yaklaşık iki metre olan cüce balık boyları nedeniyle küçük madencilere denir. Saygıdeğer görünümlüdürler ve bellerinde deri bir önlük bulunan filetolu bir giysi içindeki madenciler gibi giyinmişlerdir. Bu tür madenciler çoğu zaman onları rahatsız etmez, ama şaftlarda ve tünellerde boşta dururlar ve her türlü işle meşgulmüş gibi davranmalarına, bazen cevher kazmalarına ve bazen de kazılmış olanları kovalara koymalarına rağmen, gerçekten hiçbir şey yapmazlar. Bazen işçilere çakıl taşları atarlar, ama işçiler önce onları yaralamadıkça ya da lanetlemedikçe, nadiren onları yaralarlar. Goblinlerden çok da farklı değiller, Goblinler zaman zaman günlük işlerine gidip gelirken ya da sığırlarına gittiklerinde onlara görünürler."

Cücelere olan inanç Kuzey Denizi ve İngiliz Kanalı'nı geçti; Bununla birlikte, İngiliz cücesi, İngiltere, İskoçya ve Galler'deki madenciler tarafından çok nazik, yardımsever bir yaratık olarak görülüyordu. Zaman zaman yaramaz numaralara maruz kalırken, genellikle gecenin durgun saatlerinde boş tramvaylarını dolduran ve başka türlü birçok iyi dönüş yapan işçiye yardım etmekten bahsediyordu. 1772'de İskoçya'nın kömür madenciliği bölgesini bir madenin içindeyken gezen İngiliz gezgin ve yazar Bay Thomas Pennant, bir madenciye maden perileri hakkında ne bildiğini sordu. İşçi

cevap verdi: “Gerçekten hiç kimseyle karşılaşmamış olması; ama büyükbabasının, yeraltı ruhlarının küçücük ırkına ait küçük aletleri ve aletleri bulduğunu.” ifade etmiştir.

İblislere, cücelere ve perilere olan inanç yüzyıllar öncesine dayanmaktadır. Bu, eski zamanlarda her ülkede ve her halk arasında yaygındı. Bay Hoover çevirisinde, Cornwall madencileri tarafından “knocker” olarak adlandırılanların, henüz kabul edilmiş bir gerçek olarak görülmediği gerçeğinden bahseder. Madencilik işi eski günlerde neredeyse tamamen karanlıkta sürdürülüyordu ve cevher gövdesinin ya da kömürün üzerinde yatan ağır yükün işçilerin kulaklarına sürekli olarak yerleşmesinin neden olduğu gizemli seslerle, insanların yeraltında duyulan seslerle ilgili herhangi bir teoriyi kabul etmeye nasıl hazır oldukları kolayca anlaşılabilir.

Germen mitolojisi de dahil olmak üzere Germen folklorunda cüceler, dağlarda ve yeryüzünde yaşayan varlıklardır. Bu cüceler bilgelik, zanaatkarlık, madencilik ve işçilik ile ilişkilendirilir. Cüceler bazen kısa ve çirkin olarak tanımlanır. Bununla birlikte, bazı bilim adamları bunun, buluntuların komik tasvirlerinden kaynaklanan daha sonraki bir gelişme olup olmadığını sorgulamıştır. Cüceler çeşitli ortamlarda modern popüler kültürde tasvir olmaya devam etmektedir.

Proto-Germen formlar için cüce kelimesinin etimolojisi oldukça tartışmalıdır. Bilim adamları, cücelerin doğa ruhları, ölümle ilişkili varlıklar veya kavramların bir karışımı olarak ortaya çıkmış olabileceği fikri de dahil olmak üzere, tarihsel dilbilim ve karşılaştırmalı mitoloji yoluyla var olmanın kökenleri hakkında teoriler geliştirmişlerdir. Hint-Avrupa dil kökenine göre dhreugh (örneğin, modern İngilizce “rüya” ve Alman Trug aldatmacası) ve bilim adamları Sanskrit dhvaras (bir tür “şeytani varlık”) ile karşılaştırmalar yapmıştır.

Modern İngilizcede cüce kelimesi en sık kullanılan kelimelerden biridir. Azınlık çoğul cüceleri 1818 gibi erken bir dönemde kaydedilmiştir. Ancak, daha sonra filolog ve yazar JRR Tolkien’in kurgusu tarafından hiperkorrektif bir hata olarak ortaya çıkmıştır. 1917’den bir süre önce Tolkien tarafından romanlarında kullanılmıştır. Tolkien, bu çoğul kullanımıyla ilgili olarak 1937’de şöyle yazmıştı: “Korkarım bu sadece özel bir kötü gramer parçası, bir filologda oldukça şok edici; Ama ben onunla gitmek zorunda kalacağım.”

Germen halklarının Hıristiyanlaşmasından sonra, cücelerin hikayeleri Avrupa’nın Germen dillerinin konuşulduğu alanlarının folklorunda anlatılmaya devam etmiştir. Efsanevi destanların sonlarında cüceler, iyileştirmenin yanı sıra zanaatçılık konusunda da beceri gösterirler. İskandinav kaynaklarının başlarında, kısa olduklarına dair bir söz yoktur, ancak efsanevi destanlarda “küçük ve genellikle çirkindirler” olarak tanımlanırlar. Anatoly Liberman, cücelerin başlangıçta Hıristiyanlaşmadan sonra gerçek küçüklük haline gelen daha az doğaüstü varlıklar olarak düşünülmüş olabileceğini öne sürmektedir. Eski İskandinav cüce isimleri Fullangr (yeterince uzun) ve Hár’ı (yüksek) içerirken, Anglosakson parlaklıkları nanus ve pigme gibi Latince terimleri işlemek için dweorg kullanır.

İskandinav mitolojisi, Sanatsal Edda (13. yüzyılda daha önceki geleneksel kaynaklardan derlenmiştir) ve Düzyazı Edda’da (13. yüzyılda Snorri Sturluso tarafından yazılmıştır) kaydedildiği gibi cüceler için farklı kökenleri bulunmaktadır. Sanatsal Edda şiiri Völuspá, cücelerin Brimir’in ilkel kanının ve Bláinn’in kemiklerinin

(genellikle ilkel varlık Ymir için farklı isimler olarak kabul edilir) ürünü olduğunu anlatmaktadır.

Bununla birlikte, Düzyazı Edda, cüceleri tanrılar tarafından akılla hediye edilmeden önce Ymir'in etinde iltihaplanan kurtçuklara benzer varlıklar olarak tanımlar. Sanatsal Edda ve Prose Edda 100'den fazla cüce ismi içerirken, Düzyazı Edda dört cüce Norðri, Suðri, Austri ve Vestri'ye (Eski İskandinav inanışında Kuzey, Güney, Doğu ve Batı) kozmolojik bir rol yüklemektedir. Gökyüzünü tutarlar ve bu duruma ek olarak, bilim adamları Svartálfar'ın (Eski İskandinav siyah elfleri) cücelerle aynı varlıklar gibi görüldüğünü belirtmişlerdir. Her ikisi de Düzyazı Edda'da Svartálfaheimr sakinleri olarak tanımlanmıştır.

Folklordaki cüceler genellikle uzun sakallı yaşlı erkekler olarak tanımlanır. Dişi cücelerden neredeyse hiç bahsedilmiyor. Orta Yüksek Alman kahramanlık şiirinde, cücelerin çoğunun uzun sakalları vardır, ancak bazıları çocuksu bir görünüme sahip olabilir. Bazı hikayelerde cüce bir şövalyenin niteliklerini alır. Normal insanlardan en açık şekilde küçük boyutuyla ayrılır, bazı durumlarda sadece dizlere kadar uzanır. Küçük boyutlarına rağmen, cüceler genellikle doğası gereği veya büyülü yollarla insanüstü bir güce sahiptir. Birçok cüce, tipik olarak cücelerin eski bir özelliği gibi görünen bir "Tarnkappe" (görünmezlik pelerini) aracılığıyla kendilerini görünmez yapabilir. Ayrıca başka büyülü nesnelere de sahiptirler ve genellikle usta demirciler olarak görünürler. Tipik olarak, içi boş dağların içinde yaşarlar, ancak bazı durumlarda yerin üzerinde yaşayabilirler. Hikayeye bağlı olarak, insanlara karşı düşmanca veya arkadaş canlısı olabilirler. Erkek cüceler genellikle insan kadınlarını arzulamak olarak tasvir edilir. Buna karşılık, dişi cüceler efsanelerdeki erkek kahramana sahip olmaya çalışırlar.

Grimm Kardeşler'inperi masalı

Pamuk Prenses'te yedi cüce bulunmaktadır. Walt Disney'in hikayeden uyarlanan 1937 yapımı filmi, günümüzde en çok bilinen uyarlamalardan biridir. Modern kurgudaki cücelerin çoğu, cücelerin (Tolkien'in heceleme) elflerden ayırt edildiği JRR Tolkien'in Yüzüklerin Efendisi'ninkileri yakından takip eder. Çoğu modern fantezi dünyası, TSR'nin Zindanları ve Ejderhaları ile başlayarak bu ayrımı sürdürdü. Zindanlar & Ejderhalar cücelere ve karanlık cücelere "duergar"

adını verir. Ayrıca CS Lewis'in Narnia'nın Günlükleri'nde hem kitaplarda hem de film uyarlamalarında ve Terry Pratchett'in Discworld'unda bulunurlar. Fantezi video oyunlarının ortaya çıkması, cücelerin farklı tasvirlerine ve yorumlarına yol açmıştır. The Elder Scrollsevinde "cüceler" (veya Dwemer), geleneksel Tolkienesque kavramsallaştırmasından farklı olan, özellikle kısa olmadıkları ve tamamen soyu tükenmiş olan yeraltı elflerinin soyu tükenmiş bir ırkı olarak sunulmaktadır.

Eoin Colfer'in Artemis Fowl romanlarında cüceler, toprak yiyen, mineralleri çıkarmak için sindiren ve tünel kazmaya devam ederken atan yeraltı tünelcileri olarak tasvir edilir. Güneş ışığına karşı ölümcül bir hassasiyetleri var ve Goblinlerle kısır bir rekabetle bilinmektedir.

COBLYNAU

Coblynau, Galler'deki madenlere ve taş ocaklarına musallat olduğu söylenen efsanevi cüce benzeri yaratıklardır. 50 santimetre (1,5 ft) boyunda ve çok çirkin oldukları söylenir. Knockers gibi, minyatür madencilik kıyafetleri giydiklerine inanılır. Sürekli çalışırlar, ancak görevlerini asla bitirmezler ve kaya kaymalarına neden olabilecekleri söylenir. Coblynau kelimesi, İngiliz Goblin'inden, Fransız Gobelin aracılığıyla Alman Kobold'una benzeyen bir Germen kaynağından türetilmiştir.

Coblynau, Galler'in madenlerine ve taş ocaklarına ve Amerika'daki Galler yerleşim bölgelerine musallat olduğu söylenen efsanevi cüce benzeri yaratıklardır. Cornish folklorunun knockersları gibi, madencilerin de tuhaf vurma sesleriyle en zengin cevher damarlarına veya diğer hazineleri bulmalarına yardımcı olduklarına inanılır. Kısa boylu, çok çirkin, ancak genellikle arkadaş canlısı ve yardımsever oldukları söylenir.

Galler bölgesindeki yaygın inanışlara göre Coblynau, Galler madenlerine, taş ocaklarına ve yeraltı bölgelerine musallat olan perileriler olarak tasvir edilirler. Cücelerle özdeş tutulan bu yaratıklar yeraltında çalışan ve gürültü çıkaran cin ya da şeytan olmak üzere çifte anlama sahip varlıklar olarak tanımlanırlar.

Coblynau'nun muadilleri bölgedeki çoğu yeraltı madenlerinde bulunurlar. Almanya'da, Wichtlein (küçük Wightlar) güney topraklarının madenlerine musallat olan, yaklaşık 75 santim boyunda, küçük, yaşlı, uzun sakallı adamlardır. Bohemyalılar, bazen örs üzerinde çok çalışıyormuş gibi ses çıkaran küçük ev demircileri olan Haus-Schmiedlein adıyla Wichtlein'ı çağırırlar. Maden kazalarını veya ölümü tahmin ettikleri için Galler'deki kadar popüler değiller. Bir madencinin sonunu üç kez vurarak (tokmak sesi çıkararak) duyururlar ve başına daha az kötü bir şey gelmek üzereyken kazma, vurma ve başka tür işleri taklit etmeleri işitilir.

Coblynau'nun varlığının iyi şans anlamına gelmektedir. Bir alev ya da hayalet figür olmayan Coblynau, çirkin, cüce benzeri bir yaratıktır, ancak neşeli, arkadaş canlısı ve yardımsever bir ruhtur. Coblynau'lar, madenciler için inanılmaz derecede faydalıydı ve madencilerin dikkatini çekmek

için galerilerin duvarlarına vurarak zengin cevherlerin varlığını işaret ediyordu. Coblynau, işten atılırsa veya hakkında acımasızca konuşulursa, madencilere zarar vermeden, ancak memnuniyetsizliklerini bildirerek küçük taşlar atardı.

Galli madenciler, Coblynau'nun yeni madenlerde yaşadığına ve zaman zaman insanları değerli cevherlere yönlendireceklerine inanılırdı. Madenciler bazen Coblynau, kazma ve kürek tarafından kullanılan küçük aletler bulduklarını iddia etmektedirler. Yeryüzünün meyveleri bazen isimlerini bugün petrol olarak bildiğimiz "peri yağı" gibi Coblynau'dan almıştır. Böyle küçücük yaratıklarla karşılaşmaktan korkulacağı hissine rağmen, madencilerin Coblynau'dan korkulması gerektiğini düşündürecek mektupları veya günlük yazılarını bulunmaktadır. Aksine, çoğu madenci onları yararlı olarak gördüğünden, hatta ikisi de aynı mesleği paylaştığından, onlarla bir yoldaşlık kabul etmektedir.

Galler bölgesindeki Coblynau'na karşılık gelen, Almanya'daki koboldlar madenciler için oldukça zahmetlidir, amaçlarını boşa çıkarmaktan ve emeklerini verimsiz kılmaktan zevk alırlar. Bazen tamamen kötü huyludurlar, özellikle ihmal edildiklerinde veya hakaret edildiklerinde madencilere kötü davranırlar, bazen de koruma altına aldıkları kişilere karşı hoşgörülü olurlar. Bu nedenle bir madenci zengin bir cevher damarı bulduğunda, genellikle onun iş arkadaşlarından daha fazla beceriye, çalışkanlığa ve hatta şansa sahip olduğu değil, madenin ruhlarının onu hazineye yönlendirdiği sonucuna varılmaktadır.

İnanç, mağaralarda ve dağların gizli yerlerinde genel olarak yeraltı hazinelerinin göstergesini kapsayacak şekilde bazı kısımlarda yayılmıştır. Coblynau, bakılması çok çirkin, ancak son derece iyi huylu ve madencinin samimi arkadaşları olarak tanımlanmaktadır. Elbiseleri madenci kıyafetlerinin grotesk bir taklididir ve küçük çekiçler, kazmalar ve lambalar taşırlar. Yoğun çalışmaktadırlar ve cevheri kovalara

yüklemek, şaftların etrafında uçmak, küçük ırgatları döndürmek ve deliler gibi savurmak gibi yeraltında çalışmakta ancak tüm bu eylemlerin çoğunu tam olarak gerçekleştirilememektedirler.

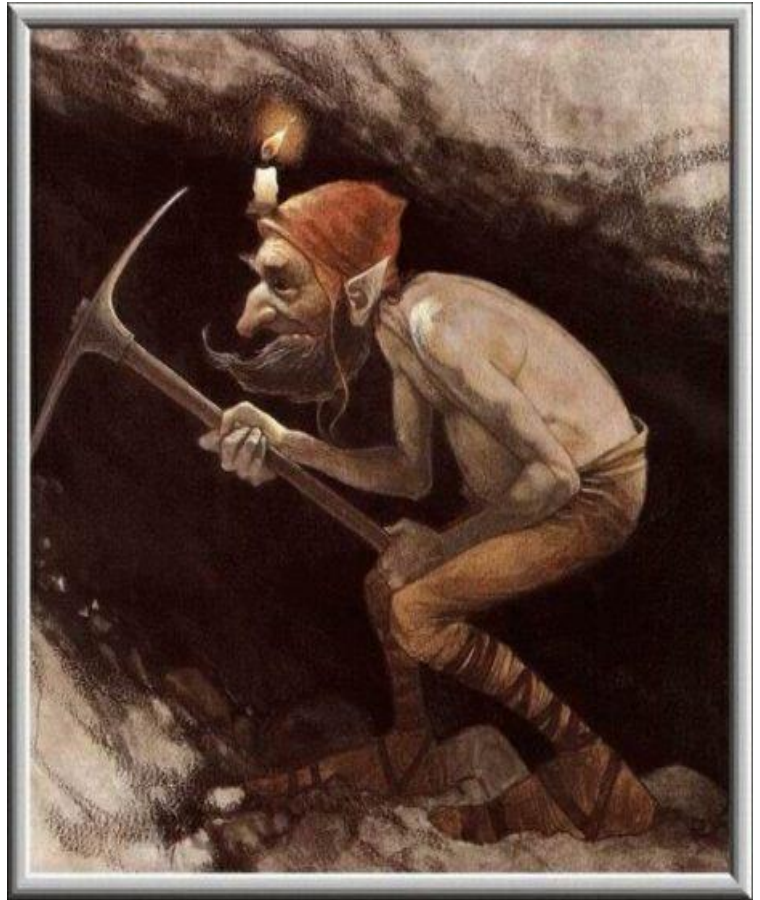
Kendilerinin hafife alındıklarını hissettiklerinde öfkelenirler ve öfkelenedikleri zaman madencilere taş attıkları bilinmektedir. Ama taşlar zararsızdır, yine de, uygun bir ruha sahip tüm madenciler onları kışkırtmaktan kaçınırlar, çünkü onların varlığı iyi şans getirir.

Madenciler de diğer insanlar gibi birçok inanişe ve meslekleri ile ilgili başarı ya da başarısızlıklarını yükleyebilecek düşünceleri bulunmaktadır. Yaşadıkları toplumda da olduğu gibi

bazılarının batıl inançları olduğu ilinmekte ve bu durum özellikle yeraltında çalışan madencilerin yaşamlarını ve çalışma şekillerini de etkilemektedir. Madencinin batıl inançlı olması şaşırtıcı değildir. Hayatı, karanlık ve kasvetli bir bölgede, dünyanın yeşil yüzeyinin derinliklerinde, duvarlarla çevrili - loş lambaların düzensiz bir şekilde aydınlattığı galerilerle çevrilidir. Madencilerin sahip oldukları bu hayal gücünün yeraltında yaşayan Gnom'ların ve Coblynau'ların, hayaletlerin ve peri adamlarının yüzlerini ve biçimlerini ortaya çıkarması şaşırtıcı değildir.

Yeraltında herhangi bir insan tarafından üretilmediğini bildikleri gizemli bir ses ya da gürültü duyduklarında ve gürültünün duyulduğu yeri incelediklerinde cevherin gerçekten değerli belirtileri olduğunu gördüklerinde, bu durumu yeraltında yaşanan Coblynau gibi yaratıkların yaptıklarına inanırdı. Bilim, gürültünün, dağ kireçtaşının çatlaklarındaki ve çukurlarındaki gevşek taşlar üzerinde suyun hareketiyle oluşabileceğini böylece yeraltındaki değerli madenlere ulaşılabilirliğini belirtiyor.

Coblynau'lar popüler inanışlarda her zaman cüceler olarak düşünülmektedir. Nerede görülse veya duyulsa, madenlerden veya dağların gizli bölgelerinden kaçtıklarına inanılır. Madenlerde ya da dağlarda karşılaştıklarında kendileri kadar hayaletimsi olan özel mekanlarından uzaklaşmışlardır. Bu maden ruhlarına olan inanç, bir zamanlar özellikle Galler ve Cornwall gibi yoğun olarak madencilik yoğun Kelt bölgelerinde yaygındı. Almanya'da bu maden ruhları Kobold olarak biliniyordu. Bir madenin karanlık, sıkışık, tehlikeli koşullarının doğaüstü yaratıklara ve diğer batıl inançlara inanç yaratmaya vesile olacağını tahmin etmek kolaydır.

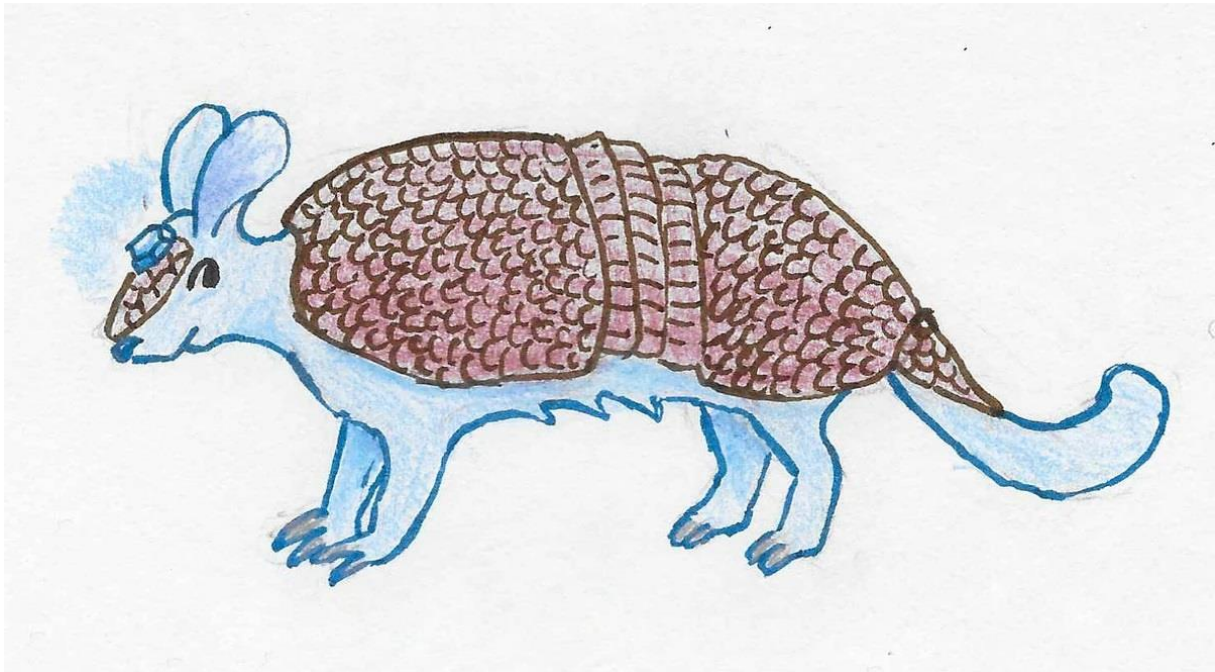
CARBUNCLE

Carbuncle (İspanyolca: Carbunclo, Carbunco veya Carbúnculo), Güney Amerika folklorunda, özellikle kuzey Şili'nin madencilik folklorunda bulunan efsanevi bir küçük hayvan türüdür. Hayvanın bir çeşit zenginlik içerdiği söylenir; bazı versiyonlarda sahibine servet ve iyi şans veren değerli bir taştır. Değerli metallerin ve hazinelerin koruyucusu olarak kabul edilir.

Carbuncle'ın tanımı birçok anlatıda farklılık göstermektedir. Papaz ve kaşif Martin del Barco Centenera, La Argentina adlı eserinde (1602) onu "parlayan bir kömür gibi kafasında parlayan bir ayna olan küçük bir hayvan" olarak tanımlar. Hayali Varlıklar kitabında açıklandığı gibi Barco Centenera "zor bulunan yaratık için Paraguay nehirlerinin ve ormanlarının derinliklerinde avlamak için birçok zorluğa maruz kaldığı ancak onu hiç kimsenin bulamadığı" yazılmaktadır. Aynı kitapta, Carbuncle kafasındaki aynanın, İspanyol kaşifler tarafından Macellen Boğazı'nda gözlemlenen iki ışığa benzediği söylenir.

Carbuncles, Paraguay, Arjantin ve Şili dağlarında yuvalarını yapan gececi, otçul hayvanlardır. Geceleri yiyecek ve su aramak için saklandıkları yerden çıkarlar ve mücevherlerinden gelen parlak parıltı nedeniyle gözlemlenebilirler. Normalde her gece yer değiştiren parlak ışıklar olarak görünürler, ancak insanlar tarafından yapılan şenlik ateşlerinden kolayca ayırt edilebilirler. Her zaman olmasa da sıklıkla iki veya daha fazla kişilik gruplar halinde görülürler.

Carbuncle oldukça hareketli ve çevik yaratıklardır ve yakalanmaları hayli zor, hatta imkansızdır. En küçük sesi dahi duymaları ile ünlenmişler ve bu sayede tehlikeyi sezebilmektedirler. Küçük boyutları, çeviklikleri ve zıplama yetenekleri onları hızlı bir şekilde kaçmalarını sağlar. Yaralandıklarında veya tehdit edildiklerinde alınlarındaki değerli taşlardan parlak bir parıltı çıkarırlar, sonra mücevherlerini başlarındaki kapak veya perde ile tamamen gizlerler. Takipçilerin tümü kör olur, sonra Carbuncle kaçarken zifiri karanlıkta bırakılır.

Ulaşılmaz olmalarına rağmen, genellikle büyük neşe ve servet getirdiği söylenen mücevherleri için avlanırlar. Ancak, taş, mücevheri almadan önce öldürülmemeleri gerekir. Yoksa tüm ihtişamını kaybeder. Bu detay, Güney Amerika yerli halklarında oldukça popüler olan ve hala hayattayken bir yaratıktan çıkarılması gereken ejderha efsanesi ile örtüşüyor gibi görünmektedir.

Güney Şili'nin yerel mitolojisinde Carbuncle'nun "metallerin koruyucusu" olduğu söylenir. Açıklamaları, parlak küçük bir köpekten, parlak bir yeraltı varlığından, parlak çeneli bir kediden veya ateşböceklerini andıran yeşilimsi kırmızı ateşli bir ışıktan farklılık gösterir. Carbuncle'nun güney yarımküre kış gündönümü (Haziran sonu) etrafında geceleri kendini gösterdiği söylenir. Efsaneye göre, Carbuncle'yu gören biri dikkatli adımlarla hazine bulabileceğine inanılmaktadır. İlk olarak, onu tuzağa düşürecek şekilde Carbuncle'ya doğru bir kement veya benzeri nesnelere atılmalıdır. Carbuncle nesneyle birlikte kaybolarak yanıt verir. Daha sonra nesneyi atan hazine avcısı, sabah şafaktan önce bölgeye geri dönmeli ve genellikle dikenli bir bitkinin ayaklarına, yerden yukarı yapışan küçük bir kısım dışında tamamen gömülecek şekilde aranmalıdır.

İngilizce Karbuncle kelimesi ve İspanyolca Carbuncle kelimesi *Latince* Karbunculus'tan gelir, "küçük kömür" anlamına gelir. Carbuncle aynı zamanda yakut anlamına da gelmektedir. Çünkü bu değerli taşın parıltısının sıcak kömürün parıltısına benzediği söylenir. Bununla birlikte, "eskilerin carbuncle"ının mineralojik kimliği olduğu söylenen garnet ve yakut değildir.

Bununla birlikte Şili'nin dışında Güney Amerika'nın güney ucunda görüldüğüne inanılan ve geceleri yaşayan otçul bir hayvan olarak tanımlanır. İnanışlara göre bu hayvan değerli taşlar ve değerli metallerle oldukça ilişkilidir. Yöre halkı bu canlıyı değişik biçimlerde tanımlamakta, genellikle kemirgen özellikleri ile ön plana çıkarmaktadır. Vucudu kabuklarla kaplı olduğuna inanılan bu hayvan modern zamanlarda kedi ya da köpek gibi canlılarla da özdeş tutulmuştur.

Güney Amerika'da bu canlı için çok değişik tanımlamalar ve inanışlar mevcuttur. Çoğu anlatımda sırt bölgesinin ayna ve mücevherlerle kaplı olduğuna inanılır. Bu taşlar genellikle kırmızı olarak tanımlanır ve karanlıkta ateş gibi parlar ancak Carboncleların gerektiğinde mücevherlerini örtmek için kullanabilecekleri bir kapağı, başlığı veya örtüsü olduğuna inanılır. Genellikle dört ayaklıdırlar, ancak bazen daha fazla bacakla gözlenmiştir. En yaygın efsanelerden biri, farelerden biraz daha büyük olduklarını, iki parçalı kabukları ile mısır başağı şeklinde olduklarına inanılmaktadır. Uzak mesafelerden görülebilen mavimsi beyaz bir ışık kabuğun içinden parlar, ancak kapanabilir ve sıradan bir kaya gibi görünmek için kendilerini gizleyebilirler.

Başka bir inanışta ise pürüzsüz, koyu kahverengi kürklü bir gelincik gibi görüldüğünü tanımlar. Uzun bir kafası, büyük gözleri ve bir sincaptan biraz daha az gür olan kısa bir kuyruğu vardır. Mücevheri, onu görmek için geri çekilmesi gereken bir deri başlık tarafından gizlenmiştir. Yine bir başka anlatımda, mücevherlerini örtmek için kullandıkları perdelerin "güzel tüylere" sahip olması, hayvanların tüylü olduğunu açıklamaktadır. Bu tarif aynı zamanda göğüslerindeki güzel mücevher ve metalleri de anlatmaktadır. Carbuncleların çok daha çelişkili tanımlamaları bulunmakta ve bunlar kedi, köpek, fare, kaplumbağa, tilki, yumuşakçalar, su samurları ve daha fazlasıyla karşılaştırılmıştır.

Modern zamanlarda, bir Carbuncle, alnında imzası olan kırmızı, parlayan mücevher olduğu sürece hemen hemen her tür hayvan olarak tasvir edilebilir. Bu tanımların yanısıra bir başka tanım da, Carbuncle, alnı mücevherlerle dolu bir şekilde renkleri sürekli değişen parlak sakallı, kedi boyutunda dörü bir hayvanımsı olarak tanımlanır. Değerli metallerin ve hazinelerin koruyucusu olarak kabul edilir. Gonzalo Fernandez de Oviedo, Carbuncleları mücevheri ile ejderhaların beyinlerinde bulunan kristallerle ilgili bir efsane arasında bir bağlantı kurar ve dracontitler olarak adlandırır. Bununla birlikte, bu kristaller yarı saydam bir beyazdır.

GNOME

Gnome tipik olarak yeraltında yaşayan küçük bir insanı olduğu söylenen yaratıklardır. Rönesans döneminde mitolojik bir varlık olarak tanımlanır ve özellikle ilk olarak Paracelsus tarafından çeşitli edebiyat eserlerinde ve hikaye (destan) anlatıcılarının eserlerinde yer almaktadır. Bu varlıklar, özellikle yeraltında yaşayan ve bu alandaki yegane insan topluluğu madencilerle birlikte ortak bir yaşam oluşturan sevimli cüceler olarak tanımlanmaktadır.

Ortaçağ Avrupa'sında Gnomeler; "Dünya neredeyse merkeze, küçük boylu bir halk, hazinelerin, madenlerin ve değerli taşların koruyucuları" olarak tanımlanmaktadır. Gnomeler, çirkin, sıcak huylu, ölümsüz, dikenli bacaklar ve kollarla yuvarlak gövdelidirler, uzun sakalları ve vahşi saçları vardır, yeraltında yaşarlar ve mücevherlerin ve değerli metallerin koruyucuları/istifçileridir.

Gnome, tarihçi Paracelsus'un yarattığı hayali bir varlık olduğu düşünülmektedir. Bu terim, muhtemelen Latince gnomos'tan (toprak sakini) türetildiği düşünülmektedir. Paracelsus, eserlerinde Gnome'yi kullanmakta ve onları topraktan yaratılan varlıklar olarak tanımlanmaktadır. Gnome'ler insanlarla birlikte olma ve etkileşime geçmekte zorlandıkları için insanlardan uzak yerlerde ve özellikle de yeraltında yaşamaktadır.

Gnome'ler dünyada yaşayan ruhlar olarak tanımlanmakta ve özellikle Germen halk inanışlarındaki cücelerden etkilenmiştir. Genellikle madenleri ve değerli yeraltı hazinelerini koruyan çok sayıda antik ve ortaçağ mitolojisinde adı geçen varlıklardır. İsviçre folklorunda, 1618'de İsviçre'nin Plurs köyünü yok eden heyelana neden oldukları söylenmektedir. Bu inanışa göre; İsviçreli köylüler, insanların yararına bir maden damarına sıvı altın döken cüceler tarafından oluşturulan yerel bir altın madeninden zengin olmuşlardı. Bu durumda Gnomeler ve insanlar arasında kuvvetli bağlar oluşmasına neden olmuştur.

Gnomeler, 19. yüzyılın ortalarından bu yana, tipik olarak bir mucit olarak kurnaz bir rolde, kurgu ve daha sonra oyun fantezi türünde kullanılmıştır. Bu özellikleri ile birçok sanat ve edebiyet eserlerinde yer almışlardır.

JRR Tolkien, Elfleri konu alan Yüzüklerin Efendisi adlı eserinde, elf ırklarının en yetenekli ve teknolojik düşünceli ismi olan Noldor'un adını, Gnomik kelimesinden alması da Gnomelere bir gönderme olarak algılanmıştır. Bu eserde Tolkien'in "Cüceleri" genellikle uzun boylu, güzel, koyu saçlı, açık tenli, ölümsüz ve tipik olarak bilgedir, ancak gururdan muzdariptir, şiddete eğilimlidir ve kendi ellerinin, özellikle değerli taşlarının eserlerinin aşırı bir sevgisine sahiptir. Birçoğu yerin altındaki şehirlerde (Nargothrond) veya تنها dağ kalelerinde yaşar. Hem erkeklere hem de kadınlara atıfta bulunmak için "Cüceler" kullanır. Tolkien'in çocukları için yazdığı Noel Baba Mektupları'nda (1920-1942 yılları arasında), Kızıl Cüceler, Noel Baba'ya ve Elflerine kötü Goblinlerle savaşmada yardımcı olmak için Norveç'ten Kuzey Kutbu'na gelen yardımsever yaratıklar olarak sunulmaktadır.

CS Lewis'in Narnia'nın Günlükleri (1950-1956 arasında yaratıldı) adlı hikayesinde cücelere bazen "Gnomeler" denir. Bir dizi mağara olan Underland'da yaşamaktadırlar. Geleneksel olarak, bu insan benzeri cücelerin aksine, çok çeşitli fiziksel özelliklere ve cilt renklerine sahip olabilirler. Yenilgisine kadar Yeşil Kirtle Leydisi tarafından köle olarak kullanılırlar, bu noktada gerçek evlerine, çok daha derin (ve daha sıcak) yeraltı diyarına geri dönerler.

Benzer şekilde Will Huygen tarafından yazılan flemenkçe Gnomes (1976) ve The Secret Book of Gnomes (1984) kitapları, birlikte yaşayan cüceleri birlikte ele almaktadır. Aynı kitaplar, TV için yapılmış bir animasyon filmi serisi The World of David the Gnome'un (Gnome'nin Bilgeligi) temelini oluşturmaktadır.

Gnomeler birçok müzik eserine de esin kaynağı olmuştur. Rus besteci Mussorgsky, Bir Resim Sergisinden Tablolar adlı eserinde (1874) "Gnome" adlı cücelerden bahsederek bir akım üretmiş ve eserin bir yerinde bir takım seslerle Gnomelere gönderme yapmıştır. Yine benzer bir müzik eseri olan The Laughing Gnome adlı şarkıda İngiliz müzisyen David Bowie'nin 1967 yılında single olarak piyasaya sürdüğü bir şarkıdır. Bowie'nin ünlenmesinin ardından bu eser 1973'te yeniden yayınlandığında hit olmuştur.

Avrupa kültüründe cüce kavramı, küçük insanların efsanevi bir yerli ırkı olan Gnome kavramını tanıtmak için kullanılır. Cüceler, büyücülüğü öğrenmesi ve büyülü okullara devam etmesi yasaklanan kovuşturulmuş bir azınlıktır.

Gnomeler başta İngiltere olmak üzere birçok Avrupa ülkesinde bahçe cücesi şeklinde sevimli yaratıklar olarak tanımlanmaktadır. Devon, İngiltere'deki Gnome Reserve'de sergilenen tarihi bahçe cüceleri, Eckardt ve

Mentz tarafından on dokuzuncu yüzyılın sonlarında üretilmiştir. Yirminci yüzyılın sonlarına doğru bahçe cücesi, tam beyaz sakallı ve sivri şapkalı yaşlı bir adam olarak stilize edilmemişti.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra, Gnomelerin görüntüsü, ilk plastik bahçe cücelerinin üretildiği 1960'lardan 1970'lere kadar daha da değişti. Bu cüceler, 1937'de Pamuk Prenses'teki yedi cücenin ve Disney'in Yedi Cücelerin tasvirinin tarzını izledi. Cücenin bu "Disneyfied" görüntüsü, orijinal Hollandalı Leven en werken van de Kabouter'de resimli çocuk kitabı klasiği The Secret Book of Gnomes (1976) tarafından oluşturulmuştur.

SHUBIN

Shubin madenlerin mitolojik ruhudur. Shubin efsanesi esas olarak Ukrayna'nın Donbas bölgesinin maden kasabalarında yaygın olarak aktarılmaktadır. Kuzeyde madenlerin ruhu hakkında birkaç efsane anlatılmaktadır. Anlatılara göre, Shubin genellikle iyidir, ama bazı durumlarda kötü de olabilir. Efsaneye göre ruhu elinde bir meşale ile madenin dibinde bir kürk mantıyla yürüyen ve gazı yakan bir madencinin takma adı (firedam) yeraltında işçileri öldüren zalim madencilik ustası Shubin'in adıdır. Genellikle madenlerde biriken metandan gelen (Şu-Shu) sesi ile ilişkilendirilir.

Ukrayna'nın Donbas adı verilen maden bölgesindeki madenciler arasındaki inanışa göre bu ruh genellikle iyi bir ruh olarak görülmektedir. Bir anlatıya göre Shubin ölen bir madencinin hayaletidir. Bir başka rivayete göreyse Donbas'ta çalışan bir maden ustasıdır. Madenin çökeceğini ya da gaz sızıntılarını önceden görebilme gibi bir yeteneği vardı. Bu usta her vardiyadan önce madene iner ve tehlike hissederse diğer madencileri uyarırdı. Bu nedenle madenciler zor zamanlarda onun adını anarlar. Bir zamanlar adamın biri madendeyken ışıklar söner, adam karanlıkta kalır. Yönünü kaybeder ve çıkışı bulamaz. Umutsuzluk içindeyken birden ruh parıldayan bir fener tutarak yaklaşır. Madenci korkar ama yine de itaatkâr bir şekilde onu takip eder.

Shubin Rusya'da da bilinmektedir. 19. yüzyılda Urallarda, yeraltında çalışan insanları iten Shubin adında acımasız bir ustanın yaşadığı ve öldürüldüğü anlatılmaktadır. O

zamandan beri yeraltı kanalizasyonlarına musallat olduğu ve genellikle kürk mantolu ve keçe botlarıyla yaşlı bir adamın görüntüsünde tasavvur edilmektedir. Shubin'i görenlerin hayatta kalamayacaklarına inanılmaktadır.

Ruh, parlak yanan gözleri ve kıllı toynakları olan yaşlı bir adam gibi öksüren bir madencinin imajıyla tanınır. Onun karakteri konusunda net bir anlatı yoktur. Bazen madencilere göre Shubin cömert ve yardımseverdir. Özellikle dürüst, çalışkan ve fakir madenciler için yardımsever bir karakterdir. Ancak yeraltı çalışma hayatında öfkeli ve yokedici olarak anılmaktadır. Her durumda Shubin'in iyi ya da kötü olması yeraltındaki madenci çalışmalarına ve Shubin'in ruh haline bağlıdır. Madencilerin çevresinde, bazen maden sahibinin işçileri nasıl kazalardan kurtardığını, onları karanlık tünellerden çıkardığını,

molozun altından nasıl çıkardığını konuşurlar. Shubin bir kişiyi sevmiyorsa, onu hem yoldan çıkarabilir hem de kazaya neden olabilir.

Bu efsanenin ortaya çıktığı birçok versiyon bulunmaktadır. Bunlardan birine göre Shubin, Donetsk'teki ilk madenlerden birinde çalışan genç bir işçinin adıydı. İddiaya göre, çöküş sırasında, kendisi hariç tüm işçiler öldü ve bu madenci olanlardan suçlandı. Öfkeden kaçan Shubin, madenin içinde kayboldu ve madeni havaya uçurdu. O zamandan beri, ruhu madencilerin arasında dolaşiyor.

Bir başka versiyona göre, Shubin ölü bir madencinin hayaletidir. Bir diğer anlatıda, galerilerin çökmesi ve metan emisyonlarını tahmin etme yeteneği vardır. Bu nedenle, her vardiyadan önce, usta madene iner ve bir şeylerin yanlış olduğunu hissederse, tehlike hakkında uyarır. Bu nedenle, kömür madencileri adı, tehlikeli bir saatte yardım etmek için kendilerine gelen ruhu çağırırlar.

Ukrayna ve Rusya'nın Ural bölgesindeki kasabalarda birçok hikaye anlatılır. İnsanlar bu ruhu kendi gözleriyle gördüler. Bir keresinde madende bir adam varken ışıklar söndü. Tamamen karanlıktaydı, yönünü kaybetti ve çıkışı bulamadı. Umutsuzluğa kapıldı ama aniden çok uzakta ışıklar gördü. Shubin yanıp sönen bir fener tutarak yaklaştı. Adam korkmuştu, ama karanlığın labirentinden çıkarılana kadar itaatkar bir şekilde takip etti. Bu hikayede de olduğu gibi birçok madenci, Shubin'in hangi kişiyle tanıştığına bağlı olarak iyi veya kötü olabileceğini söylemektedir. Shubin hakkındaki tüm efsaneler onu iyi güçlerin vücut bulmuş hali olarak tasvir etmez. Bölgedeki antresit madencileri, bu hayaletin kindar olduğunu ve genellikle madenlerdeki kazalarla boğuştuğlarını iddia etmektedir.

Ukrayna Bila Koroleva (Beyaz Kraliçe). Bazı madencilerin inançlarında Shubin ruhu bir dişi olarak görünür. Bir keresinde, Sverdlovsk bölgesinden bir madenci kaybolmuş. Uzun bir aramadan sonra sonunda madende çıplak bulundular. Madenci deliye dönmüş ve akıl hastanesine kaldırılmış. Sonra diğer madenciler de çıldırmış. Hepsi onları aldatmaya çalışan güzel bir kadın olan "beyaz kraliçeyi" anlattı, ancak madenciler yükselen güzelliğine dayanamadılar ve nedenlerini tamamen kaybettiler. İnsanlar uzun zamandır bu hikayelerle alay ediyor ve madencilerin tedavi edildiği akıl hastanesinin

önünden geçiyor ve beyaz kralların evi olduğunu söylüyorlardı. Beyaz kraliçe madenden kaybolduğundan beri kimse onun ne zaman geleceğini tam olarak söyleyemez.

Bir efsaneye göre, uzun zaman önce Donbas'ta bir yerde bir adam daha iyi bir hayat arayışına girdi. İş bulmak için

yardımlı istemek için meyhaneyi ziyaret etti. Sarhoş madenciler ona test yapacaklarını söylediler. Yeni gelenin madene inip meşale yakması ve birkaç metre yürümesi gerekirdi. Eğer korkmazsa, madenci olabilir. Adam bu testin gerçek amacını tahmin edemedi. Aslında, madenciler madende metan olup olmadığını belirlemek istediler, bu da onlara her zaman çok fazla sorun yaratıyordu. Gaz patlarsa, ertesi gün çalışacak olan diğer madencilerin hayatını kurtaracaktı. Sarhoş madenciler alaycı bir şekilde yeni başlayanların bu riski almasının daha iyi olacağını düşündüler. Belirli bir konsantrasyonda gaz (firedamp veya metan) yandı, ancak patlamadı. Böyle bir durumda, bir kürk manto madenciye cilt yanıklarından koruma sağladı. Sonra kendisine emredileni yaptı ama ne yazık ki bir patlama oldu.

O zamandan beri, bir adamın ruhu madenlere dadandı, ona yapılan yanlışın intikamını aldı. Bazen hareketlidir ve düzinelerce madencinin hayatını alan korkunç kazalara neden olur. Lugansk madenlerinden gelen kötü ruhu ortaya çıkarmak için Metropolitan Ioanniky özel olarak Sverdlovsk bölgesindeki bir kuyuya indi ve orada dualar etti.

Shubin Rusya'da da bilindir. Orada, bazı bölgelerde "emy" ifadesini bile bulabilirsiniz. Bu, bir adamın çok tehlikeli ve umutsuz bir duruma girdiği anlamına gelir. 19. yüzyılda Urallar'da, yeraltında çalışan insanları öldüren Shubin adında zalim bir ustanın yaşadığını söylüyorlar. O zamandan beri yeraltı mazgallarına dadanıyor ve genellikle kürk mantolu ve çukurlu keçe botlu alçaltılmış yaşlı bir adamın görüntüsünde aktarılıyor. Shubin'i görenlerin hayatta kalma ihtimalinin düşük olduğunu söylüyorlar.

MUKI

Muki, Bolivya, Peru, Ekvador, Kolombiya'daki Orta Andes mitolojisinde goblin benzeri bir yaratıktır. Bir madenci olduğu bilinmektedir ve varlığı yeraltında yaşamaktadır. Muki madenlerin içinde yaşamakta ve maden kamplarının uzaklığı ve izolasyonu olmasına rağmen, güneydeki Puno yaylalarından kuzeydeki Cajamarca'ya kadar Peru genelinde Muki inancı ve anlatıları yaygındır.

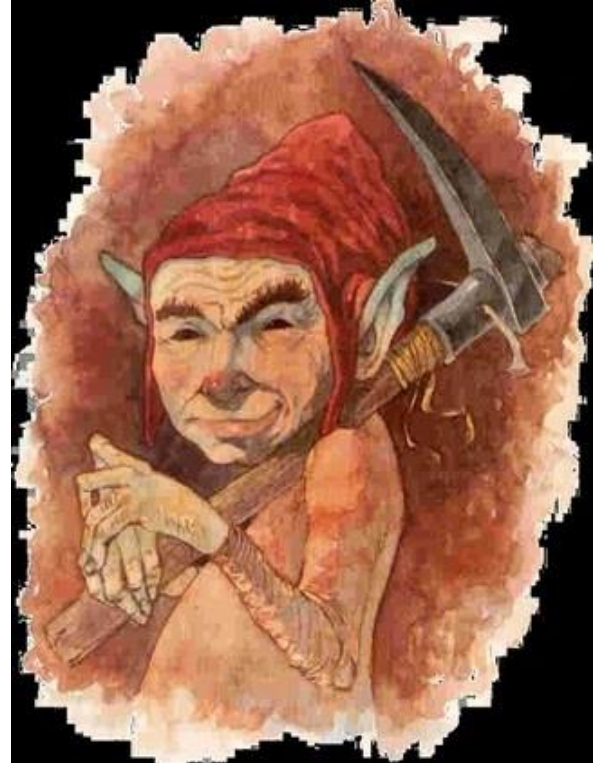
Muki, boyunun kısalığı nedeni ile cüce olarak kabul edilir. Anlatılarda boyu 60-70 cm civarında ve orantısız bir vücuda sahip küçük bir kaslı yaratıktır. Kafası vücuduna bağlı olmasına rağmen boynu olmadan tasvir edilir. Sesi derin görünüşüne uymayacak kadar bas tonunda uzun saçları parlak sarı, yüzü kıllı ve kırmızımsı, uzun beyaz sakallı bir görünüşü olduğu anlatılır. Görünüşü derin, agresif ve gözleri ışığı metalden yapılmış gibi yansıtmaktadır. Bazı madencilik geleneklerinde, kayaları kırmak ve mineral damarları işaret etmek için kullanılan iki boynuzu vardır. Derisi çok solgun ve sivri kulaklı olarak tanımlanır.

Yukarıda belirtildiği gibi, efsanelerde birden fazla muki türü vardır. Tıpkı Güney Amerika madenlerinde yaşadığına inanılan birçok efsanevi yaratık gibi. And'ların yeraltı dünyasında da birçok muki çeşidi vardır. Görünür hale geldikleri yerlerle bilinirler. Her madenin sözlü gelenekleri, bölgelere göre tanımlanmasına yardımcı olmaktadır.

Güney Amerika'daki madenlerin üretim yapılarına bağlı olarak, muki baret, bir madenci kıyafeti ve çivili botlar giyer. Diğer geleneklerde, yeşil bir kıyafete sahip, bazen çok ince bir pelerin veya bir madencinin uygun su geçirmez kıyafeti olan küçük bir yaratık olarak tanımlanır. Madenin teknolojik seviyesine bağlı olarak genellikle bir fener veya el feneri taşır. Ayrıca ayakları anormal boyutta olduğu için ördek gibi yürür ve bazen bacakları kaz veya karga şekline gelebilir.

Sözlü geleneğe göre, Muki'nin yüksekliği iki fitten fazla değildir, ancak orantısız olarak kaslıdır ve kalın bir ses tonu ile konuşur. Teni, yaşadığı madenlerdeki metaller gibi ışığı yansıtan göz kamaştırıcı gözleri çerçeveleyen uzun sarı saçları ile hayalet gibi solgun olarak tanımlanmaktadır. Muki, çağdan çağa değişen geleneksel maden kıyafeti giymekte ve inanışlara göre, karanlıkta bir panço ve bir fenerle dolaşmaktadır.

Ancak muki'nin tanımlamaları zamanla değişiklikler göstermektedir. 1930'larda elinde gaz feneri tutarken ve pelerine benzer panço giyerken madenlerde dolaştığı söylenmekteydi. İki küçük parlak boynuzları olduğu ve yumuşak bir sesle konuştuğu bilinmektedir. Günümüzde daha güncel bir görünüme sahip; madencilik

kıyafeti, yağmur botları ve bir pilli el feneri ile tasvir edilmektedir. Bazen madencilere görünmek ve onları kandırmak için bir hayvana veya sarışın beyaz bir adam şekli de alabilmektedir.

Muki inancı özellikle Ukhu Pacha'da yaşayan iblisler ve küçük yaratıklar hakkındaki eski And geleneklerinden gelir. Muki kendi başına veya gruplar halinde yeraltında madenlerde dolaşır, ancak kendi başlarına yaşamayı tercih ettikleri de bilinmektedir. Yeraltı karanlığında soğuk ve zamansız dünyasında yaşıyorlar ve zamanın geçişinden etkilenmemiş gibi yaşlanmıyorlar. Muki yüksek sesle ıslık çalmayı sever ve böylece madenciler için yaşanabilecek tehlikeler konusunda uyarırlar.

Muki çok fazla güce sahip bir cindir: metal damarların görünmesini ve kaybolmasını sağlayabilir, madencilerin ruh hallerini ve duygularını hissedebilir, metal damarları yumuşatarak veya sertleştirerek madencinin çalışmalarına yardımcı olabilir, vb. Madencilere yardım ettiği ve bazen onlarla anlaşmalar yaptığı bilinmektedir. Sözlerini yerine getirecek ve etkileşimlerinin ayrıntılarını onunla paylaşmayacak sağduyulu ve dürüst insanlara yönelir.

Birçok hikayede, Muki'yi yakalamanın ve onunla bir anlaşma yapmanın mümkün olduğu belirtilmektedir. Çoğu zaman madencilerin işlerini biraz koka ve alkol karşılığında kolaylaştırdığı bilinmektedir. Birçok anlatıda, madencinin Muki'ye verdiği sözü yerine getirdiği görülmüştür. Bu nedenle anlatıların çoğu trajik sonlarla noktalanmaktadır. Bu durum gerçekleştiğinde ise, Muki madencinin canını alır.

Muki efsanesindeki ortak bir tema, yaratığın madenciler ile anlaşma yaptığı şeklindedir. Muki'nin değerli madencilik bilgilerini takas ettiği ve alkol veya koka gibi lüksler karşılığında yardım ettiği söylenir. Bununla birlikte, Muki bir düzenbaz veya iblis rolünü de oynar ve bu takas anlaşmaları hırslı ve açgözlü olan madenciler için kötü bir şekilde sonuçlanabilir.

Böyle bir hikaye iki Perulu madenciye, Demetrio ve Anastacio için anlatılmaktadır. Fakir ve çalışkan bir madenci olan Demetrio, madende çalışırken koka yapraklarının gizemli bir şekilde ortadan kaybolduğunu fark eder ve bir gün saklanmaya ve hırsız beklemeye karar verir. Hırsız, elbette Muki'dir. Demetrio bu duruma üzülür ve oldukça içerler. Ancak Muki, anlaşmadan kimseye bahsetmemesi koşuluyla, daha fazla koka karşılığında Demetrio'ya işinde yardım edeceğine ona önemli maden damarları bulduracağı konusunda söz verir. Demetrio memnuniyetle kabul eder ve paslanmış ekipmanı hemen pırıl pırıl bir duruma getirilir.

Sonraki haftalarda, Demetrio ve Muki ile tanıştığını söyleyerek Demetrio'ya övünen arkadaşı Anastacio gibi, Demetrio daha da zenginleşmeye başlar. Anlaşmayı hatırlayan Demetrio, hiçbir şey söylemez ve yeni edindiği serveti ailesine yardım etmek ve yeni bir ev satın almak için kullanarak çok çalışmaya devam eder. Öte yandan, Muki ile de tanışan Anastacio ve diğer madenciler, tam tersini yapmakta, yüksek sesle şansları hakkında övünmekte ve paralarını aptalca lükslere harcamaktadırlar. Birkaç hafta sonra, Demetrio, onu madeni terk etmesi ve bir daha geri dönmemesi konusunda sert bir şekilde uyarın Muki ile tekrar karşılaşır. Demetrio tavsiyeye kulak verir ve kısa bir süre sonra ani bir tünel çökmesi Anastacio ve açgözlü arkadaşlarını öldürür.

SKARBNIK

Miner Skarbek ya da bilinen adı ile Skarbnik, madenlerde ve yeraltı işlerinde yaşayan ve mücevherlerin, kristallerin ve değerli metallerin koruyucusu olarak bilinen efsanevi bir varlıktır. Madencileri tehlikeden koruyacakları ve kaybolduklarında onları geri götüreceklerine inanılır. Ayrıca onları cevher damarlarına yönlendirecekler, kötü olan veya onlara hakaret eden insanlar için de ölümcül olabileceklerdir. Onlara hakaret ederek kötüleyen madencileri karanlık uçurumlara itmek veya üzerlerine çöken tünellere göndermek gibi özellikleri bulunmaktadır.

Bilindiği gibi Polonya bir maden ülkesidir. Burada yüzyıllardır tuz, kömür, bakır, demir cevherleri üretilmiştir. Polonya aynı zamanda madencilerin ve madenci inanışlarının ülkesidir. Madencilik çok tehlikeli bir meslektir. Polonya'daki madenciler genellikle çok dindar insanlardı, azizlerin korunmasının kazalardan kurtulmalarına yardımcı olabileceğine inanıyorlardı. Madencilerin azizleri için inşa edilmiş birçok yeraltı şapeli vardır (St. Kinga, tuz madencilerinin koruyucu aziziydi ve St. Barbara, kömür madencilerinin koruyucu aziziydi). Madenciler azizlerin onları kazalardan ve ölümlerden koruyacağına inanıyorlardı. Fakat dindar madenciler olmanın yanı sıra batıl inançlıydılar ve tüm kalpleriyle "Skarbnik" olarak adlandırılan şeye inanıyorlardı. Skarbnik'in madenci hayatı üzerinde bir koruyucu olduğuna inanılıyordu -koruyucu melek gibi- bir şey. Skarbnik'in bir madenciye benzemesi, bir madenci gibi konuşması ve madencilerin kıyafetlerini giymesi gerekiyordu ama o bir hayaletti. Skarbnik'e olan

inanç madenciler arasında çok yaygındı.

Polonya ve Ukrayna'da Silezya bölgesinde, madencilerin Skarbnik'e inandıkları çeşitli madenler (özellikle tuz ve kömür) vardır. Bunlardan en ünlüsü, aynı zamanda bir madencilik müzesi olan Wielkiczka tuz madeni ve turistlerin 350 metre derinliğe kadar derine inebilecekleri ve madencilerin çalışmalarının gerçekliğini görebilecekleri Guido kömür madenidir. Silezyalı madenciler oldukça batıl inançlıdır ve Skarbnik'in onları koruyacağına, ancak arkadaşlarına kötü veya dürüst olmayan bir şekilde davranırlarsa cezalandıracağına inanırlar.

Silezya'daki insanların inanışlarına göre, Skarbnik ile tanışan bir madencinin hikayesini anlatıyor. Madenci

şanslı değildi, çünkü “hayır” demeyi bilmiyordu, bu yüzden başkaları onu kullanıyordu. Her zaman çok sıkı çalıştığı ve iyi kömür bulamadığı yerlerde çalışmak zorunda kaldı. Kendisi ve ailesi için acı vericiydi çünkü yeterince para kazanamıyordu. Ailesi açlıktan ölüyordu ve her geçen gün daha da kötü hissediyordu. Sıkı çalışmasının ona zenginlik vermeyeceğini biliyordu, ama birinin onu izlediğini bilmiyordu. Bir keresinde dik duramayacağı dar bir galeride çalışmak zorunda kaldı. O kadar çaresizdi ki ağlamaya başladı. O anda Skarbnik, insanlara görünmeyi sevmese de ona yardım etmeye karar verdi. Neden ağlıyorsun? Diye Skarbnik’e sordu. Madenci korkmuyordu, ama bunun iyi bir işaret olmadığını biliyordu. Skarbnik gümüş sakallı hoş bir yaşlı adama benziyordu. Madenci ona talihsizlikleriyle ilgili her şeyi anlattı. Skarbnik sakince zavallı adamın şikayetlerini dinledi ve ona dönüp duvara vurmasını söyledi. Madencinin kafası karışmıştı ama bunu yaptı. Çok fazla kömür olmadığını biliyordu. Ancak yüksek tenörlü kömürü bulduğunda şok oldu. O ve arkadaşları onlara kömürü gösterdiğinde inanamadılar. Bazıları şaşkınlıkla gözlerini ovuşturdu ve birden fazla kişi bunun ancak Skarbnik’in yardımıyla gerçekleşebileceğini fark etti. Madenci ilk kez yüzünde gülümsemeyle eve geldi, çünkü çok parası vardı. Yolda ona birini hatırlatan yaşlı bir adamla tanıştı. Bunun onun iyi kaderi olduğunu fark etti. Ona paradan daha büyük bir pay teklif etti. Skarbnik bunu istemedi ama madencinin açgözlü olmadığını görünce adamın kaderini izlemeye devam etti.

Bir diğer anlatıda Silezya kasabalarından biri olan Olkusz’da, kömürle zengin olmak isteyen Paweł adında bir madenci bulunmaktadır. Kilisenin yakınında madenini açtı. Binanın duvarlarına zarar verdi ve madencileri kazmaya devam etmeyi reddetti. Kendini devam ettirmeye karar verdi. Bir gün altında kayboldu ve uykuda, bitkin hissetmeye başladı. Paweł ona evden çıkarken sahip olmadığı bir şey vereceğine söz verirse ona yardım edeceğine söz veren Skarbnik tarafından uyandırıldı. Bu arada karısı bir oğul doğurdu. Paweł, Skarbnik’i zekice yenmek istedi, ancak üç yıl sonra bir iddiada bulunmaya karar verdi. Paweł oğlunu kurtarmak istedi ve St John’u yardım için çağırarak hasarlı kiliseye gitti. Ertesi gün madenciler Paweł’i ölü ama oğlunu canlı buldular.

Bir başka versiyona göre, Skarbnik ölü bir madencinin hayaletidir. Çöküşleri ve patlamaları tahmin etmek için bir hediyesi vardı. Bu nedenle, her vardiyadan önce, usta madene iner ve bir şeylerin yanlış olduğunu hissederse, tehlike konusunda uyarırdı. Bu nedenle,

kömür madencileri adı, tehlikeli bir saatte yardım etmek için kendilerine gelen ruhu çağırırdı.

Maden kasabalarında birçok hikaye bulunmaktadır, insanlar bu ruhu kendi gözleriyle gördüler. Bir keresinde, bir adam madendeyken, ışıklar söndü. Tamamen karanlıktaydı, yönünü kaybetti ve çıkışı bulamadı. Umutsuzluğa kapıldı ama aniden uzaktaki ışıkları gördü. Ruh yanıp sönen bir fener tutarak yaklaştı. Adam korkuyordu, ama karanlığın labirentinden çıkarılana kadar itaatkar bir şekilde takip etti. Bazı madenciler, Skarbnik'in hangi kişiyle tanıştığına bağlı olarak iyi veya kötü olabileceğini söylenmektedir.

Skarbnik hakkındaki tüm efsaneler onu iyi biri olarak tasvir etmiyor - bazıları bu hayaletin kindar olduğunu ve sık sık madenlerde kazalarla onları rahatsız ettiğini iddia ediyordu. Bir anlatıya göre, uzun zaman önce Donbass'ta bir yerde, bir adam daha iyi bir yaşam arayışına girdi. İş bulmak için yardım istemek için meyhaneyi ziyaret etti. Sarhoş madenciler ona bir test vereceklerini söylediler. Yeni gelen kişi madenden aşağı inmek, bir meşale yakmak ve birkaç metre yürümek zorunda kalacaktı. Eğer korkmazsa, madenci olabilirdi. Aslında, madenciler madende gaz olup olmadığını görmek istediler. Yeni gelen söyleneni yaptı ve ne yazık ki bir patlama oldu. O zamandan beri, bir adamın ruhu madenlere musallat oldu ve kendisine yapılan yanlışın intikamını aldı. Bazen açgözlüdür ve düzinelerce madencinin hayatını alan korkunç kazalara neden olur.

Skarbnik ve ona dair birçok anlatı Polonya Silezya'daki madenciler tarafından bu ve benzeri hikayelerle anlatılmaktadır. Orta Avrupa'daki birçok inanış Skarbnik'e de yüklenmiş olup onun madencilerin koruyucusu, eğer kendisine kötü davranılır ya da alay edilirse cezalandırabilecek bir varlık olarak anılmaktadır. Yine birçok ortak anlatıda da olduğu gibi birçok madenci onun bir madencinin ruhu olduğuna da inanmaktadır.

GOBLİN

Goblin, birden fazla Avrupa kültürünün folklorunda ortaya çıkan, ilk olarak Orta Çağ hikayelerinde aktarılan yeraltı canlılarıdır. Anlatılara ve kaynaklarına bağlı olarak çok farklı yeteneklerinden ve çalışma şekillerinden bahsedilmekte, farklı karakter ve görünüşler atfedilmektedir. Neredeyse her zaman küçük ve grostek, yaramaz veya düpedüz kötü niyetli ve açgözlü bir canlı olarak tanımlanmakta, özellikle altın ve mücevherler üretmek/kazanmak için madencilerle birlikte çalışmaktadır. Genellikle bir peri veya iblise benzer büyümlü bir varlık olarak canlandırılır.

Orta Avrupa'daki birçok anlatıda goblinler yeraltında ya da mağaralarda madencilerle ortak çalışmalar yapan, onlara altın, gümüş ve demir damarlarını gösteren ve tehlikelerden haberdar eden varlıklar olarak aktarılmaktadır. Goblinler sadece madenlerin kazılmasına yardım etmekte, üretilen cevherin tamamını madencilere bırakmaktadır. Hatta madencilerin iş bıraktıkları ya da dinlendikleri anlarda bile madencilik ekipmanlarını onarmakta ve tamir etmektedirler. Ancak buna karşılık madencilere de kendilerine övgü ve sadakat beklemektedirler.

Uzun zaman önce birçok anlatıda, Goblinler dağlarda dolaşan, kendi bölgelerine ayak basan herkesi tehdit eden varlıklar olarak tanımlanır. Boyları küçük olmasına rağmen, bu karakterlerin sayıca fazlalığı ve bitmek tükenmez bilmez bir enerjileri bulunmaktadır.

Goblinler paylaşmayı sevmezler. Buna evleri olarak bildikleri dağlar, yeraltı ve madenlerde dahildir. Birçok anlatıda cüceler ve verminlerle özdeşleştirilmekte ve onlara atfedilen niteliklerle birlikte anılmaktadır. Bu özellikleri ile yüzyıllar boyunca yeraltında madenlerde yaşadıklarına ve günışığı görmeden maden üretmek için uğraştıklarına inanılır.

Sonraki yıllarda Goblinler mağaralardan çıkıp insan toplumu ile birlikte karşılaştıklarında onlarla yüzyüze gelme cesareti göstermeden önce temkinli bir şekilde ortaya çıkmışlardır. Bu süreçte insanları uzaktan gözlemlemişler ve tanık oldukları tuhaf davranışları inceleyerek, kendilerine göre davranışlar geliştirmişlerdir.

Durum böyleyken bazı dönemlerde madenciler ayrıca goblinlerin veya maden perilerinin olduğuna inanmakta ve özellikle yeraltında galerilerde yaşayan bazı goblinlerin tehditkar olduğunu düşünmekte. Bu goblinlerin bazıları aletleri hareket ettirir veya madencilerin çalışma aletlerini gizlerdi. Yeraltı

perileri ile birlikte madencilere yardımcı olur ve değerli metallerin veya minerallerin bulunabileceği yerlerde duvarlara vurarak sesler çıkarırlardı.

Dünya edebiyatında ve sanatında da Goblinler, cinlerle ilgili insansı efsanevi yaratıklar olarak aktarılmaktadır. JRR Tolkien'in Yüzüklerin Efendisi fantastik eserinde önemli bir yer tutan "orklar" Orta Dünyada yaşayan ve özelliklerini goblinlerden aldıkları varsayılan efsanevi yaratıklar olarak gözlenmektedir. Bu yaratıklar aynı zamanda sıradan cinlerin yanında mitolojinin figürleridir.

Örümcek Adam olarak bilinen film ve çizgi roman kahramanında da "Yeşil Goblin" olarak tanımlanmış bir varlık kötü bir cin olarak anlatılmaktadır. Örümcek Adam'ın baş düşmanlarından biri olan "Goblin Formülü" olarak bilinen bir maddeyi yutması nedeniyle gelişmiş dayanıklılık, çeviklik, refleksler ve insanüstü güç gibi çeşitli yeteneklere sahiptir. Bu haliyle goblin, çizgi romanlar, televizyon dizileri, video oyunları ve filmler gibi çeşitli Spider-Man ile ilgili medyada yer almıştır.

YEDİ ISLIKÇI

Türkiye’de geceleri ıslık çalmanın şeytanı çağırdığına inanılır. Ancak, bu özel batıl inanç Anadolu’ya özgü olmayıp, dünyadaki diğer birçok kültürde de bulunabilir. Japonya’da insanlar geceleri ıslık çalmanın gecenin sessizliğini bozabileceğine ve böylece kendinize tehlike getirebileceğine inanıyor. Çin’de de durum aynıdır. Çinli yoga uygulayıcıları, doğaüstü varlıkları, vahşi hayvanları ve hava olaylarını bir ıslıkla çağırabileceklerine inanıyorlar.

İngiltere’de, ıslık çalan batıl inanç tamamen başka bir seviyeye taşınmaktadır. İngiliz kültüründe, ölümü veya büyük bir felaketi önceden haber vermek için seslenen yedi gizemli kuş veya ruh olan “Yedi Islıkçı” da batıl inançlı bir inanç vardır. Aslında, 1800’lü yıllarda, yüzlerce maden işçisi, gizemli bir ıslık sesi duyduklarını ve kötü bir şey olacağı için çalışamayacaklarını iddia ederek bir günlüğüne çalışmayı bırakmıştı.

Örneğin Yedi Islıkçı’ya olan inanç İngiltere Warwickshire bölgesi ile sınırlı değildi, aynı zamanda diğer komşu ilçelere, özellikle Worcestershire ve Leicestershire’a ve daha genel olarak İngiliz Midlands’a atfedilmiştir. Leed’s Times, Portekiz’den gelen Yedi Islıkçı’yla ilgili benzer anlatıları, vaftiz edilmemiş çocukların hayaletleri olduğu düşünülen “korkunç ama gizemli varlıklar” olarak ilişkilendirir. Yedi Islıkçı’nın masalları sıklıkla madencilik bağlamında yer alırken, bu hikayeler görünüşe göre meslekler arasında paylaşılıyordu, çünkü denizcilerin ve demiryolu donanmalarının da çılgınlıklarından korktukları bildirildi.

Chronicle, Yedi Islıkçı’ların çılgınlıklarının bir madencinin yaklaşan ölümünü haber vereceğine dair çağdaş bir inancı aktarmakta ve yeraltındaki sesleri şu şekilde tanımlıyor: “geceleri havada garip, gizemli sesler duyulur, bazen bir kuş sürüsünün uzaktan şarkı söylemesi gibi, bazen de cenaze töreni direği söyleyen çocukların boğulmuş ağlamalarına benzer.”

Yedi Islıkçı’nın kimliğini ve kökenlerini çevreleyen birçok hikaye doğaüstü ve dini çağrışımlar içerir. Mart 1886’da Thomas Ratcliffe, Notes and Queries dergisine yazdığı mektupta, Yedi Islıkçı’yı gece karanlığından sonra ve kışın şafaktan hemen önce duyulan “tuhaf ıslıklar veya bağırımlar” olarak tanımladı. Bağırımlar, seslerin neden sıklıkla “Gabriel’in Tazıları” efsanesiyle karıştırıldığını açıklayabilir. Ratcliffe, çılgınlıkların nasıl söylendiğini şöyle anlatıyor: “Melek Cebrail’in diğer ve daha yeni ruhları avladığı ölümlerin ruhları kurtarılmamış mıydı ve çılgınlıklar, meleğin kırbacının kırbaç darbesi onları teşvik ederken söylendi.”

Daha sonraki bir mektupta Ratcliffe, Gabriel’in Tazılarının, “ağaçların tepelerinin hemen üstündeki havada homurdanan siyah bir at üzerinde” dörtnala koşan sahipleriyle gökyüzünde dolaştığının söylendiğini belirterek, bu halk hikayesini daha ürpertici ayrıntılarla ortaya koyuyor. Binicinin, atının ve bu doğaüstü sürüye liderlik eden büyük siyah köpeğin “ateşle yanan” gözleri olduğu söyleniyordu. Hikayenin bu versiyonuna göre, hayalet binici, bir Pazar günü tazılarıyla birlikte binen ve cemaat üyeleri içeri girerken onları yerel bir kilisenin kapısına süren bir sincaptı. Bunun için, “daha sonra vahşi, fırtınalı gecelerde yurtdışına çıkmaya mahkum edildi.”

BLUECAP

Bluecap, İngiliz folklorunda madenlerde yaşayan ve küçük mavi bir alev olarak görünen efsanevi bir peri veya hayalettir. Madenciler onlara saygılı davranırsa, bluecaplar onları zengin mineral yataklarına götürür. Knockerlar veya Coboldlar gibi, bluecaps da madencileri göçükler konusunda önceden uyarır. Çoğunlukla Anglo-İskoç sınırları ile ilişkilendirirler. Çok çalışkandırlar ve ortalama bir putter'a (vagonları iten bir maden işçisi) eşit güce sahip olduklarına inanılır.

Güçlü bir madenci gibi çalışkan olan Blue-cap'ın muazzam bir güce sahip olduğu ve uzun saatler boyunca çalışabileceği söylenir. Şaftların etrafında gezen, alevin üzerine yerleştiği nesnelere hareket ettiren mavi bir alev olarak görülür. Bluecap'ın mavi bir alev olarak görüldüğü ve bir tür hayalet ya da peri yarattığı olabileceği söylenir. Knockers gibi, Bluecaps'ın de dürüst, çalışkan amaçları var gibi görünürler.

Bluecap ayrıca, saygılı davranıldığı sürece madencileri zengin maden damarlarına doğru yönlendirirdi. Bluecap'a yaptığı bu çalışmalar için ödeme yapılmaktadır.

Bluecap'ın maaşları iki haftada bir madenin bir köşesine bırakılırdı. Hak ettiğini hissettiğinin altındaysa, ruh öfkeyle toplamı reddederdi. Ücret, kazandığını düşündüğünden fazlaysa, fazla miktarı bırakırdı. Bluecap hakkında, iki haftada bir, bir golf sopasıyla aynı ücretlerin ödenmesini beklediği söylenir. İddiaya göre Bluecap, ne eksik ne fazla, ücreti madenin belirli bir köşesine bırakılır ve para miktarı bir gecede ortadan kaybolurdu.

KARZELEK

Karzelek, Skarbnik, veya Slav mitolojisinde Dzedka madenlerde ve yeraltı çalışmalarında yaşayan ve madenlerin, mücevherlerin, kristallerin ve değerli metallerin koruyucularıdır. Madencileri tehlikeden koruyacakları ve kaybolduklarında onlara yeraltında yol göstererek geri getireceklerine inanılır. Ayrıca onları cevher damarlarına götürdükleri ve yönlendirdiklerine inanılır.

Karzelek'ler, kötü olan veya onlara hakaret eden madencilere karşı ölümcüldürler, onları karanlık uçurumlara iterler veya üzerlerine galeri ve tünelleri çökertirler. Taş atmak, ısıklık çalmak veya başını örtmek, yeraltında Karzelek'leri kızdıran ve onlara hakaret edilmesi olarak nitelenen hareketlerdir. Yeraltında çalışan madenciler çalışmalarını sırasında bu türden hareketlerden sakınarak Karzelek'i kızdırmamaya çalışırlar.

Bunların dışında Karzelek, Polonya ve civarında yeraltı mağaralarında yaşayan cüceler olarak tanımlanır. Onlar, kristallerin, değerli taşların ve değerli metallerin koruyucuları olarak bilinirler. Karzeleklere saygılı olan madencileri madenlerden çıkararak veya cevher damarlarına yönlendirerek yardımcı olurlar. Ancak saygısızlık ederlerse onları saptırırlar veya üzerlerine tüneller çökertirler.

TROLLER

Troller son dönemdeki kullanımına bağlı olarak toplumumuzda oldukça popüler bir kavramdır. İskandinav geleneklerine göre Yorkshire'ın kurşun madenlerinde yaşadığına inanılır. Büyük, çirkin, kokulu yaratıklardır ve şiddet içeren davranışlara eğilimlidirler. Madencilerin yeraltında yalnız çalışmaları durumunda en çok korktukları varlıklardır. Kızdıkları zaman madencileri boğazlarından sıkarak öldürdüklerine inanılır. Trollerin öldürdükleri madencilerin cesetleri boş galerilerde boğazları morluklar oluşmuş şekilde yatarken bulunurlar. Madencilerin aslında gazlı galerilerde boğuluyor olmaları mümkündür, izler nefes almakta zorlanırken kendi boğazlarını avuçlayarak gaz girişini engellemek isterken oluştukları da düşünülebilir.

Troller, İskandinav folkloründe geçen ve korkunç gözükten bir mistik, insanımsı devasa yaratıktır. Troller folklörde, İngiliz peri masallarındaki Ogrelere benzeri şeytani devlerden, dağlarda yaşayan, dağa insanları kaçıran, vahşi, yeraltında ve madenlerde yaşayan ve daha insan benzeri yaratıklara kadar birçok farklı şekilde tasvir edilmişlerdir. Aslen Şamanik doğa ruhları olarak, ortaya çıkmışlardır. Başlangıçta yalnızca bazı özel doğa ruhu türleri için kullanılırken daha sonraları anlamı genişlemiş ve cüceler ile Jötunn devleri dahil her çeşit esrarlı varlığı ifade etmekte de kullanılmıştır (Cermen dillerinde Trol tanımı "Doğaüstü" ve "Gizemli" gibi anlamlara gelmektedir. Trol kelimesi de "şiddetli", "kötü niyetli" gibi farklı anlamlar da kazanmış, İsveç'te kara büyüye Troldom, sihir numarasına Trylle denmiştir. Ama bu yeni anlamların mitolojik varlıkla ve şamanizmle bir ilgisi yoktur). Shetland ve Orkney masallarında, troller trowe olarak anılmıştır. Japonyada ise trol için kullanılan sözcük tororu'dur. Huldra da bir Troll türü sayılmaktadır. Bu yüzden Huldufolk halkı da Troller olarak anılır. İskandinav inançlarında Troller, Elf ve cücelerle birlikte yer iyesi anlamına gelen "Vaettir " tanımı kapsamına girmektedir. Doğa ruhları için kullanılan bir tanımdır.

İskandinav folklorunda iki tip Trol vardır. Biri dağlarda ve ormanlarda yaşayan, Jötunlara benzeyen devasa Troller ve toprağın altında ve ormanın derinliklerinde yaşayan genelde kısa boylu olan, Huldra ve Elflere yakın olan Trollerdir.

Zaman boyunca mağaralar yeraltı dünyasına veya peri dünyasına geçişler olarak kabul edilmiştir. Madenler karanlık, nemli ve sürekli sulu bir ortam olması nedeniyle her dönemde ürkütücü yerler olarak algılanmıştır. Kuzey ve Orta Avrupa inanışlarına göre Toprak Ana

hazinelerinin yağmalanmasını istemiyordu. O dönemlerde madencilerin sadece gerçek fiziksel tehlikelerle değil, aynı zamanda korku ve batıl inançlarla da mücadele etmeleri gerekiyordu.

İskandinav edebiyat, sanat ve müziği, romantik dönemden başlayarak bugüne kadar trolleri birçok farklı şekilde adapte ederek, genelde çok büyük kulak ve burunlara sahip bir yerli halk biçiminde kullanmıştır. Bu yüzden boyutları da hikâyelerde ufak tefek ölçülerden devasa boyutlara kadar çeşitlilik göstermektedir. Meşhur bilgisayar oyunu kahramanı Hugo da bir Trol'dür. Ayrıca 1959'da çıkan Trol bebekleri de Trollerin popüler kültürde yaygınlaşmasına katkıda bulunmuştur. Troll bebeklerin 2016'da başlayan, 2020'de ikinci filmi çekilen film serisi de bunda etkili olmuştur. Bunlar ikinci tipteki Trollerdendir.

SON SÖZ YERİNE

Madencilik dünyanın en eski, köklü ve geleneksel mesleklerinden biridir. Karanlık yeraltında çalışmanın riskleri ve tehlikeleri olmakla birlikte yeraltındaki madenciyi koruyan ve kollayan birçok varlığın olduğuna ve madencileri korudukları ve cezalandıklarına inanılmaktadır.

Tüm dünyada madencilik geleneği çerçevesinde var olduğuna inanılan varlıklara bakıldığında maden olgusunun dağ, mağara kültüründen ayrılmadığı ve onun bir parçası olduğu görülmektedir. Dağ/mağara, her zaman doğurganlığın sembolü olmuş ve içinde cevher barındıran madenlere de dişil unsurlar yüklenmiştir. Bu noktada bir canlı olarak madenin de elbette bir sahibi ya da yeraltında yaşadığı düşünülen varlıkları olmalıdır.

Madenin sahibi olan varlık, koruyucu olmakla birlikte cezalandırıcı vasa da sahiptir. Etrafı kutsallarla dolu “ilkel” insan doğadaki her şeyin bir ruhu olduğuna inanıyor ve bu ruhları kızdırmamaya, korumaya, saygı duymaya özen gösteriyordu. “İye” olarak adlandırılan bu koruyucu varlıklar yaşayış, inanış ve düşünüş kalıplarındaki değişmelere bağlı olarak dünyanın çeşitli coğrafyalarında ve kültürlerinde şekil değiştirmiştir. Madenin sahibi olan varlıklar da kendi kendine çalışan görünmeyen insanlar da bu bağlamda değerlendirilmelidir.

Mitolojik anlatılara bakıldığında yeraltı karanlığı simgelemektedir. Yer ile ilgili tasvirler bakıldığında yerin, “kara” rengiyle tanımlandığı görülmektedir. Bu bağlamda maden ocağının sahibi olana verilen isim yeraltının ve madenin karanlığına bağlı olarak bu varlıklardır. Maden ocağının sahibi olarak bu varlıkları tanımak, onu yeraltı dünyasının sahibi olarak meşrulaştırmakta ve itaat etmeyi de beraberinde getirmektedir. Madene inen kişi ak/aydınlık/güneşli dünyaya ait olan bir insandır. Onun yeraltına her inışı kara olan yeraltı dünyasının bir unsuru olma riskini de beraberinde getirmektedir. Madenden her çıkış onu aydınlık/ak/güneşli dünyanın bir ferdi yapmakta ve sembolik olarak yeniden doğmasına sebep olmaktadır.

Maden ocağından çıkamayan kişi ise yeraltı dünyasının bir unsuru olmakta ve orada çalışmaya devam etmektedir. Bu anlamda maden işçilerinin madene gitmeden önce aileleriyle vedalaşmaları, helallik istemeleri, maden ocağına girerken dua etmeleri yeraltından çıkamama ve oraya ait bir unsur olma tehlikesinin karşılığıdır. İnsana ait olmayan bir mekânda ve karanlıkta yine insana ait olmayan bir şeyi (madeni) almak, elbette belirli ritüelleri, varlıkları da halk tahayyülünde oluşturacak ve anlatı geleneğine de yansıtacaktır.¹⁰

Batıl inançların ve doğaüstü inançların yaygın olduğu ortaçağda, birçok madenin genellikle küçük insanlar veya varlıklar için bir yaşam alanı sağladığına inanılıyordu. Cüceler, küçük insanlar, ruhlar, periler, iblisler, hayaletler, goblinler, elfler, knocker (tokmakçı) ve hayvanlar gibi çeşitli yaratıkların varlığına inanıldı. Birçok madencilik topluluğunda, bugün bile, kadınların bir yeraltı madenine girmesine izin verilmemesi gerektiğine dair genel bir inanç vardır. Bu tür yasaklar karşısında, kadınların on dokuzuncu yüzyılın ortalarına kadar Avrupa kömür

¹⁰ AYAZ Berna, GÜNAYDIN Aykut, “Zonguldak Madencilik Mesleği Geleneğine Bağlı Oluşan Memoratlar Üzerine Bir Değerlendirme”, Motif Akademi Halk Bilimi Dergisi, 2019, Cilt: 12, Sayı: 26, s. 305-316.

madenlerinde yorucu görevlerde sıklıkla çalıştırılmadığı bilinmektedir. Bu tarihlerden önce, çeşitli girişimler sonucunda Avrupa'da yeraltındaki kadınların istihdamı yasalarla yasaklanmıştı.

Binlerce yıl boyunca dünyanın çok değişik coğrafyalarında ve farklı kültürlerinde, yeraltında ve karanlık bir ortamda çalışan madenciler böylesine ürkütücü bir ortama çeşitli misyonlar yüklemişlerdir. Madenin bulunması için iyi huylu ruhlarla iş birliği yapmak ve olumsuz bir şey yaşandığında da bu ruhların sinirlendirildiği düşüncesi ile hareket etmiştir. Bu durum madencilik gibi eski ve köklü bir mesleğin kendi kültürünü oluşturma gayreti olarak algılanmalıdır. Bu çalışmada yer alan tüm bu varlıklar madenciliğin kendi kültürünün yarattığı önemli motiflerdir.

Nadir AVŞAROĞLU
Kasım – 2022

KAYNAKÇA

Yazılı Kaynaklar

AÇA, Mehmet (2006), "An Example of Tatar National Folklore's Extension on The Other Turkish Communities: 'Öy İyesi' Belief", Preservation and Development of Native Languages in Multinational States: Problems and Perspectives. International Scientific Conference (Kazan/Russia June 23-24, 2006), (Kazan), s. 122-124.

AÇA, Mustafa (2016). Denizin Çocukları-Giresun ve Trabzon Yöresi Balıkçılarının Meslek Folkloru. Saarbrücken/Deutschland: Türkiye Alim Kitapları Yayınları.

AÇA, Mustafa (2018). "Türk Halk İnanışlarında Tekinsiz Mekân Algısı ve Doğu Karadeniz Memoratlarına Yansımaları". Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, C. 11, S. 55, s. 5-20.

Ahmet Naim, "Yeraltında Kırk Beş Sene (Bir Maden İşçisinin Anıları 1886- 1931)", (Hzl.: Sina Çıladır), Evrensel Basım Yayın, İstanbul, 2014.

ARTUN, Erman (2014). Ansiklopedik Halkbilimi/Halk Edebiyatı Sözlüğü TerimlerMotifler-Kavramlar. Adana: Karahan Yayınevi.

AYAZ Berna, GÜNAYDIN Aykut, "Zonguldak Madencilik Mesleği Geleneğine Bağlı Oluşan Memoratlar Üzerine Bir Değerlendirme", Motif Akademi Halk Bilimi Dergisi, 2019, Cilt: 12, Sayı: 26, s. 305-316.

BORATAV Pertev Naili, "100 Soruda Türk Folkloru (İnanışlar, Töre ve Törenler, Oyunlar)". BilgeSu Yayınları, Ankara, 2013.

ÇOBANOĞLU, Özkul (2003). Türk Halk Kültüründe Memoratlar ve Halk İnançları. Ankara: Akçağ Yayınları.

ELİADE, Mircea (2002). Babil Simyası ve Kozmolojisi. İstanbul: Kabalıcı Yayınevi.

ELİADE, Mircea (2003). Demirciler ve Simyacılar. İstanbul: Kabalıcı Yayınevi.

MEMMEDOV, Celal B. (2002). "Eski Türklerde Gizli Tabiat Kuvvetlerine İnanma (İye İnancı)". Türkler, C. 3, s. 332, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

RONALD, James M. (1992). "Knockers, Knackers, and Ghosts: Immigrant Folklore in the Western Mines". Western Folklore, 51, April, pp. 153-177.

ŞENESEN, İsmail (2016). "Türkiye'de Define ve Definecilikle İlgili İnanışlar ve Bu İnanışların Motif İndex'e Göre Değerlendirilmesi". Ç. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 25, S.2, s. 283-298.

TAŞ, İsmail (2002). Türk Düşüncesinde Kozmogoni-Kozmoloji. Konya: Kömen Yayınları.

TERZİ, Âdem (2017). "Kömürün Dili Madenci Anlatıları". Türk Dili, Şubat 2017, S. 782, s. 76-82.

YOLCU, Mehmet Ali - KARAKAYA, Hüseyin (2017). "Definecilik Folkloru". Karadeniz Araştırmaları, XIV/54, Yaz, s. 117-133.

Elektronik Kaynaklar URL

https://www.kinnairdbagpipes.com/blog/posts/what_are_some_welsh_mining_superstitions

<https://folklorethursday.com/halloween/ghosts-angels-death-omens-seven-whistlers-mining-folklore/>

Vikipedi Ansiklopedisi

Madencilik folkloru (miningweekly.com) DÜZENLEYEN: MARTIN ZHUWAKINYUCREAMER

<https://www.miningweekly.com/article/-1970-01-01-65>

<https://www.hannabasinmuseum.com/superstitions-in-the-coal-mines-tommyknockers-knockers-demons-gnomes-and-fairies.html>

<https://www.hannabasinmuseum.com/superstitions-in-the-coal-mines-tommyknockers-knockers-demons-gnomes-and-fairies.html>

<https://thisistaimyr.org/people/evil-spirit-or-miners-protector/>

[https://www.revolvy.com/page/Shubin-\(ghost\)?source=folders](https://www.revolvy.com/page/Shubin-(ghost)?source=folders)

<https://www.hannabasinmuseum.com/superstitions-in-the-coal-mines-tommyknockers-knockers-demons-gnomes-and-fairies.html>

<https://www.youtube.com/watch?v=k54GOXSxe9U&frags=pl%2Cwn>

<https://anomalien.com/the-legend-of-tommyknockers-of-the-western-mines/>

<https://www.abctales.com/story/annette-bromley/beware-tommyknockers-ancient-legend>

<https://theghosthuntuk.com/tommyknocker-legend-of-the-mines/>

<https://www.happycampersrvrentals.com/campfire-ghost-stories-the-tale-of-tommyknockers/>

<https://www.aspentimes.com/news/beware-of-tommyknockers/>

<https://www.legendsofamerica.com/gh-tommyknockers/>

<https://www.toptenz.net/10-interesting-facts-about-the-tommyknocker-legend.php>

<https://www.toptenz.net/10-interesting-facts-about-the-tommyknocker-legend.php>

<https://www.youtube.com/watch?v=qTB977dKMVM&frags=pl%2Cwn>

<https://openendedsocialstudies.org/2016/08/06/potosi-and-the-globalization-of-an-empire/>

https://www.youtube.com/watch?v=3O1_3zBUKM8

http://en.citizendium.org/wiki/EI_Tío

<https://theculturetrip.com/south-america/bolivia/articles/dancing-with-the-devil-bolivias-yearly-demonic-festival/>

<https://www.france24.com/en/live-news/20220228-in-bolivia-miners-sacrifice-llamas-to-appease-lord-of-the-underworld>

<https://muse.jhu.edu/article/221192>

Kobold: Yeraltının Mitolojik Ruhü: Madenciler ve Dünya Hazinelerinin Muhafızı - Eski Sayfalar (ancientpages.com)

Madencilik folkloru (miningweekly.com) Düzenleyen: Martin Zhuwakinyucreamer

<https://www.miningweekly.com/article/-1970-01-01-65>

https://www.heraldik-wiki.de/wiki/Schl%C3%A4gel_und_Eisen

<http://www.greifensteine-erzgebirge.de/aAllgemeines/tradition/begriffe5>

https://en.wikipedia.org/wiki/Gl%C3%BCck_auf

<https://folklorethursday.com/halloween/the-pit-of-ghosts-exploring-the-haunted-mines-of-victorian-wales/>

https://www.kinnairdbagpipes.com/blog/posts/what_are_some_welsh_mining_superstitions

<https://www.hannabasinmuseum.com/superstitions-in-the-coal-mines-tommyknockers-knockers-demons-gnomes-and-fairies.html>